A136e-1911100-01

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ=ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ Γ. Κ. Πωπ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΩΡΕΑΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΦΥΛΛΟΥ

ΕΤΟΣ Δ΄—ΑΡΙΘ. 11

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. Ι. ΔΡΑΓΟΥΜΗ. — Βιογραφία καὶ ἀνέκδοτα ποιήματα Δημητρίου Κ. Παπαρρηγοπούλου . . . . . σελ. 3617

ΣΠΥΡ. Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.—Ἀναμνήσεις ἐκ τοῦ ΙΕ΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου τῶν ἀνατολιστῶν ἐν Κοπενάγη-Δανία καὶ Δανοὶ » 3631

ΑΘ. Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ.—Ζῶντα Γλωσσικὰ Μνημεῖα ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἠπείρου. Μέρος Δεύτερον Ν—Ω. . . . . » 3640

Ν. ΛΙΒΑΔΑ. — Ἰταλικὴ Λογοτεχνία Ὁ Ξενητεμμένος . . . » 3647

Γ. ΙΑΚ. ΚΑΛΑΪΤΣΑΚΗ.—Σπουδαῖα συμβάντα τῆς Κρήτης . . » 3649

Γ. Θ. ΠΟΛΥΚΡΑΤΟΥΣ. Ἄνθρακες ὁ Θυσαυρός ; . . . . » 3653

Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ.—Περὶ Οἴνων. (ἐκ τῆς γαστρονομίας τοῦ κ. Α. Βερναρδάκη . . . . . » 3658

ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΒΕΛΑΝΙΔΙΩΤΟΥ.— Ἡ περὶ τοῦ Filioque γνώμη τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας . . . . . » 3579

Ν. ΛΙΒΑΔΑ. — Κριτικὴ Βιβλιογραφία. (Α. Μπούτουρας. Δήλωσις) . . . . . » 3613

ΕΙΚΟΝΕΣ.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ „ΑΘΗΝΑΙ"

1911

[Οἱ συνδρομηταὶ λαμβάνουσι τὸ Μηνιαῖον Παράρτημα ἄνευ ἄλλης διατυπώσεως. Οἱ τακτικοὶ ἀναγνῶσται τῶν «Ἀθηνῶν» ἀποκόπτοντες καθ' ἑκάστην τὸ δελτίον τοῦτο καὶ παρουσιάζοντες τὰ δελτία τοῦ μηνὸς, λαμβάνουσι τὸ Παράρτημα τῶν «Ἀθηνῶν», οἱ μὲν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ παρὰ τῶν Γραφείων μας, οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις παρὰ τῶν κατὰ τόπους Ὑποπρακτορείων

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

Κεφάλαιον ἐγκεκριμμένον £ 600.000
Κεφάλαιον καταβεβλημμένον £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩι—ΓΕΝΙΚΗ ΔΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Κερκύρᾳ, Κεφαλληνίᾳ, Ζακύνθῳ, Πάτραις, Ναυπλίῳ, Πειραιεῖ, καὶ Τριπόλει.

ΟΡΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Οἱ τόκοι τῶν καταθέσεων ὡρίσθησαν ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1910 ὡς κάτωθι:

1) Εἰς Δραχμὰς.

3 ο/ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας εἰς πρώτην ζήτησιν μέχρι Δραχμῶν 100.000
1)2 ο/ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας εἰς πρώτην ζήτησιν διὰ τὰ πέραν τῶν ἐτῶν. Δραχμῶν 100.000 ποσά.
3 1)2 ο/ο ἐτησίως διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2
4 ο/ο » » » » » 2 ἔτη » 4
4 1)2 ο/ο » » » » » 4 » καὶ ἐπέκεινα.

(2 εἰς Chèquse ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας

3 ο/ο διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας εἰς α' ζήτησιν ἄνευ ὁρίου ποσοῦ.
3 1)4 ο/ο » » « μετὰ 6 μῆνας
3 1)2 ο/ο » » » » 1 ἔτος
4 1)2 ο/ο » » » » 2 ἔτη
4 1)2 ο/ο » » » » 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὃ εἶδος ἐγένετο κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Δημήτριος Κ. Παπαρρηγόπουλος ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 1843, ἀπέθανε δὲ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἔτει 1873. Ἔζησεν ἄρα ἔτη τριάκοντα.

Ὧν ὁ γράφων τήνδε τὴν βιογραφίαν ἐξάδελφος τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου, οὗ

μόνον δὲ τοῦτο ἀλλὰ καὶ συνδεδεμένος θερμότατα τῷ ποιητῇ καὶ μετ' αὐτοῦ συσπουδάσας καὶ εἰς τὸν πρακτικὸν κατόπιν βίον ἐξακολουθήσας νὰ τυγχάνω ὁ μύστης αὐτοῦ ἄχρι τῆς στιγμῆς παρέδωκε τὸ πνεῦμα, δύναμαι ἀπταίστως νὰ βιογραφήσω τὸν ἀποιχόμενον, ἔχων τὴν ἀσφαλῆ γνώμην, ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ μεγαλοφυοῦς ἐκείνου ἀνδρός, ἧς προτάσσομεν τὴν πιστὴν μορφὴν τοῦ προσώπου, θὰ γένηται ὠφέλιμος τὰ μέγιστα τοῖς ἐπιγινομένοις καὶ παράδειγμα ἄϋδιον. (1)

Ὁ Δ. Παπαρρηγόπουλος ἔσχε πατέρα τὸν Κωνσταντῖνον Δ. Παπαρρηγόπουλον, τὸν πρῶτον τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος· μητέρα δὲ τὴν κόρην τοῦ σοφοῦ Ἀφθονίδου, διατελέσαντος ἐπὶ ἔτη πολλὰ Γενικοῦ γραμματέως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἥτις φύσει πνευματώδης γυνὴ ἔτυχεν ἅμα καὶ παιδεύσεως ἐξαιρετικῆς, σπανιωτάτης κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων πρὸς νοῦτο. Ἐντὸς τόσον περικλυτοῦ κύκλου ἰδὼν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τραφεὶς καὶ διαπαιδαγωγηθεὶς ὁ Δ.Π. δεξιὰν δὲ φύσιν κεκτημένος καὶ σπανίαν εὐβουλίαν, ἔμελλε νὰ δράσῃ ἀνδρούμενος ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἴσως τῶν ὁμηλίκων. Εὐδοκίμως δὲ διακούων τῶν μαθημάτων τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν καὶ μετ' ἐμβριθείας φοιτῶν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ Δικαίου ἐν ἔτει 1866, συντάξας ἐναίσιμον διατριβὴν, ἣν ἐπιγράφει ἡ «Περὶ ποινῆς θεωρία τοῦ Πλάτωνος» (2) Ἡ πάνυ πρωτότυπος μελέτη αὕτη ἀποδείκνυσι τὴν Ἑλληνομάθειαν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν κριτικὴν αὐτοῦ διάνοιαν. Ἐσκέπτετο δὲ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ γράφων: «Ἴσως βραδύτερον μετὰ ὡριμωτέραν μελέτην ἐπανέλθω εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἵνα πραγματευθῶ αὐτὸ ἀκριβέστερον ἅμα καὶ πληρέστατον.»

Μεταξὺ σπουδάζων κατέτριβε τὸν βίον μελετῶν τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀξιοθαυμάστου ἐμνημόνευε τῶν ἀπαραμίλλων αὐτῶν συγγραφέων τὰ ἔργα. Παρωρμήθη δὲ εἰς τὰς μελέτας αὐτὰς ὑπὸ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου καὶ ὑπὸ τῆς ὁρμῆς, ἣν ἀπὸ φύσεως εἶχεν εἰς τὴν πρόοδον. Ἄγων δὲ ἡλικίαν ἑκκαίδεκα μόνον ἐτῶν δημοσιεύει ὁ Παπαρρηγόπουλος εἰκοσιοκτασέλιδον πονημάτιον, ὅπερ ὀνομάζει: «Σκέψεις ἑνὸς ληστοῦ ἢ ἡ καταδίκη τῆς κοινωνίας (1)» Ἀστάθμητοι ἄνθρωποι ἐπεχείρησαν νὰ ὑποτιμήσωσι τὸ δημοσίευμα καὶ ἀτυχῶς ὄχι μετὰ κριτικῆς ἐξετάσεως, ἀλλὰ ἐκ λόγων ἐμπαθείας κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ συγγραφέως. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸ ἔργον αὐτὸ παρέμεινεν ὡς ὑπόδειγμα νοῦ φιλοσόφου καὶ ἀνδρὸς παρρησιαστικοῦ, ἐν ἐποχῇ μάλιστα, ὅτε τὸ φρόνημα εὑρίσκετο ἐν νάρκῃ.

Ὁ Παπαρρηγόπουλος ἦν καρδία ἀπειρόδακρυς. Εἶχε δὲ γνώμης παρουσίαν καὶ τὴν καρδίαν του ἔσειε πάντοτε εὐγενὲς αἴσθημα· Ἔχων δὲ γνώμην καὶ πραγμάτων ἀληθινῶν ἔννοιαν, ἐσυνόψιζεν ἐν ἑαυτῷ ἅπασαν τὴν διανοητικὴν δρᾶσιν τῆς ἐποχῆς του. Ἦν δὲ ἐξόχως φιλέταιρος. Δειλὸς εἰς τὸ ἔργον του, ἦν αἰδήμων· ἔνθα δέος ἐνθάδε καὶδώς. Ὧν δὲ φιλήκοος δὲν ἦτο πολυήκοος. Πρὸς δὲ τοὺς φίλους του εὐτυχοῦντας ἢ ἀτυχοῦντας ὁ αὐτὸς πάντοτε ἦν· θᾶττον δ' ἐπὶ ταῖς ἀτυχίαις τῶν φίλων ἢ ταῖς εὐτυχίαις ἐπορεύετο. Μὴ ὢν δ' ἐπαχθής, ἐφιλοφρόνει πᾶσιν, ἔχων ὑπογραμμὸν τὴν φρόνησιν, ἥτις τοσούτῳ διαφέρει τῶν ἀρετῶν, ὅσῳ ὅρασις τῶν ἄλλων αἰσθήσεων. Ἥδιστος ἦν προσομιλεῖν, γελῶν πάνυ ἔκλαμπρον διὰ τὰς κούφας πράξεις τῶν πολλῶν καὶ μετὰ τόσης κομψότητος καὶ σαρκασμοῦ,

---

1) Ἐδημοσιεύθησαν βιογραφικαὶ σημειώσεις περὶ τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου ὑπὸ τοῦ Ἠλία Ι. Οἰκονομοπούλου, προταχθεῖσαι εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἁπάντων τοῦ ποιητοῦ· Ἀθῆναι .1897, Τύποις Φέξη.

Ἐπίσης ἐδημοσιεύθησαν πληρέστεραι βιογραφικαὶ σημειώσεις ὑπὸ τοῦ F. De Simone Brouvver, ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας, κατὰ τὸ ἔτος 1904, προτεταγμέναι τῆς εἰς τὴν Ἰταλίδα γλῶσσαν μεταγλωττίσεως τῆς κωμῳδίας τοῦ Δ. Π. «Σ υ ζ ύ γ ο υ Ἐ κ λ ο γ ή.» La Scelta della Moglie.

2) Ἐδημοσιεύθη ἔτει 1866 ἐν τῷ Περιοδικῷ «Π α ν δ ώ ρ α» Τόμος 15ος φυλλάδια 381—382, Ἀθῆναι.

1). — Τυπογραφεῖον Δ. Ἀθ. Μαυρομμάτη. 1861.— (Δευτέρα ἔκδοσις.) Ἀθῆναι.

ὥσθ' ὑπτίως ὑπὸ τοῦ γέλωτος καταπεσεῖν τοὺς ἀκούοντας. Τὸ ἦθος ὢν γενναῖος, εἶχε χαρακτῆρος ἀνεξαρτησίαν· ἐγίνωσκε δὲ εἴπερ τις καὶ ἄλλος τοῦ χρόνου τὴν ἐπωφελῆ χρῆσιν.

Ὁ Δ. Παπαρρηγόπουλος εἶχε τὴν προθεσιν νὰ κατεργασθῇ ἔργον ἐς ἀεί, νὰ πείσῃ τὸν ἀναγνώστην περὶ τῆς δημιουργικῆς του ἐργασίας, νὰ προλεάνῃ τέλος τὴν ὁδόν, ἣν ἐβούλετο νὰ πορευθῇ. Ἡ διάνοιά του, ἥτις, ἄνευ ὑπερβολῆς, δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἐξαίσιος, μετὰ τῆς πραότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις εἶναι ἐπιτήδευμα χρησιμώτατον, ἐποιεῖτο φανερὸν τὸν χαρακτῆρα τῆς ψυχῆς. Τὸ συμπεριπατεῖν μετ' αὐτοῦ ἦν τιμὴ ἅμα δὲ καὶ ὠφέλεια, διότι ἀνεμίγνυε τὰς χάριτας ταῖς Μούσαις, κατὰ τὸ τοῦ Εὐριπίδου.

«Μὴ παυσαίμην τὰς χάριτας
Μούσαις ἀναμιγνύς, ἁδίσταν συζυγίαν.»

Φύσει θαυμαστῇ κεχορηγημένος, ἣν διεμόρφωσε τελειοτέραν διὰ τῆς ἀδιαλείπτου μελέτης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων φιλοσόφων, προϊόντος τοῦ χρόνου ὀδύνην ἀνυπέρβλητον ἠσθάνετο ὅτι θὰ προσέκοπτε τῷ ζῆν. γινώσκων ὅτι πολλὰ ὁ βίος ἔχει παράδοξα, ἐν οἷς οὐ ῥᾴδιον διαφεύγειν τὸν κίνδυνον ἄνθρωπον καὶ οὐδὲν τὸ βέβαιόν ἐστιν ἐν τοῖς ἀνθρώποις. Ὅλος καὶ πᾶς ἦν, ἵνα ὠφελήσῃ τοῖς ὁμοίοις, βοηθῶν κατὰ σπουδήν. Διῆγε δὲ ἀτάραχον βίον, ἀκολουθῶν ταῖς ὑποθήκαις τοῦ Ἐπικούρου. Γνωρίζων δὲ ὅτι πᾶς ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται, εἰργάζετο ἡρωϊκῶς ἐφ' ὅλης τῆς ἡμέρας πρὸς ἄσκησιν εὐσυνείδητον τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικηγόρου, νυκτὸς δ' ἐπὶ μακρότατον χρόνον συνέγραφε καὶ ποιήματα συνέθετε, καταπονῶν τό τε σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Ποσάκις δὲν μοὶ ἐπανέλαβεν ὁ πολυτίμητος ἐξάδελφος τὴν μεγάλην ἐκείνην ἀλήθειαν τοῦ Πλάτωνος, ὅστις ἔλεγεν, «Οἱ θεοί, τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστήμονες, οὓς ἂν περὶ πλείστου ποιῶνται, θᾶττον ἀπαλάττουσι τοῦ ζῆν.» Προῃσθάνετο βέβαια ἡ ὑψηλὴ διάνοιά του ὅτι κατεβάλλετο καὶ ὅτι οὐ μακρὰν ἀπεῖχε τὸ τέρμα τοῦ βίου. Ἡ σκέψις αὕτη, ἥτις ἐνδελεχῶς κατεῖχε τὸν νοῦν αὐτοῦ, ἦν ἡ κυριωτάτη τῶν ἀφορμῶν τῆς μελαγχολικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, ἥτις μοιραίως ὡδήγει εἰς ἰδέας ἀπαισίας, ἃς ἀπεικόνιζε τῷ χάρτῃ. Ἦν δὲ ὁ Παπαρρηγόπουλος πρωτότυπος καὶ ὄχι μιμητὴς εἴτε τοῦ Μπάϊρων, εἴτε τοῦ Alfred de Musset, εἴτε ἄλλων προγενεστέρων ποιητῶν, ὡς ἀπεπειράθησαν νὰ ψελλίσωσί τινες ἄπτεροι κριτικοί, διανοητικοὶ εὐνοῦχοι, ὡς προσφυέστατα ἀπεκάλεσε τοὺς ἐρήμους νοῦ ὁ ἀπαράμιλλος Μπάϊρων. Ῥητὰ καὶ ἄρρητα ἐβόων, καταληροῦντες, οἱ αὐτοκαλούμενοι σοφοί· σιωπηλοὶ παρέμενον οἱ πρότερον τῶν ἀκρίδων λαλίστεροι· ἠπείλουν ἐν παραβύστῳ, ἀλλ' αὐτῶν ἐπέλειπεν ἡ φωνὴ καὶ ἡ γλῶσσα ἐπείχετο καὶ ἐσίγων· ἐνῷ ὁ ἥρεμος συγγραφεὺς ἐμειδία, ἀναμένων τὴν ἐπίθεσιν.

Αἱ ποιήσεις τοῦ Παπαρρηγοπούλου ἦσαν σοφαὶ καὶ τελείως ἐπλήρουν τὸν περὶ ποιητῶν ὁρισμὸν τοῦ Πλάτωνος: «Οὗτοι γὰρ (οἱ ποιηταὶ) ἡμῖν ὥσπερ πατέρες τῆς σοφίας εἰσὶ καὶ ἡγεμόνες.» Εἴπερ τις πώποτε καὶ ἄλλος ὁ Δ. Π. ἦν ἀφελὴς κατὰ τὸν βίον, ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐξικνεῖτο ἡ ἀφέλεια, ὥστε πολλάκις διαλεγόμενος ἐφαίνετο ὡς ἄνθρωπος πᾶν ἄλλο πράττων ἢ τὰς Μούσας θεραπεύων, ο Παπαρρηγόπουλος ἐκεῖνος, ὅστις, μετ' Ἀριστοφανείου πικρίας ἅμα δὲ καὶ χάριτος διήνθιζε τὰ ἑαυτοῦ ἔργα. Ἐλπίδων δ' ἔγεμε διηνεκῶς ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ἀναβιώσῃ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον καὶ ἤθελεν ἀποβῇ Κράτος εὐθαλὲς διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν γραμμάτων καὶ πρώτιστα διὰ τῆς ἀρτίας παιδεύσεως τῆς νεότητος. Ταῦτα δὲ λέγων καὶ ἐλπίζων ὅτι θὰ ἐγίνοντο σάρξ, δὲν διέλειπεν οὐχ' ἧττον νὰ φρονῇ ὅτι ἡ παίδευσις τῆς νεότητος ἔδει νὰ ὀργανωθῇ συστηματικωτέρα· οἱ διδάσκαλοι νὰ ὦσιν ἄνθρωποι ἀγωγῆς, νὰ ἀσκῆται ἡ νεότης σωματικῶς εἰς δημόσια γυμναστήρια· νὰ εἰσαχθῇ καὶ νὰ διδάσκηται ἐπιμελῶς εἰς ἅπαντα τὰ διδακτήρια ἡ ᾠδικὴ καὶ ἡ ὀργανικὴ μουσική· ὡς ἔπος δ' εἰπεῖν νὰ βλέπῃ τοὺς ἡγέτας τῆς παιδείας ν' ἀσχολῶνται κυρίως καὶ πρώτιστα εἰς τὴν ἠθικὴν σωματικὴν καὶ διανοητικὴν τέλος τῶν παίδων διάπλασιν. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης ταύτης παρεῖχεν ὡς παράδειγμα τὴν τοῦ Ξενοφῶντος

συγγραφὴν «Κύρου παιδεία,» ἥτις, εἰ καὶ παρεδέχετο ὁ Δ. Π. ὅτι δικαίως ἐπωνομάσθη φιλοσοφικὸν μυθιστόρημα, οὐχ' ἧττον περιλαμβάνει τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα παραδείγματα ἠθικῆς καὶ ἄλλης μορφώσεως τῆς νεότητος, ὥστε ἀναμφιρήστως δύναται νὰ μένῃ ὡς πρότυπον καλῆς καὶ τελεσφόρου παιδεύσεως.

Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ νομίζω περὶ τῆς γεννήσεως, τῆς μορφώσεως καὶ τῶν σκέψεων τοῦ Δ. Π. Ἤδη δὲ μέλλων νὰ διαλάβω περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ τῶν ποιητικῶν καὶ τῶν πεζῶν, πρόσφορον κρίνω νὰ τὸν εἰκονίσω ἐντὸς τοῦ σπουδαστηρίου του. Ὁ εἰσερχόμενος ἐντὸς αὐτοῦ παρετήρει βιβλιοθήκην ἐξ ἁπλοῦ ξύλου. ἐν ᾗ εὑρίσκοντο ἅπαντες σχεδὸν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι συγγραφεῖς, προσέτι δὲ οἱ Dante Alighieri, Torquate Tasso, Leopardi, Gœthe, Schiller, Lord Byron, Alphonse de Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Musset. Πλὴν τῶν βιβλίων, ἐπὶ τοῦ γραφείου, παρὰ τὸ μελανοδοχεῖον, ἔκειτο μία ὑδρόγειος σφαῖρα, διαβῆται, πίνακες μουσικῆς, διότι ἐπετηδεύετο εἰς τὴν ὀργανικὴν μουσικήν, διδασκόμενος εὐδοκίμως τὸν πλαγίαυλον.

Παραπλεύρως τῇ βιβλιοθήκῃ ἦσαν ἀνηρτημένα ἐπὶ τοῦ τοίχου δύο ξίφη, ἅτινα τῷ ἐχρησίμευον εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ξιφομαχίας, εἰς ἣν ἠσκεῖτο πάντοτε μεθ' ἡδονῆς. Ἐνὶ λόγῳ, τὸ μελετητήριον τοῦ Δ. Π. ἦν θάλαμος εὐρὺς παρέχων τὸ θέαμα ἀτημελήτου μὲν διασκευῆς, προσφυοῦς δὲ ἁρμονίας. Καὶ ὅμως ἐν τῇ ἀνωμαλίᾳ αὐτῇ ὑπῆρχεν ἡ ἀκρίβεια, ἡ χάρις, ἡ σοφία ἐν γένει, ἥτις ἐξέλαμπε καὶ ἐγέννα τὸν θαυμασμόν, τὸ κάλλος, τὴν παρηγορίαν.

Εὐθὺς ὡς ὁ Δ. Παπαρρηγόπουλος ἀπεπεράτωσε τὰς σπουδάς του, ἀνηγορεύθη δὲ διδάκτωρ τοῦ Δικαίου, παραχρῆμα διορισθεὶς δικηγόρος, προσελήφθη παρὰ τῷ δικηγορικῷ γραφείῳ τοῦ πρὸς πατρὸς θείου αὐτοῦ, τοῦ ἀειμνήστου Πέτρου Δ. Παπαρρηγοπούλου, κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς βοηθὸς αὐτοῦ, κατόπιν δὲ ὡς συνεργάτης, μετέχων κατὰ τὸ προσῆκον τῶν ὠφελημάτων, ἅτινα ἦσαν πολλοῦ λόγου ἄξια, διότι εἰς τὰ φῶτα καὶ τὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ νομοδιδασκάλου Πέτρου Δ. Παπαρρηγοπούλου κατέφευγον πολλοὶ ζητοῦντες τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων των ὡς καὶ τὰς σοφὰς ὑποθήκας τοῦ ἀκαταπονήτου καὶ φιλομειδοῦς καὶ εὐσυνειδήτου δικηγόρου. Ἐπηύξανε δ' ἡ πελατεία τοῦ Π. Δ. Παπαρρηγοπούλου ἔτι μᾶλλον ὅταν, ἐπείσθησαν, οἱ ἔχοντες ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς του, ὅτι συνεργάτης τοῦ Καθηγητοῦ προσελήφθη ὁ Δημήτριος Κ. Παπαρρηγόπουλος.

Εἰργάζετο ἐν τῷ δικηγορικῷ γραφείῳ τοῦ Π. Παπαρρηγοπούλου ὁ Δ. Π. μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ ζήλου ἀκαταπονήτου καὶ ἦν ὁ δεξιὸς βραχίων τοῦ θείου του, ὡς ἔλεγεν αὐτὸς ὁ Π. Παπαρρηγόπουλος. Εἰργάζετο ἐφ' ὅλης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς δὲ ἠνάλισκε τὰς ὥρας τῆς διασκεδάσεως εἰς σύνταξιν ποιημάτων, καὶ σύναμα διηγωνίζετο εἰς τὸν ποιητικὸν ἀγῶνα τὸν καλούμενον «Βουτσιναῖον», ἐκ τοῦ ἀγωνοθέτου ἐπωνομασθέντα οὕτως. Καὶ ἐβραβεύετο διὰ τῆς λυρικῆς ποιήσεως «Στόνοι». Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἔξαλλον τοῦ ἀκροατηρίου ὑποδοχὴν εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τοῦ βραβευθέντος καὶ τὰ ἀτελεύτητα χειροκροτήματα ἁπαξαπάντων τῶν ἀκροατῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος 1866 ἐβραβεύετο εἰς τὸ ποιητικὸν διαγώνισμα, κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1868, ἀγωνιζόμενος εἰς τὸ Νικοδήμιον διαγώνισμα, λαβόντος τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἀγωνοθέτου Κωνσταντίνου Νικοδήμου, ὑπονομάρχου, ἐβραβεύετο διὰ τοῦ πονήματος: «Τὰ καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου ὡς χριστιανοῦ καὶ ὡς πολίτου», συγγραφῆς ἐπιμελεστάτης καὶ ἥτις ἔδει νὰ εἰσαχθῇ ὡς ἀνάγνωσμα εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς ὁ τότε ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργὸς Α. Χ. Λόντος συνίστα τοῦτο τοῖς διδασκάλοις.

Ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῷ χρόνῳ τῶν δύο ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1866—1868, ὁ Δ. Π. ἐδημοσίευσε πλεῖστα ποιήματα, ἤτοι τὰς «Χελιδόνας», λυρικὴ ποίησις, ἐπαινεθεῖσα ἐν τῷ ποιητικῷ διαγωνσμῷ τοῦ ἔτους 1867, ὧν ἐντὸς εὑρηνται ποιημάτια πρωτοτύπου συνθέσεως, ὡς π. χ. «Πρὸς τὸν Ἥλιον», «Δὲν θέλω δόξαν» καὶ ἄλλα, ὧν χαριέστατον καὶ εὐφυέστατον τὸ ἐπιγραφόμενον «Συμβουλαὶ πρὸς φίλην μου». Ἔπεται τοῖς ἀνωτέρω ἡ κωμῳδία εἰς πρᾶξιν μίαν·

ἡ καλουμένη «Συζύγου ἐκλογή», δημοσιευθεῖσα ἐν ἔτει 1868 καὶ τῆς ὁποίας τὰ πρόσωπα εἶναι τὰ ἀκόλουθα : Δῆμος, Μοναρχία, Κυρία Σύνταγμα, Δημοκρατία, Βουλή, θεραπαινὶς τῆς Κυρίας Συντάγματος. Ὁπόσας ἀληθείας ἀναφωνεῖ ὁ Δῆμος, ὅστις περιφέρεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἁπλούστατα ἐνδεδυμένος ! Δὲν εἶναι δὲ ἀληθινώτατον τὸ τέλος τοῦ μονολόγου αὐτοῦ ; . . «ἀλλὰ τί διάβολον· φωνάζω τόσα ζήτω ὥστε θὰ μὲ ἐκλάβωσιν ἀστυνομικὸν κλητῆρα». Πῶς δὲ φαίνεται ὑμῖν ὁ μεταξὺ τοῦ Δήμου καὶ τῆς Μοναρχίας διάλογος ; Ἐνῷ εἰσέρχεται ἡ Μοναρχία ὁ Δῆμος τῇ λέγει :

«Δῆμος

Ποῖον ζητεῖς, κυρία μου ;

Μοναρχία

Τὸν κύριον Δῆμον· ἀλλ' ἠπατήθην,

Δῆμος

Ἐγὼ εἶμαι.

Μοναρχία

Σεῖς ; ἀδύνατον· λέγουσιν ὅτι ὁ Δῆμος εἶναι ἔντιμος ἄνθρωπος.

Δῆμος

Καὶ λέγουσιν ἀλήθειαν, κυρία μου.

Μοναρχία

Ἐν τούτοις, βλέπω, ὅτι ἡ φήμη δὲν εἶναι ἀληθής. Ἐμπρώτοις δὲν φορεῖτε χειρόκτια.

Δῆμος

Ἀλλ' ἡ χείρ μου εἶναι καθαρωτάτη· τὰ χειρόκτια ἐφευρέθησαν διὰ νὰ καλύπτωνται αἱ ψωριῶσαι χεῖρες.

Μοναρχία

Ἀδιάφορον. Σήμερον πᾶς τίμιος ἄνθρωπος φορεῖ χειρόκτια· ἄλλο ἐπαφὴ δύο ἐπιδερμίδων καὶ ἄλλο χειραψία. . . . . .

Δῆμος

Μολαταῦτα εἶμαι ὁ Δῆμος, ἀνὴρ ἀκέραιος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Λέγε, λέγε· σεῖς αἱ γυναῖκες εἶσθε ἀνεύθυνοι· δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς ραπίσωμεν».

Ἕπεται τοῖς ἀνωτέρω ἀπειρία εὐφυολογιῶν καὶ ἀκλονήτων ἀληθειῶν. Ἡ δημοσίευσις τῆς «Συζύγου ἐκλογή» προὐξένησε τηλικαύτην ἐντύπωσιν καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης αἴσθησις τόσον ἦν βαθεῖα, ὥστε οἱ μὲν φθονοῦντες τὸν ποιητὴν ἔμειναν ἰχθύων ἀφωνότεροι, ἐνῷ οἱ ἐκτιμῶντες αὐτὸν συνεφώνουν πάντες ὅτι προσεκυροῦτο ἡ περὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ γνώμη καὶ ἐστεφάνωνον αὐτόν. Καὶ τῷ ὄντι, ἡ ἀστειότης, τὰ εὐφυῆ σκώμματα τὰ ἐκπηδῶντα σχεδὸν ἀνὰ πᾶσαν σελίδα τῆς πολιτικῆς ταύτης κωμῳδίας, δικαιολογοῦσιν ἀναμφισβήτως τήν τε ὑπέροχον ἀξίαν τοῦ ἔργου καὶ τῆς κοινῆς γνώμης τὴν περὶ αὐτοῦ δικαιοτάτην κρίσιν. Πόσας ἀληθείας, πόσα ἐλαττώματα σαρκάζονται ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «Συζύγου ἐκλογή» καὶ πόση Ἀριστοφάνειος χάρις ἐνυπάρχει εἰς τὸ ὅλον ἔργον! Θὰ παρεξηγηθῶ ἂν ὁμολογήσω τὴν ἀλήθειαν, συγγενὴς ὢν τοῦ συγγραφέως, ὡς μεροληπτῶν τάχα ; Δὲν τὸ πιστεύω, διότι ὑπὲρ ἐμοῦ μάχονται αἵ τε σκέψεις καὶ αἱ ἰδέαι καὶ αἱ γνῶμαι τοῦ ποιητοῦ καὶ ἡ παγκόσμιος σχεδὸν περὶ τοῦ ἔργου φήμη, ἥτις ἠνάγκασε πολλοὺς νὰ μεταγλωττίσωσιν αὐτὴν εἰς τὴν Γαλλίδα καὶ τὴν Ἰταλίδα φωνήν. (1) Ὡς μανθάνω δὲ παρὰ προσώπου δυναμένου νὰ γνωρίζῃ μετεγλωττίσθη καὶ εἰς τὴν Ἰσπανικὴν γλῶσσαν. Εἰς τὴν κω-

---

(1). — Le choix d' une femme, comédie politique en un acte. Traduite du Grec pour la première fois avec l'autorisation de l' anteur. Par Emile Legrand.—Paris. MDCCC LXXII.

La «Scelta della Moglie». commedia politica in un atto, di Demetrio Paparrigopulo.

Prima versione Italiana con un cenno sulla vitta e sulle opere dell' autore, di F. de Simone Brouwer. Napoli.—1904.

μῳδίαν «Συζύγου ἐκλογή» μετὰ τῆς εὐφυΐας ἑνοῦνται ἡ δηκτικότης, ἡ παρρησία, ἡ ἀφέλεια, ἡ ἐμβρίθεια, ἡ διορατικότης, ἡ εἰρωνία, ὁ σαρκασμός. Τὶ δὲ πρῶτον, τί δ' ὕστατον νὰ σημειώσῃ τις ἐκ τῶν ἀπείρων χαριεντισμάτων τῆς κωμῳδίας ταύτης, ἀξίας νὰ φέρηται πάντοτε εἰς τὰ θεατρικὰ προγράμματα καὶ νὰ διδάσκηται ἀπὸ σκηνῆς ;

Ἀλλὰ νομίζετε ὅτι ἡ Μοῦσα σιγᾷ ; Πολλοῦ γε δεῖ. Ἐν ἔτει 1869 δημοσιεύονται οἱ ἔμμετροι ἀρχαῖοι μῦθοι «Ὀρφεὺς καὶ Πυγμαλίων», καὶ τὰ ποιημάτια «Ἔρως καὶ Νύξ», ἡ «Προσευχή», ὁ «Λῖνος», ἅτινα βεβαίως δὲν δύνανται νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν περιωπὴν τῶν πλειοτέρων του ποιήσεων, τὰ ὁποῖα ἐξ ἄλλου ὅμως εἰσὶ δημιουργήματα φαντασίας μεστῆς χάριτος.

Καὶ περὶ τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν εἰρήσθω.

⁂

Εὐτυχής, ὅστις δὲν ἀπόλλυσι τὸ θάρρος, λέγομεν μετὰ τοῦ Faust. Ὁ Δ. Π. προέβαινεν εἰς τὸ ἔργον μετὰ θάρρους ἀξιοθαυμάστου. Ὁ Πλάτων εἶπε καὶ ἔγραψεν, ἐν ἐπιγράμματι ἡρωελεγείῳ, ἀποθανόντος τοῦ Ἀριστοφάνους

«Αἱ Χάριτες τέμενός τε λαβεῖν ὅπερ οὐχὶ [πεσεῖται
ζητοῦσαι ψυχὴν εὗρον Ἀριστοφάνους».

Τὶ πρέπει νὰ εἴπωμεν ἐν γένει περὶ τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ Δ. Π. ; Εἶναι ἔργα ἐν γένει τέλεια, θελκτικά, ἔργα ἅτινα θὰ παραμείνωσιν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν δυναμένων νὰ ἐκτιμῶσι τὸ κάλλος, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν. Ἔργα διὰ τὰ ὁποῖα οἱ πραγματοδίφαι (les chicaneurs) δὲν ἐδυνήθησαν, ζῶντος τοῦ ποιητοῦ, νὰ κρίνωσι, καὶ διότι ἦσαν ἀπταίστου μορφῆς ἔργα καὶ ὑψηλῶν καὶ παντάπασι καινοφανῶν ἰδεῶν καὶ σκέψεων ἀνάπλεα, καὶ διότι οἱ πυγμαῖοι ἐκεῖνοι ἐπικριταὶ δίκην τρωγλοδυτῶν ἐκρύπτοντο βαθύτατα μή τοι τὸ φῶς τὸ ἀπαστράπτον τυφλώσῃ αὐτούς.

Τὸ περιβάλλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔζη καὶ ἔπνεεν ὁ Δ. Παπαρρηγόπουλος, ἦν δημιουργικὸν ἔτι. Τότε ἔγραφε ποιημάτια παθητικώτατα ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος, ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ Γεώργιος, ὁ ἐμπνευσμένος ἄνθρωπος· ὁ Σπυρίδων Βασιλειάδης, ὁ Ἀλέξανδρος Σ. Βυζάντιος, ὁ Ἄγγελος Βλάχος, ὁ μεταφραστὴς πολλῶν ποιημάτων τοῦ Alphonse de Lamartine. Ἐνῶ πάντες οἱ προμνησθέντες εἰργάζοντο μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, οὐδεὶς αὐτῶν, τῇ ἀληθείᾳ, ὅσον ἐγὼ τοὐλάχιστον δύναμαι νὰ κρίνω, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν συνέθεσεν ἔργον ἄρτιον. Εἶναι ὁμολογημένον ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Παράσχου εἶναι κομψότατα, ὅσον καλῶς τετορνευμένα τὸ πλεῖστον τὰ τοῦ Σπυρίδωνος Βασιλειάδου, ὅσον ἁδρότερα τὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σ. Βυζαντίου. Ἀλλὰ πάντα τῶν ἀνωτέρω τὰ ποιητικὰ ἔργα δὲν ἰσοφαρίζουσιν ἀσφαλῶς πρὸς τὸ μεγαλοπρεπές, φιλόσοφον καὶ ἥδιστον ἔργον τοῦ Δημητρίου Κ. Παππαρηγοπούλου. Ὁ Δ. Π. ἐπροφιλοσόφησεν ἐν ἐποχῇ ἔτι ἀφιλοσόφῳ. Ἐτόνισεν ὕμνον εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὴν ἀρχαιότητα, εἰς τὸν μῦθον· ἐστιχούργησεν, ἐξαίρων τὴν Ἀφροδίτην ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς μορφὰς της, καὶ τὸν πυρίπνουν αὐτῆς υἱὸν ἐθώπευσε φιλαρέσκως, μὴ παραλιπὼν τὴν σάτυραν, τὴν κωμῳδίαν, τὴν διατύπωσιν χαρακτήρων, τὴν λυρικὴν ποίησιν. Ἐθέρμανε τὴν πάσχουσαν καρδίαν, ἐπαραμύθησε τοὺς φίλους, ἐπλήρωσεν ἐλπίδων τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τὸν καλὸν τῶν Μουσῶν ἀγῶνα. Ἔπαιξεν ἐν παικτοῖς, εὐφυολόγησεν ἐν συμποσίοις, εὐωχίαις, θύων τῷ Βάκχῳ· πανταχοῦ δὲ διέχυσε τὴν εὐθυμίαν καὶ τὴν ἐμβρίθειαν καὶ ἀείποτε ἠγαπήθη ὑπὸ τῶν διψώντων νὰ ἀπολαύσωσιν εἴτε τῶν ποιήσεών του τὴν ἀνεξάντλητον πρωτοτυπίαν, εἴτε τῆς πεζογραφίας του τὸ μελιχρόν. Ἀναγινώσκων τις τοὺς «Χαρακτῆρας» τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου, τὸν «Μένανδρον», τὴν «Ἀγοράν» πληροῦται ἐκ θαυμασμοῦ καὶ ὁμολογεῖ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν ἀγχίνοιαν αὐτοῦ.

Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν μικρῶν ποιητικῶν του ἔργων πρέπει νὰ ἐξάρωμεν τοὺς «Ποιητάς», τὸν «Φανὸν τοῦ Κοιμητηρίου Ἀθηνῶν», τὸ «Ματαιότης ματαιοτήτων» τὸ «Δὲν θέλω δόξαν», τὴν «Ἀνίαν» τὴν «Μέθην», τὰς «Προκισθήσεις», τὸ «Ἀρκάδι», τὴν καυστικωτάτην «Ὠδὴν εἰς

Ναπολέοντα τὸν Γ'», τὸ «Εἰς κόρην», τὴν «Φιλίαν», τὴν «Ἀνάμνησιν», τὸ «Δὲν παραπονοῦμαι» καὶ ἄλλα πολλὰ ποιήματα ἥττονος ἀξίας, ἅτινα ὅμως καταλέγονται πάντοτε ἐν τῷ ποιητικῷ Παρνασσῷ εὐφήμως.

Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἔργα τοῦ Δ. Π. ἐγένοντο ἐντὸς μιᾶς μόνον δωδεκαετίας καὶ ἐν μέσῳ βιωτικῶν συμφορῶν καὶ ἀγῶνος ἀθλητικοῦ πρὸς βιοποριστικὴν ἐργασίαν, ἥτις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἤρχισε λαθραίως ὑποσκάπτουσα τὸ ἀθλητικὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ κλονίζουσα τὴν ὑγίειαν. Ἡ τοιαύτη διανοητικὴ ὑπερκόπωσις κατάδηλος ἤρξατο καθισταμένη καὶ ὑπεδήλου μοι αὐτήν, ἀλλὰ καὶ δὲν παρεῖχεν οὖς εὐήκοον εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ τὰς παρορμήσεις μου, ὅπως καταπαύσῃ καταπονῶν τότε σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν καὶ ὅπως ἐπιζητήσῃ ἀνάπαυσιν καὶ ἀνακούφισιν εἰς ταξείδιον ἐν Ἰταλίᾳ, τὴν χώραν, ἣν ἠγάπα καὶ ἐλάτρευε τοὺς ποιητὰς αὐτῆς. Ὅτε δὲ πλέον τὸ σαρκίον ἤρξατο τιτρωσκόμενον ἐπαισθητῶς, ὅτε ἔβλεπε καθ' ὕπνους ἀπαίσια ὁράματα, μονονοὺ δέ, ὡς διαβεβαίου μοι, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὀγκουμένην καὶ τρόπον τινα τὸ κρανίον διασπώμενον, τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, τῇ 21 Μαρτίου 1873, ἐγκεφαλικὴ ἀποπληξία ἔπληττεν αὐτὸν καί, μέσῳ κοπετῶν καὶ ὀλοφυρμῶν πατρὸς ἀπαραμυθήτου καὶ μητρός, ἣν ἐλάτρευε, παρέδιδε τὸ πνεῦμα ἐν Κυρίῳ καί, ἐν στιγμῇ τῆς πρώτης τοῦ θανάτου προσβολῆς, ἔλεγε σαρκαστικῶς, μειδιῶν καὶ ἀποτεινόμενος τοῖς γονεῦσι» Οἴμοι ! Βλέπετε τὸν πρωταγωνιστήν ; . . Ἐγὼ εἰμί . . . μὴ κλαίετε . . . καὶ σεῖς θὰ ἀγωνισθῆτε μαζῆ μου εἰς τὸ λογεῖον.» Αὐτοὶ ἦσαν οἱ ὕστατοι λόγοι τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου. Κατόπιν αὐτῶν περιέπεσεν εἰς τὸν ἐπιθανάτιον ρόγχον καὶ ἀπέπτη ἡ γλυκεῖα ψυχή του εἰς τὴν αἰωνίαν εἰρήνην ἐν ἠρεμίᾳ, καταλιποῦσα ἄφατον πένθος ἁπάσῃ τῇ κοινωνίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, ἥτις ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐθαύμασε τὸν Δημητράκην της, ἀποστηθίζουσα τὰ ποιήματά του καὶ ἀπολαμβάνουσα τῶν θελγήτρων αὐτῶν ὡς καὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν τῆς εὐγενοῦς καὶ γενναίας καὶ προθύμου καρδίας του.

Τὸν ἐν Γαλλικῇ τῷ ὄντι χαριεντότητι διακρινόμενον ποιητὴν ὡς οὐδεὶς ἄλλος βεβαίως κάλλιον ἐγνώρισα ἐγώ, ὅστις παρ' αὐτῷ εὑρισκόμην ἐπὶ πλεῖστα ἔτη, μετ' αὐτοῦ μελετῶν, διασκεδάζων, εἰς κυνηγεσίας ἐπιδιδόμενος. Ἀείποτε ὁ γλυκὺς ἐξάδελφος ἐφαίνετό μοι ὠφέλιμος, εἴτε ὁδηγῶν, εἴτε συμβουλεύων. Μετριοφρονέστατος ὢν μοὶ ἀνεκοίνου πάντοτε σχεδὸν τὰς σκέψεις του καὶ μοὶ ἀπήγγελλε τὰ ποιητικά του ἔργα, ὧν τινα, ἅτινα παρέμειναν ἀνέκδοτα, ὅσον ἐγὼ τοὐλάχιστον γινώσκω, διατηρῶ ὡς κειμήλια καὶ ἤδη ἀποφασίζω νὰ παραδώσω εἰς τὴν δημοσιότητα. Καὶ εἶναι μέν τινα αὐτῶν γεγραμμένα εἰς ὕφος πάνυ ἀνειμένον, ἀλλὰ δὲν ἀπολείπει ἡ χάρις, τὸ γοργόν, ἡ πρωτοτυπία. Διαπιστευόμενός μοι αὐτὰ πρὸς διαφύλαξιν κατενόουν ὅτι δὲν διενοεῖτο ὅτι ἔπρεπε νὰ μὴ δημοσιευθῶσιν, ἀλλὰ ἠνόουν ὅτι ἐφρόνει «οὔπω καιρός». Παρῆλθον ἔκτοτε τεσσαράκοντα περίπου ἔτη, νομίζω δὲ ὅτι ἐπέστη ὁ χρόνος τῆς δημοσιεύσεως τῶν ποιηματίων τοῦ Δ. Παπαρρηγοπούλου καὶ μεθ' ἡδονῆς ἀμέτρου τῇ μνήμῃ τοῦ μεταλλάξαντος ποιητοῦ τὰ παραδίδω, ἵνα δημοσιευθῶσιν ἐν ταῖς στήλαις τοῦ «Μηνιαίου παραρτήματος» τῆς ἐφημερίδος αἱ «Ἀθῆναι», ὅπως ἀναγνωσθῶσι παρὰ τόσου φιλομούσου κοινοῦ, εἰς οὗ τὰ ὄμματα περιέρχονται κατὰ μῆνα τὰ τεύχη τοῦ καρποφόρου τούτου περιοδικοῦ, ὅ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ποιητοῦ ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐκτυπώσῃ καὶ νὰ κοσμήσῃ δι' αὐτῆς τὴν ἐλαχίστην τήνδε βιογραφίαν, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ πλήρη, τοῦ ἁρπαγέντος τόσον ἀπροόπτως Δημητρίου Κ. Παπαρρηγοπούλου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

Ἰδοὺ τὰ ἐν λόγῳ ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Δ. Κ. Παπαρρηγοπούλου. Εἶναι ἐν συνόλῳ ἐννέα καὶ δημοσιεύονται κατωτέρω κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τῆς συντάξεως ἑνὸς ἑκάστου.

1.

ΤΟ ΦΙΛΗΜΑ

Ἐλθὲ Ξανθή, ἓν φίλημα θερμὸν 'ς τὰ χεί-
[λη δός μου·
Μὴ κλαίης τώρα, αὔριον θὰ κλαύσωμεν
[ἐπίσης·
Μὴ καταστρέφῃς τὴν στιγμὴν τὴν ἀνταξίαν
[κόσμου·
Ἄλλοτ' αἱ λύπαι, σήμερον ἐλθὲ νὰ μὲ φι-
[λήσῃς.

—

Πλὴν μόνον ἕνα φίλημα; καλλίτερον θὰ ἦτο
Νὰ τὸ ἠρνεῖσο, φίλη μου, διότι ἡ ψυχή μου
Θενὰ ἠγνόει τί παλμοὺς ἀγάπης ἐστερεῖτο·
Ὦ! δός μοι καὶ ἄλλο φίλημα θερμότερον
[Ξανθή μου.

—

Ξανθή μου, ἐὰν θέλῃ τις τὴν γῆν νὰ περι-
[βάλλῃ
Πρέπει νὰ ἦν Ἀλέξανδρος, Καῖσαρ ἢ Να-
[πολέων,
Ἀλλὰ τὸν κόσμον ἅπαντα ἐγκλείει ἡ ἀγκάλη
Τοῦ νέου, ὅστις ἔρωτα αἰσθάνεται ἀκμαῖον.

—

Εἰς τὸ σφαδάζον στῆθός μου ἐλθὲ ἄνθος
[ὡραῖον·
Ἂς λησμονήσωμεν μαζῆ τοῦ κόσμου τὰς
[πικρίας,
Καὶ μ' ἓν σου ἐναγκάλισμα τὴν μέθην
[διαχέον
Ἂς ἴδωμεν τὰ ὄνειρα τῆς μόνης εὐτυχίας.

1864.

2.

ΕΛΙΖΑ

Ἐλίζα, τί μὲ τυραννεῖς;
λησμονεῖς
Ὁπόσας ὥρας ἡδονῆς
Ὁ φόβος σου ἁρπάζει;

—

Τὸ στῆθος τοῦτο τὺ ἁγνὸν
Τὸν θερμὸν
Ζητεῖ νὰ λάβῃ ἀσπασμόν,
Ἡ κλίνη σου μᾶς κράζει.

—

Ἐλίζα εἶν' ὁ οὐρανὸς
σκοτεινάς.
Ἄκουε, μαίνεται δεινῶς.
Ὦ! δός μοι προστασίαν.

—

Φιλεῖ ὁ νότος τὰ βουνά
Τὰ πτηνά
Ἀσπάζοντ' εἰς τὰ σκοτεινά
Μὲ ἔρωτος μανίαν.

—

Εἶναι ἡ κόμη σου λυτή
Ἀπαιτεῖ
Τὸν ἐραστήν της νὰ κρατῇ
Καὶ νὰ τὸν περιβάλλῃ.

—

Τὰ χείλη σου τὰ ἐρυθρᾶ
Φανερά
Ζητοῦσιν ἄλλα φλογερά
Καὶ ἡ καρδία πάλλει.

—

Ὁ χρόνος τρέχει, δειλιᾷς ;
Τὰς καλὰς
Φοβεῖσαι, φίλη τερπωλάς ;
Ὦ ! εἶσαι ἀναξία.

—

Φοβεῖσαι τί, τὸν οὐρανόν ;
Τὸν Θεόν ;
Ἕν μόνον βλέμμα σου ἀγνόν
Θὰ θέσῃ ἐν μαγείᾳ.

—

Τοῦ παραδείσου δὲ ὠχρός
Ὁ σκοπός,
Θὰ ἀτενίσῃ σκυθρωπός
Τὴν κόρην τῶν ἀνθρώπων.

—

Ἐλθὲ νὰ μ' ἐναγκαλισθῇς
Καὶ εὐθύς
Εἰς τὴν Ἐδὲμ θὰ εὑρεθῇς
Εὐδαίμων χωρὶς κόπον.

1864.

3.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ

Τὴν θύραν ὅταν ἔκλειες ὁ ἔρως μας μὴ φύγῃ
Κ' ἐρυθριῶσα, βέβαια ὑφ' ἡδονῆς, τὸ [στῆθος
Μὲ δῆθεν ἀδιάφορον καὶ νωχελές τι ἦθος
Ἔδιδες εἰς τὸν ἄνεμον ν' ἀσπάζηται, νὰ [θίγῃ.

—

Ὁπόταν μὲ ἐδίδασκες - ὁ Ἔρως εἶναι μύθος,
Ἔχων ὡς ἐπιμύθιον ἀλήθειαν ἰδίαν,
Καὶ ὅτι τὴν ἀπράγμονα κινεῖ εὐαισθησίαν,
Ἥτις εὑρίσκει θάνατον ἀντὶ ζωῆς εὐήθως.

—

Ὁ φλύαρός σου ὀφθαλμὸς ὁπόταν μὲ [ὡμίλει·
Τὸ στόμα τὸ προδοτικὸν ὁπόταν μὲ ἐφίλει·
Ἡ κόμη σου ὡς τήβεννος ὁπόταν ἐξηπλοῦτο
Εἰς ὤμους τόσον παχυλούς, λευκοὺς καὶ [φιληδόνους,
Πᾶν αἴσθημα ἀλλότριον ἀμέσως ἐναρκοῦτο,
Ὁ ἔρως μόνον ἔθαλλεν, αὐτὸς διεδηλοῦτο,
Χωρίζων ἀπὸ σύμπαντα τὸν κόσμον ἡμᾶς [μόνους.

1864.

4.

ΚΑΤΩΘΕΝ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ Δ^ος Α. Δ. Δ.

Τὸ ὄνομά σου ; . . . πλὴν ἄλλοῦ βαθύ- [τερον ἐγράφη
Καὶ στέφει τόσα ὄνειρα καὶ πόθους κα [ἐλπίδας,
Ὑπὸ ἑνός σου βλέμματος ἐβλάστησεν, [ἐτράφη,
Καὶ τῆς ἀγάπης προκαλεῖ πολλάκις καται- [γῖδας.

—

Πλὴν τί τὸ ὄφελος! ἀφοῦ δὲν ἀντηχῇ ἐπίσης
Εἰς τὸ ὡραῖον στῆθός σου ἡ φλόξ μου ἡ [κρυφία,
Ἀφοῦ σὲ ἀγαποῦν χωρὶς ποτὲ νὰ ἀγαπήσῃς
Ἀφοῦ εἰσέτι ἠρεμῇ ἡ κρύα σου καρδία ;

—

Ναί, ὁμοιάζεις τὴν τερπνὴν ἐκείνην ἁρμο- [νίαν,
Ἥτις ἐγείρει τῆς ψυχῆς βιαίως τὴν μαγείαν
Χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνεται,

Κ' ἐνῷ θρηνοῦμεν θέλοντες εἰσέτι ν' ἀντη-
[χήσῃ,
Τὸ πάθος μας ἀδυνατεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ,
Ἀλλὰ περᾷ καὶ χάνεται,

10 Ἀπριλίου 1865.

5.

ΤΙ ΜΕ ΣΥΝΕΒΗ·

Τὸν ἔρωτα πιστεύετε; Πολὺ καλά! Πρὸ
[χρόνων
Παιδίον ἔτι τὴν καλὴν ἠγάπων Ἀσπασίαν,
Καὶ μὲ ἠγάπα καὶ αὐτή, ὡς ἔλεγε, πλὴν μίαν
Μὲ ἔδιδεν ἀπόδειξιν τοῦ ἔρωτός της μόνον,

—

Ὅτι μοὶ ἔλεγεν αὐτό, ἐγὼ δὲ ἔνθουσίων
Καὶ τὴν ἐκάλουν ἄγγελον ἐν μέσῳ τῶν
[ἀνθρώπων
Τὸ πᾶν διὰ φλυαριῶν τῇ ἔδιδα μυρίων.

—

Τὸν κόσμον θὰ τῇ ἔδιδον, ἂν ὅμως ἠδυνά-
[μην·
Τὸν Γαλαξίαν ἔνδυμα λαμπρὸν θὰ τῇ ἐδώ-
[ρουν·
Καὶ μίαν πολικὴν αὐγὴν στολὴν θὰ τῇ
[ἐφόρουν,
Τὸν ἥλιον 'ς τὴν μαλακὴν θὰ ἔθετον παλά-
[μην.

—

Εἰς τὸ παράθυρον αὐτῆς κάθε πρωΐ ἠρχό-
[μην·
Τὴν ἔβλεπον ἡμίγυμνον σχεδὸν νὰ τὸ ἀνοίγῃ,
Καὶ ἠσθανόμην μὲ χαρὰν τὸ βλέμμα μου
[νὰ θίγῃ
Ὅ,τι τὸ χεῖλος δύσκολον· κ' εὐτύχουν κ'
[ἐτερπόμην.

—

Μίαν πρωΐαν - ἤνοιγεν ὁ οὐρανὸς τὰς πύλας
Εἰς τὴν αὐγήν, ἥτις ὠχρὰ ἀκόμη ἐχασμᾶτο.
Εἰς τὸ παράθυρον αὐτῆς ἱστάμην ὑποκάτω
Κ' ἐρρέμβαζα καὶ ἡδονὰς ἀπέλαυα ποικίλας.

—

Αἴφνης ἀκούω θόρυβον ὑπὲρ τὴν κεφαλήν
[μου·
Ἀνοίγει τὸ παράθυρον· ἀκούετ' ἡ γλυκεῖα
Φωνὴ αὐτῆς· ἀλλ' ἔπαυσεν εὐθὺς ἡ ἁρμο-
[νία,
Καὶ ἐγεννήθη μέγιστον κενὸν εἰς τὴν ψυ-
[χήν μου.

—

Εἰς ὀνειροπολήματα ἐξώρμησα καὶ πάλιν·
Ἡ φαντασία μᾶς πλανᾷ. Τὴν ἔβλεπον
[παροῦσαν
Κ' ἐνῷ τὰς χεῖρας ἤνοιγον νὰ τὴν δεχθῶ
[θρηνοῦσαν,
Νέον πεσόντα ἄνωθεν κρατῶ εἰς τὴν ἀγκά-
[λην.

Ἰούνιος 1865.

6.

ΟΝΕΙΡΟΝ

Μίαν νύκτα βαρὺς ἐκοιμώμην,
Εἶδον ὄνειρον αἴφνης τερπνόν,
Ἐκατοίκουν εἰς τὸν οὐρανὸν
Καὶ πολὺ ἐτερπόμην.

—

Ἦσαν πάντα ζωὴ κ' εὐφροσύνη,
Ἦσαν πάντα ἀγγέλων εἰκών,
Δὲν ἐφαίνετ' ἐκεῖ κατοικῶν
Στεναγμὸς ἢ ὀδύνη.

—

Νέα τις τραγουδεῖ μὲ γλυκεῖαν
Καθημένη σιμά μου φωνήν,
Εἶχεν ὄψιν ὡραίαν, ἀγνήν
Καὶ ψυχὴν καὶ καρδίαν.

—

Τὴν ἠγάπων, μ' ἠγάπα καὶ εἶχον
Αἱ καρδίαι μας ἕνα παλμόν,
Αἱ ψυχαὶ τὸν αὐτὸν στεναγμόν,
Τῆς ἀγάπης τὸν ἦχον.

—

Μὲ ἠπίαν φωνὴν μὲ ἐλάλει,
Ὡσεὶ ἔτρεμε μήπως περῶν,
Τοῦ ἀνέμου τὸ λεῖον πτερόν,
Ἐννοήσῃ πῶς σφάλλῃ.

—

Καὶ ὑπῆρχον ὁμοία ἐκείνης.
Ἦν πολλάκις ἐζήτουν θρηνῶν,
Ἐν τῷ μέσῳ ὁδῶν σκοτεινῶν.
Πυρεσσούσης ὀδύνης.

—

Μὲ φιλεῖ ! Ἐξυπνῶ. Καὶ πλησίον
Βλέπω κόρην χυδαίαν, κοινήν,
Ἥτις μ' ἔδω μικρὰν ἡδονήν
Μετὰ πόνων μυρίων.

Ἰούνιος 1865.

7.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ

Ὁ εἷς προσφέρει δαψιλῶς τὰ πλούτ' εἰς ἐρω-
[μένην
Καὶ εἰς τὸν ζῶντ' ἀδάμαντα ἐπιπροσθεῖ
[ἀψύχους,
Συγχρόνως χείλη τῇ δωρεῖ θανόντα ἐκ τοῦ
[ψύχους,
Καρδίαν παγωμένην.

—

Ἄλλος προσφέρει εἰς αὐτὴν τὸ στέμμα, ἢ
[τὸν θρόνον,
Ὡσεὶ ὑπῆρχεν ἄξιον δι' ἐρωμένην στέμμα,
Μὴ δὲν ἐκφράζῃ ζωηρῶς ἓν μόνον ὑγρὸν
[βλέμμα
Τὸν ἔρωτα, τὸν πόνον ;

—

Ἄλλος προσφέρει εἰς αὐτὴν φλυαριῶν σω-
[ρείαν,
Τὸ σύμπαν καὶ τὸ ἄπειρον, τὸν οὐρανόν,
[τὰ νέφη,
Κ' ἐνῷ μ' ἐπίχρυσα μηδὲν τὴν κεφαλήν της
[στέφει
Ἀφίνει τὴν καρδίαν.

—

Ἐγὼ δὲν ἔχω θησαυρῶν ἢ λόγων ἀφθονίαν
Νὰ δώσω εἰς τὴν φίλην μου γλυκεῖαν ἐρω-
[μένην,
Μὲ μόνην τὴν ἀγάπην μου τὴν ἔχω στολισ-
[μένην,
Τῇ δίδω τὴν καρδίαν.

Αὔγουστος 1865.

8.

Η ΑΜΑΡΤΩΛΗ

[Σκηναὶ τῆς δευτέρας παρουσίας]

Καὶ τῆς δευτέρας παρουσίας ἀντηχοῦν
Αἱ σάλπιγγες· ὁ ἥλιος σκοτίζεται·
Καὶ φέγγει μόνον ἀμυδρόν, περίφοβον,
Τὸ φῶς τῶν λυχνιῶν τοῦ στερεώματος.
Σκιαὶ πολλαὶ τὸν κόσμον διατρέχουσιν·
Ὡς νέφη, ἃ ὠθεῖ δεινὴ ἡ θύελλα.
Παντοῦ ὠχρότης, ῥῖγος, φόβος πανικός.
Ὁ Πλάστης ἐπὶ θρόνου κάθηται λαμπροῦ·
Μανδύαν ἀνημένος ἀστερόεντα.

Καὶ στέμμα,φέρον εἰς τὸ κέντρον κόσμημα
Τοῦ πολικοῦ ἀστέρος τὸν ἀδάμαντα·
Κ' ἐφόρει εἰς τὸν δάκτυλον ὡς σύμβολον
Τοῦ Κρόνου τὸν ὠχρολαμπῆ δακτύλιον.
Ἐκ δεξιῶν τὸ τέκνον τὸ μονογενὲς
Ὠχρὸν τὸ πλῆθος βλέπει τῶν ἁμαρτωλῶν
Ἐκεῖθεν ὁ παράδεισος φαινόμενος
Ὡς λυκαυγὲς μακρὰν εἰς τὸν ὁρίζοντα.
Ἐδῶθεν λάμπει ἐρυθροῦν, δριμὺ τὸ φῶς
Τῆς κατοικίας τῆς ἐσχάτης τῶν ἁμαρτωλῶν.
Γυνὴ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Πλάστου
[κάθηται
Φορτίον φέρει ὄπισθεν αὐτῆς βαρύ,
Ἁμαρτιῶν καὶ ἐγκλημάτων ἔμπλεον.
Καὶ τὰ ὀστᾶ ὑπὸ τὸ βάρος τρίζουσι
Ἐμπρὸς φορτίον κρέμαται βαρύτερον
Δακρύων πλῆρες, θλίψεων καὶ στεναγμῶν,
Πλὴν καθιστᾷ τὸ βάρος ἐλαφρότερον
Τοῦ ὄπισθεν φορτίου. Ἤδη ἄρχεται
Ἡ κρίσις· ἠρεμεῖ τὸ πᾶν περίφοβον.

Ὁ Θεός.

Ἁμαρτωλὴ, φορτίον φέρεις μέγιστον
Ἁμαρτιῶν καὶ τὰ ὀστᾶ σου θραύονται,
Ὑπὸ τὸ βάρος τῶν πολλῶν ἀδικιῶν.
Παρήκουσας τὰς ἐντολὰς καὶ ἔπεσες·
Ἀλλ' ἔκλαυσες.

Ἡ Ψυχή.

Ναί, Πλάστα μου, καὶ ἔκλαυσα
Κ' ἐστέναξα πολύ.

Ὁ Θεός.

Εἰπέ, τί ἔπραξες ;

Ἡ Ψυχή.

Τῶν δυστυχῶν ὁμοία ἡ διήγησις.
Εὑρέθην εἰς τὸν κόσμον λίαν ἐνωρὶς
Ἐστερημένη τῆς μητρὸς καὶ τοῦ πατρός.
Καλοῦσι κόσμον ὅ,τι ἴσως ἔπρεπε
Νὰ λέγουν ἀκοσμίαν, αἴσχους βάραθρον.
Μὲ ἔπλασες ὡραίαν· μὲ τὸ ἔλεγον,
Ἐνῷ κανεὶς δὲν μ' ἔλεγεν ὅτι πολὺ
Μεγαλειτέραν καλλονὴν ἐγκλείομεν
Τὴν ἀθωότητα. Μεθᾷ ὁ ἔπαινος
Καὶ κόρην μάλιστα πτωχὴν καὶ δυστυχῆ.
Μ' ἠγάπησαν ... μ' ἠγάπησαν ; Σὺ, Πλά-
(στα μου,
Γνωρίζεις τί ἐνέκρυπτον οἱ λόγοι των.
Μ' ἠγάπησαν, ἀλλ' ἵνα μὲ μαράνωσι,
Μ' ἠγάπησαν, ἀλλ' ἵνα μ' ἀτιμάσωσι,
Καὶ Ἔρωτα ὠνόμαζον τὸν βόρβορον,
Ὃν ἔρριπτον κατὰ ἀθώας καλλονῆς.
Ἐπίστευσα καὶ ἐγὼ καὶ ἀντηγάπησα.
Αἴ ! Πλάστα μου, ὁ ἔρως εἶναι φύσις μας,
Εἶν' ὁ ἔρως πᾶσα πρᾶξις καὶ πᾶν βῆμά μας
Καὶ θέλεις νὰ μὴ ἀγαπήσωμεν ἡμεῖς ;
Ἐκεῖνος, ὅταν μ' ἐνέπαιζε ψυχρῶς,
Ἐγὼ ψυχήν, καρδίαν τῷ ἀντέδιδον.
Καὶ ὅταν φίλημα ἐπέθετεν αἰσχρόν,
Τῶ ἔδιδον τὸ πᾶν διὰ φιλήματος.
Καὶ ὅταν ἔβλεπε γυναῖκα εἰς ἐμέ,
Ὡς ἄγγελον ἐγὼ τὸν ἐξελάμβανον.
Οὐδὲ προσεῖχον εἰς βραχεῖαν ἡδονήν,
Ἀλλὰ κρατοῦσ' αὐτὸν εἰς τὴν ἀγκάλην μου
Αὐτὸν ἐκράτουν καὶ ὑπῆρχον εὐτυχής ! ...
Εὐαισθησία, διατί νὰ μᾶς δοθῇς,
Ἀφοῦ τῶν πονηρῶν ὑπάρχῃς ἔρμαιον ;

Ὁ Θεός.

Ἐξακολούθει..

Ἡ Ψυχή.

Τῆς ψυχῆς ἀνήρπασε
Τὴν δρόσον καὶ μ' ἐπέταξεν εἰς τὰς ὁδούς.
Ὁ πρῶτος διαβάτης μὲ ἀνήγειρε.
Εἶχον ἀνάγκην, Πλάστι μου, νὰ ἀγαπῶ·
Πλὴν δὲν ἐπρόφθασα· μ' ἐπέταξε κι' αὐτός.
Ἐπῆλθεν ἄλλος· πάλιν ἄλλος κ' ἕκαστος
Ἐπρότεινε τὸν ἔρωτα ὡς ὅπλον του.
Κ' ἐζήτει μόνον στιγμιαίαν ἡδονήν·

Καὶ ἔφευγεν ἀδιαφόρως, κλαίουσαν
Ἀφίνων με, καὶ πάλιν ἐπανήρχετο
Ὁπόταν ἐνθυμεῖτο ὅτι δύσκολον
Ἄνευ ἐμοῦ νὰ ζήσῃ· Χά! Χά! Πλάστα μου.
Δὲν ἔφριττες Σὺ τότ' ἐπὶ τοῦ θρόνου Σου,

Ὁ Θεός.

Ἐξακολούθει.

Ἡ Ψυχή.

Τέκνον εἶχον εὔμορφον·
Τοῦ πρώτου ἦτο ἔρωτος καρπὸς
Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πλουσίαν ἔλαβε
Καὶ εὐγενῆ γυναῖκα, κ' ἐλησμόνησε
Τὸ τέκνον του κ' ἐμέ· ἐπείνασε ποτέ,
Τὸ τέκνον μου, ἐζήτει ἄρτον, ἔκλαιε·
Παρεπονεῖτο μὲ ἠπίαν κλαυθμηρὰν
Φωνήν, τὰ χείλη του ὠχρίασαν.
— Ὀλίγον ἄρτον — ἔκραζε συσπώμενον...
Ἐξῆλθον ὅπως ἀγοράσω τὴν ζωήν
Αὐτοῦ μὲ ἀτιμίαν καὶ μὲ ὄνειδος,
Καὶ εἶδον τὸν πατέρα του ἀμέριμνον
Μὲ δύο τέκνα ζωηρὰ καὶ εὔθυμα
Βαδίζοντα. Ὁ δήμιος ! εὐδαίμων ἦν,
Περίβλεπτος· τὸ θῦμά του δὲ ἄτιμον
Καὶ σκύβαλον εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ δυστυχές.
Δειλὴ τὸν ἐπλησίασα, τὸν ἔκραξα,
Κ' ἐκεῖνος—Πόρνη. εἶπε, θέλεις χρήματα;
Ἰδοὺ οἱ δρόμοι βρίθουσι νεανιῶν,
Δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνθέξω, Πλάστα μου,
Ἐπὶ τὰ τέκνα του ἐφώρμησα,
Καὶ ἔπνιξα τῦ ἓν καὶ τὸ ἐπέταξα
Εἰς τοῦ πατρὸς τὸ πρόσωπον· κ' ἐξώρυξα
Τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἄλλου. Ἔπταισα πολύ,
Ἀλλ' ἤμην μήτηρ, Πλάστα μου, καὶ δυ-
[στυχής.

Ὁ Θεός.

Προχώρει.

Ἡ Ψυχή.

Μὲ συνέλαβεν ἡ σκληρὰ
Καὶ ἄσπλαγχνος ἁρπάγη, ἡ τῆς Θέμιδος.
Ἡ Θέμις, παλλακή τις ἀναιδὴς ἐφ' ἧς
Τὰ ὄργια τελοῦνται τῶν νομομαθῶν
Καὶ τὰ ἐκ τούτων νόθα ἐξαμβλώματα
Ἁρπάζουν οἱ νομοθέται τάχιστα
Καὶ νόμους διαγράφουσι καὶ δίκαια,
Χωρὶς νὰ σκέπτωνται ὅτι δὲν δέχονται
Οἱ δυστυχεῖς τὰ δίκαια τῶν εὐτυχῶν,
Καὶ ὅτι ῥίπτει εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν
Ὁ δυστυχὴς τοὺς νόμους, τὰ ψηφίσματα,
Καὶ πίπτων εἰς τὴν λαιμητόμον, τοὺς πετᾷ
Τὸ αἷμα ὡς τροφὴν αὐτῶν καὶ ὄνειδος.
Ἂν κλαίῃς, ἂν στενάζῃς, εἶναι δίκαιον,
Ἂν ψοφᾷς εἰς τὰς τριόδους ἐκ λιμοῦ
Καὶ ἀσθενείας, εἶναι πάλιν δίκαιον.
Ἂν ἐπαιτῇς τὸν οἶκτον, τὴν συμπάθειαν,
Καὶ σὲ λακτίζουσι τὴν περιφρόνησιν,
Τὸν χλευασμόν, καὶ τοῦτο εἶναι δίκαιον.
Ἂν σὲ ἁρπάσουν τὴν καρδίαν, τὴν τιμήν,
Ἂν σ' ἀφαιρέσουν πᾶσαν ἀθωότητα,
Καὶ πάλιν εἶναι δίκαιον, ἐνάρετον.
Ἂν δὲ ἐξεγερθῇς ποτε ἀμείλικτος
Καὶ πνίξῃς τοὺς φονεῖς σου καὶ τὰ δίκαια,
Ὦ ! τότε εἶναι ἄδικον καὶ ἔγκλημα.

Ὁ Θεός.

Ἐξακολούθει.

Ἡ Ψυχή.

Ἔμεινεν ὁ παῖς μου ἄσιτος,
Καὶ θάνατον ἀπέθανε φρικτὸν λιμοῦ.
Καὶ ὅπως ἔρημος ἐγέννησα αὐτὸν
Καὶ τὴν ζωήν του ἔρημον ἀπέδωκα.
Λιμὸς ἀγάπης τὸ παρήγαγε· λιμὸς
Τροφὴν εὑρίσκων λίθινα αἰσθήματα·
Καὶ λίθ' εἰς τὸν λιμὸν αὐτοῦ ἐδίδοντο·
Δὲν ἠδυνήθην κἂν νὰ ἀσπασθῶ αὐτὸ
Πρὶν τὸ καλύψῃ χοῦς· ἐμὲ ἐδίκασαν
Καὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον· καὶ ἀσθενῶς
Μὲ ὑπερασπίσθη ἄγνωστός τις νομικός,
Διότι δὲν σοὶ λέγουσι τὸ δίκαιον

Καὶ ἴσως οὔτε παραδέχονται αὐτὸ
Χωρὶς χρημάτων. Αἰσχρῶς μὲ ἀνεβίβασαν
Ἐπὶ τῆς λαιμητόμου τῆς πιστῆς αὐτῆς
Εἰκόνος τῆς σκληρότητος τοῦ νόμου των.
Ἡμάρτησα, ὦ Πλάστα μου, ἀλλ' ἔκλαυσα
Καὶ ἔχω δρόσον μόνην μου τὰ δάκρυα·
Πρὸς σὲ δὲν φέρω δῶρά μου τὰς ἀρετάς,
Πλὴν φέρω ὡς θυμίαμα τοὺς στεναγμούς.
Ἐζήτουν ἔλεος ἐκεῖ, δὲν μ' ἔδιδον.
Εἰς Σὲ θὰ εὕρω ἴσως Πλάστα, ἔλεος.

Ὁ Θεός.

(Πρὸς τὸν ἄγγελον τοῦ Παραδείσου.)

Ὁδήγησον αὐτὴν εἰς τὸν Παράδεισον
Καὶ ἂς δοθῇ μεγαλειτέρα βάσανος
Εἰς ὅσους κατεχράσθησαν τὴν καλλονήν,
Τὴν τρυφερότητα, τὴν ἀθωότητα
Καὶ τὴν στοργὴν τὴν ἄμετρον τῆς δυ-
στυχοῦς

1866

9.
ΑΣΜΑΤΙΟΝ

Ἀφότου σὲ εἶδον
Ἡ πλήρης ἐλπίδων
Ζωή μου
Πενθίμου.
Κατεκλύσθη αἰσθήματος.

—

Ἀμέσως σ' ἠράσθην,
Ἀλλὰ κατηράσθην
Τὴν ὥραν
Τὴν χώραν
Τοῦ πρώτου συναντήμαος

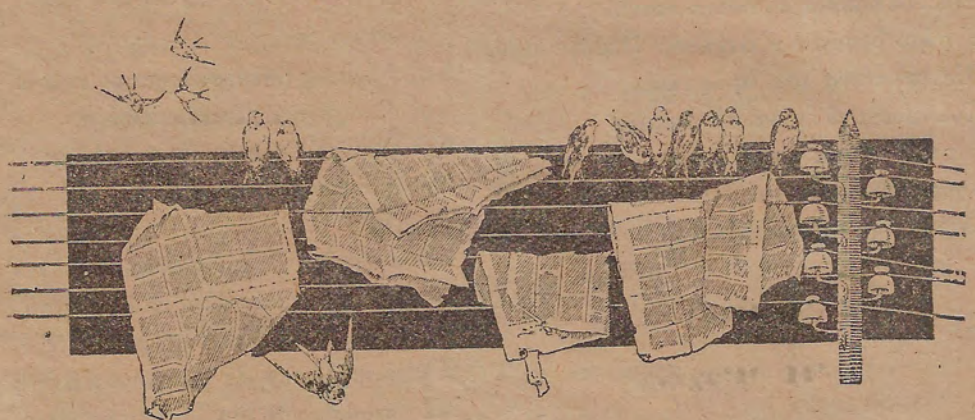
—

Ἂν ἦσο ὡραῖα.
Εὐάρεστος, νέα,
Καρδίαν
Ἀγρίαν
Ἐνέκλειες καὶ λίθινον.

—

Ἐνέκλειες πάγους,
Κ' ἐγὼ εἰς πελάγους
Εὐρέως
Βαθέως
Ἐλπίδων τὸν νοῦν ἴθυνον

1866.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΙΕ.΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΣΤΩΝ ΕΝ ΚΟΠΕΝΑΓΗ - ΔΑΝΙΑ ΚΑΙ ΔΑΝΟΙ

Ἡ ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων καὶ ἰδίᾳ ἡ ἀπὸ τῆς μεταρρυθμίσεως ἐπιστημονικωτέρα μελέτη τῆς Ἀγ. Γραφῆς ὑπῆρξαν αἱ πρῶται ἀφορμαὶ πρὸς ἔρευναν, τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' ὅσον μεγάλαι καὶ ἂν ἦσαν αἱ πρῶται ἔρευναι, ἀπέμενον πάντοτε μικραὶ ἀπέναντι τοῦ πλούτου τῶν γνώσεων, τῆς φιλοσοφίας, τοῦ βίου θρησκευτικοῦ τε καὶ κοινωνικοῦ, ἅτινα περιλαμβάνει ἡ χώρα ἐκείνη, ἐφ' ἧς πρῶτον ἡ ἀνθρωπότης ἔλαβεν ὕπαρξιν καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν πολλῶν αἰώνων ἤκμασαν ἔθνη μεγάλα καὶ κραταιά, καὶ ἣν ἰδίᾳ **Ἀνατολὴν** ὀνομάζομεν.

Μείζον αὖρως ὤθησιν ἔλαβον αἱ ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς μελέται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος διὰ τῶν ἐν αὐτῇ πολλαπλῶν κατακτήσεων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, αἵτινες ἐξηκολούθησαν μέχρις ἐσχάτων ἀκόμη καὶ δι' ὧν τὰ κράτη ταῦτα ἦλθον εἰς μείζονα ἐπικοινωνίαν πρὸς ἐκείνην. Μάλιστα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐκ τῆς γαλλικῆς αὐτοκρατορίας στρατεῖαι ἀνέδειξαν πολλοὺς σοφοὺς αἰγυπτιολόγους καὶ ἀσιανολόγους· αἱ ἐν τῇ Ἰνδικῇ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς κτήσεις τῆς Ἀγγλίας ἐπολλαπλασιάσθησαν· ἡ μεγάλη τῆς Ρωσσίας αὐτοκρατορία μεῖζονα ζῆλον ἐπεδείξατο εἰς μελέτην τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων λαῶν, ὧν ἐν Ἀνατολῇ ἄρχει, προσετέθη ἡ ἀκριβεστάτη τῶν Γερμανῶν μελέτη τῶν προϊόντων ἐθνολογικῶν καὶ φιλολογικῶν τῆς Ἀνατολῆς, μελέτη μετὰ κριτικῆς ἀκριβείας, ἐξόχως τοῖς Γερμανοῖς ἰδιαζούσης, γενομένη. Ἕνεκα τούτων τοσοῦτον προήχθησαν. κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας αἱ ἀνατολικαὶ σπουδαί, ἄσχετοι πρὸς τὰς κλασικὰς ἑλληνικάς, ὥστε νέος κόσμος, ἀπεκαλύφθη ἡμῖν, καὶ ἀρχαῖος καὶ νέος, σύγχρονος μάλιστα, ὅστις μέχρι τῆς χθὲς διετέλει ἄγνωστος εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον.

Παραλλήλως δὲ ταῖς Ἀνατολικαῖς μελέταις βαίνει πάντοτε ἡ πλούτισις τῶν μουσείων, τῶν βιβλιοθηκῶν, τῶν ἐθνολογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν διὰ πολυτίμων χειρογράφων, ἔργων τέχνης καὶ ἄλλων παντοειδῶν ἀντικειμένων ἐξ Ἀνατολῆς ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν μελετωμένων καὶ δημοσιευομένων. Τὰ ὀνόματα τῶν Σαμπολιών, Δὲ — Σασύ, Ρεμυζά, Κλαπρὸτ, Βουρνουΐρ, καὶ τῶν Γεσένιους, Οὔμβολδ, Γρίμ, Βὸππ, ὡς ἐπίσης τῶν Βέβελ, Ρενάν, Λέψιους, Ὤππερτ, Μάξ-Μύλλερ, Βασίλιεφ, Ἄσκολη, Δέλμουν, καὶ πολλῶν ἄλλων ἐνεγράφησαν ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἀθανασίας.

Οἱ περὶ τὰς ἀνατολικὰς μελέτας ἀσχολούμενοι ἕνεκα τῆς εὐρύνσεως καὶ πλουτίσεως αὐτῶν ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην, ἵνα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνέρχωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἀνακοινῶσιν ἀλλήλοις καὶ συζητῶσι τὰς περὶ ἐκείνων γνώμας των. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῶν Διεθνῶν Συνεδρίων τῶν Ἀνατολιστῶν· ὧν τὸ πρῶτον εἶχε συνέλθει ἐν Παρισίοις τῷ 1873.

Ἡ Ἑλλὰς τῶν πρώτων τεσσάρων Συνεδρίων δὲν μετέσχεν· ἀνατολισταὶ δὲν ὑπῆρχον παρ' ἡμῖν, καὶ ἀνατολικαὶ σπουδαὶ καὶ μελέται ἐθεωροῦντο, ὡς ἴσως ἀκόμη θεωροῦνται, πολυτέλεια ἄσκοπος. Πρώτην φορὰν μετέσχε κατὰ τὸ 1881 τοῦ Ε΄. ἐν Βερολίνῳ συνελθόντος· ηὐτύχησα δὲ ἐγὼ πρῶτος ν' ἀντιπροσωπεύσω αὐτήν, προκληθεὶς τότε παρὰ τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου μου καὶ προέδρου τοῦ Συνεδρίου Δίλμανν, συμπαραστάντος καὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτοῦ ἀοιδίμου Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ. Ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐκείνῳ ὡμίλησα περὶ τινων Ἑβραιοελληνικῶν Ὕμνων.

Διαδοχικῶς τὰ Συνέδρια τῶν Ἀνατολι-

στῶν συνῆλθον ἀνὰ τριετίαν σχεδὸν εἰς διαφόρους πόλεις, πάντοτε εὑρινομένων τῶν ἀνατολικῶν μελετῶν καὶ συνεπῶς αὐξανομένων τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν τμημάτων αὐτῶν. Ἔκτοτε καὶ ἐν ἄλλοις τοιούτοις συνεδρίοις παρέστημεν, εἴτε ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἡμετέρας κυβερνήσεως, εἴτε καὶ ὡς ἁπλᾶ μέλη κατόπιν προσκλήσεων, δι' ὧν εἶχον τὴν καλωσύνην τὰ προεδρεῖα νὰ μᾶς τιμήσωσιν.

Τοῦ ἐν Κοπενάγῃ τῆς Δανίας συνελθόντος προπέρυσιν (Αὔγουστος, 1908) τελευταίου Συνεδρίου μετέσχον ὑπὲρ τὰ 600 μέλη, ἀπὸ τῶν πέντε Ἠπείρων, πάσης φυλῆς, γλώσσης καὶ θρησκείας συνελθόντες ἐκεῖ, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ κράτιστοι καὶ παγκοσμίου φήμης ἀνατολισταί.

Τὴν Ἑλλάδα ἀντεπροσωεύσαμεν τρεῖς, οἱ κ. κ. Π. Καρολίδης, Σ. Λάμπρος καὶ ἐγώ. Μετ' ἐθνικῆς δὲ φιλοτιμίας σημειῶ ὅτι ἐκ τῶν τῆς Ἰλλυρικῆς Χερσονήσου μικρῶν λαῶν καὶ κρατῶν μόνον ἡ ἡμετέρα πατρὶς ἀντεπροσωπεύθη ἐν τῷ Συνεδρίῳ, γεγονὸς τὸ ὁποῖον παρετηρήθη παρ' ἐπισήμων καὶ μὴ ἐπισήμων. Ὁ πρίγκηψ Βοναπάρτης, τῆς ἡγεμονίδος Μαρίας πατὴρ, ἀνὴρ πολυμαθέστατος καὶ μέλος τοῦ Συνεδρίου, μετ' ἐνθουσιασμοῦ μεγάλου εἶπεν εἰς ἡμᾶς περὶ τούτου.

Διηρέθη τὸ Συνέδριον εἰς ἑπτὰ μεγάλα τμήματαὧν δύο ὑποδιηρέθησαν εἰς δύο, καὶ ἓν εἰς τρία. Τὰ ἔνδεκα ταῦτα τμήματα ἦσαν: Γλωσσολογία καὶ Ἰνδικαὶ γλῶσσαι — Γλῶσσαι καὶ Ἀρχαιολογία τῶν Ἀρίων λαῶν, Ἰνδία καὶ Ἰρὰν — Γλῶσσαι καὶ Ἀρχαιολογία τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, Σινικὴ, Μαλαισία Ἰνδοκῖνα — Γλῶσσαι καὶ Ἀρχαιολογία Σημιτικαὶ, Ἀραμαϊκὴ, Ἑβραϊκὴ, Φοινικικὴ, Αἰθιωπικὴ κτλ. Ἀσσουρία. Διάλεκτοι καὶ Ἀρχαιολογία μουσουλμανικαί.— Αἴγυπτος καὶ γλῶσσαι ἀφρικαναί— Ἑλλὰς καὶ Ἀνατολὴ (καθ' ὅσον σχετίζονται, ὄχι κλασική)—Ἐθνογραφία καὶ λαογραφία τῆς Ἀνατολῆς.

Δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῶν καθεκαστα ἔργων τοῦ Συνεδρίου. Ταῦτα εἶναι θέματα εἰδικὰ ἐπιστημονικά. Ἀλλὰ καὶ ἐκ μόνης τῆς ἀναγραφῆς τῶν ὀνομάτων τῶν τμημάτων ἐννοεῖται ἡ γενομένη μεγάλη ἐπιστημονικὴ ἐργασία παρὰ τῶν σοφῶν ἀτατολιστῶν τοῦ κόσμου. Πολλὰ τῶν μεγάλων ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὴν φιλολογίαν, τὴν θρησκείαν, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς κοινωνίας τῶν ἀνατολικῶν λαῶν; ἀρχαίων καὶ νεωτέρων διελευκάνθησαν ἐκεῖ καὶ ἐλύθησαν. Ἀλλ' ὑπάρχουσι μεταξὺ τῶν θεμάτων καὶ ζητημάτωνκαί τινα,τὰ ὁποῖα μένουσιν ἀκόμη ἄλυτα, οὐδὲ εἶπεν εἰσέτι ἡ Ἐπιστήμη περὶ αὐτῶν τὴν τελευταίαν λέξιν.

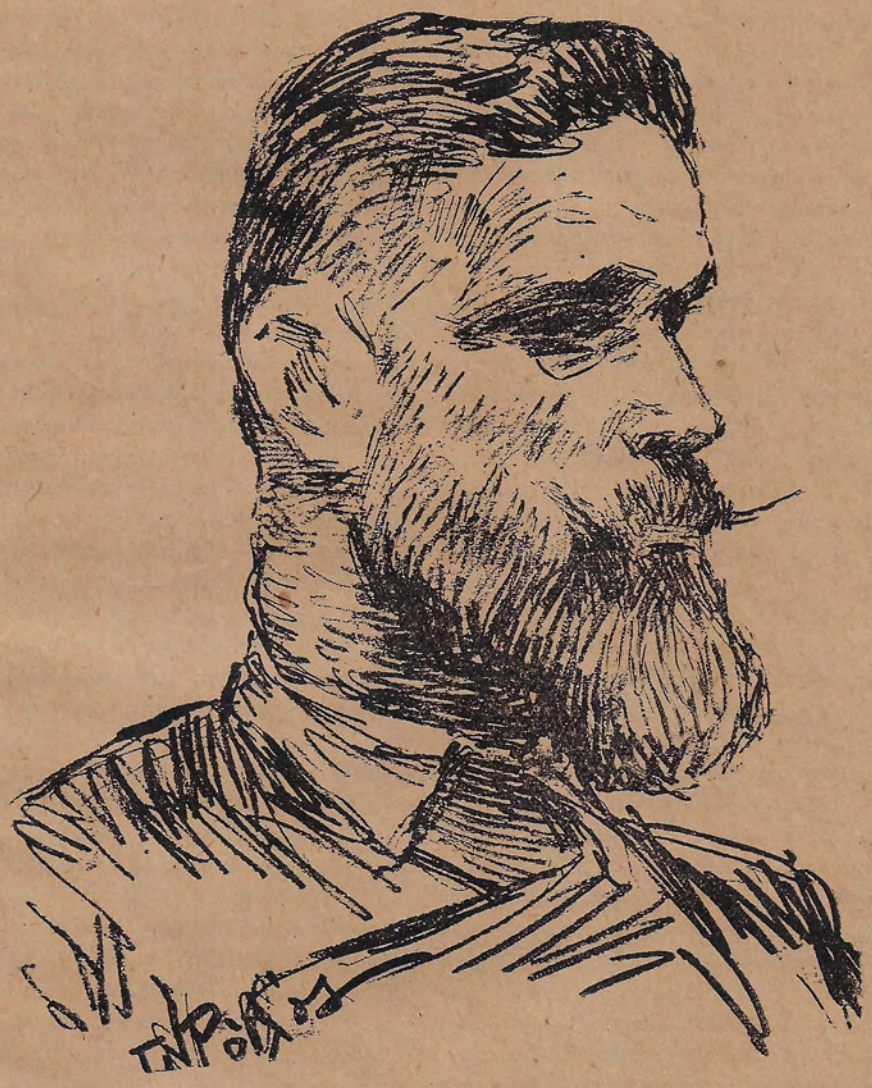
Οἱ δ' ἐξ Ἑλλάδος ἀντιπρόσωποι, κ. κ. Καρολίδης Λάμπρος καὶ ἡ ἐμὴ μετριότης ἐποιησάμεθα ἀνακοινώσεις τινὰς καὶ μετέσχομεν τῶν συζητήσεων ἐπὶ θμάτων τινῶν ἐν οἷς οἰκείοις ἕκαστος τμήμασι τοῦ συνεδρίου.

Ἡ ἡμετέρα κυβέρνησις κάλλιστα ποιοῦσα προσεκάλεσε τὸ προσεχὲς Ἰ΄ Συνέδριον εἰς Ἀθήνας τὴν εὐγενῆ δὲ ταύτην πρόσκλησιν, καίτοι ὑπό τινων ἀνατολιστῶν πολεμηθεῖσαν, ἀπεδέχθη τὸ συνέδριον ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ γενικῇ συνεδρίᾳ διὰ μείστος πλειονοψηφίας μετ' εἰλικρινοῦς χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης.

Περιορίζομαι εἰς τὰ ἀνωτέρω ὀλίγα ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐπιστημονικὸν μέρος τοῦ συνεδρίου, διότι τὰ περισσότερα θὰ ἦσαν ἀνιαρὰ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν Ἀθηνῶν καὶ μεταβαίνω εἰς τὸ ἕτερον σχετικὸν θέμα, τὰς ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις ἐκ τῆς Δανίας.

Δὲν ὁμιλῶ καθ' ὑπερβολὴν, νομίζω λέγων ὅτι ἡ Δανία ἡ πατρὶς τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως εἶναι διὰ τοὺς Ἕλληνας terra incgonita. Τωόντι, οἱ ἐξ Ἑλλάδος κατὰ τὸ θέρος ἀποδημοῦντες εἰς τὴν μέσην καὶ βόρειον Εὐρώπην κατὰ κανόνα στρέφονται διὰ τῆς Ἰταλίας πρὸς τοὺς Παρισίους διὰ νὰ λάβωσιν οὕτως εἰπεῖν, τὸ βάπτισμα τοῦ ἐκπολιτισμοῦ αὐτῶν ἐντῇ παρισινῇ κολυμβήθρᾳ, ἢ διευθύνονται εἰς Βιέννην καὶ τὸ πολὺ μέχρι Βερολίνου, ἐκτὸς ἂν εἰδικοὶ λόγοι ἑλκύσωσι τινὰς αὐτῶν, ὀλίγους μέχρι τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης. Πέραν τῶν πόλεων καὶ χωρῶν τούτων ποῦς ἑλληνικὸς δὲν πατεῖ. Διὰ τοῦτο ἐν Δανίᾳ π. χ. περιειργάζοντο ἡμᾶς τοὺς τρεῖς ἕλληνας καὶ τὰς τρεῖς μεθ' ἡμῶν ἑλληνίδας, Καν· καὶ Δα.

Κρης Πληρεξουσιος

Ο κ. ΔΑΣΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Λάμπρου καὶ τὴν ἐμὴν θυγατέρα, ὡς ἔκτακτόν τι καὶ πρωτοφανὲς φαινόμενον· δικαίως διότι ἀπὸ τοῦ 1863, ὅτε ἐπιτροπὴ ἑλλήνων μετέβη εἰς Κοπεγχάγην, ὅπως προσφέρῃ τὸ ἑλληνιλὸν στέμμα εἰς τὸν ἡμέτερον Ἄνακτα ἐξαιρέσει τῶν ὀλίγων ΑὐλικΓν όοο ἡμετέρου Βασιλικοῦ Οἴκου καὶ τῶν ὀλιγίστων ἀξιωματικῶν τοῦ ἡμετέρου Ναυτισοῦ—πάντων ὅμως τούτων περιοριζομένων εἰς ὡρισμένον καὶ εἰς εἰδικὸν νὸν κύκλον— οὐδὲ δεκάδα ἑλλήνων ἐδέχθη ποτὲ τὸ δανικὸν ἔδαφος.

Καὶ ὅμως πέραν τῆς γερμανικῆς καὶ βορείου θαλάσσης ὑπάρχουσιν αἱ σκανδιναυικαὶ χῶραι, ἃς ἀξίζει τις νὰ ἐπισκεφθῇ, ἐξ ὧν μάλιστα δύναται νὰ ὠφεληθῇ καὶ ἀπολαύσῃ πολὺ περισσότερα ἢ προστριβόμενος εἰς τὰ μεγάλα βουλεβάρτα τῶν Παρισίων καὶ ὑπὸ τὰς φιλύρας τοῦ Βερολίνου ἢ τὴν Δακτυλοειδῆ λεωφόρον τῆς αὐστριακῆς πρωτευούσης. Καὶ μίαν τῶν σκανδιναυϊκῶν χωρῶν, τὴν Δανίαν ηὐτύχησα νὰ ἐπισκεφθῶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ Ις'. Διεθνοῦς Συνεδρίου τῶν Ἀνατολιστῶν, ἐπιτετραμμένος, ὡς εἶπεν, τῆς ἡμετέρας κυβερνήσεως.

Εὐτυχεῖς θεωρῶ τοὺς Ἕλληνας, τοὺς δυναμένους τὸ θέρος ν' ἀποδημῶσι μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, ἂν διευθυνθῶσι καὶ μίαν φορὰν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς βορείους ἐκείνας χώρας. Καὶ μὴ εἴπῃ τις ὅτι εἶναι μακρὸν καὶ πολυδάπανον τὸ μέχρι Δανίας ταξείδιον· διότι ἀπὸ μὲν Παρισίων μόλις 24 ὥρας ἀπέχει, ἀπὸ δὲ Βερολίνου μόνον 10 ὥρας· καὶ ὅστις δύναται νὰ ταξειδεύσῃ μέ-Παρισίων καὶ Βερολίνου καὶ νὰ διατρίψῃ ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, δύναται ἀναμφιβόλως καὶ νὰ διευθυνθῇ καὶ ἕως ἐκεῖ.

Δύο ὁδοὶ ἄγουσιν εἰς Δανίαν, ἡ δι' Ἀμβούργου καὶ ἡ διὰ Βερολίνου. Τὴν δευτέραν προετιμήσαμεν τῇ συστάσει τοῦ ρέκτου Γεν. Προξένου τῆς Δανίας, παρ' ἡμῖν κ. Χατζηδημητρίου· αὕτη ἄλλως δι' ἡμᾶς τοὺς ἐξ Ἑλλάδος εἶναι οὐ μόνον ἡ συντομοτέρα ἀλλὰ καὶ ἡ εὐχαριστοτέρα· διότι ἀπολαύει τις τοῦ πρωτοφανοῦς δι' ἡμᾶς νεωτερισμοῦ, νὰ διοδεύῃ δῆλα δὴ τὴν ὑγρὰν ὡσεὶ ξηράν. Ἀπὸ Βερολίνου δῆλον ὅτι ὁ σιδηρόδρομος φέρει αὐτὸν ἐντὸς τριώρου εἰς τὰς γερμανικὰς ἀκτάς, εἰς τὸ Warnemünde· ἀπὸ τῆς ἐν τῇ παραλίᾳ προχωρεῖ ὁ σιδηροδρομικὸς συρμὸς εἰς μέγα μεταγωγικὸν ἀτμόπλοιον καὶ ἐνσφηνοῦται ἐντὸς αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πρύμνης μέχει τῆς πρώρας ἐντὸς ὁμοίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς· οὕτως, ἀποσκευαί, ἄνθρωποι καὶ κτήνη (διότι ὑπάρχει καὶ δι' αὐτὰ βαγόνιον) χωρὶς νὰ μετακινηθῶσι καθόλου εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἀπομακρυνομένου ἀτμοπλοίου καὶ συγχρόνως ἐντὸς τῶν σιδηροδρομικῶν ἁμαξῶν. Ἡ ἐπινόησις αὕτη τῶν μεταγωγικῶν ἀτμοπλοίων, ἡ διευκολύνουσα ἀνυπολογίστως τὴν διὰ ξηρᾶς ἅμα καὶθαλάσσης συγκοινωνίαν, εἶναι νεωτάτη. Μετὰ τριῶν ὡρῶν πλοῦν εὑρίσκεταί τις εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτάς. Εἶναι ἐξόχως μεγαλοπρεπὲς τὸ θέαμα τῆς συνήθως σφοδρῶς κυμαινομένης Γερμανικῆς θαλάσσης· ἀλλὰ τὰ ὑψούμενα ἐκεῖνα κύματα, οὐχὶ κυανόλευκα ὡς τὰ τῶν ἡμετέρων θαλασσῶν, ἀλλὰ μαυροκίτρινα μὲ τὸν ἐπίσης μαυροκίτρινον ἀφρόν των δενισχύουσι νὰ ταλαντεύσωσι πολὺ τὸ μέγα καὶ στερεὸν ἀτμόπλοιον.

Τὸ φέρον ἐπ' αὐτοῦ τὴν σιδηροδρομικὴν ἁμαξοστοιχίαν ἀτμόπλοιον προσαρμοζόμενον εἰς τὴν προκυμαίαν τῆς δανικῆς πόλεως Gö . ἀποβιβάζει πάλιν αὐτὴν ἠρέμα καὶ ἐπαναλαμβάνει αὖτη τὴν διὰ ξηρᾶς ὁδὸν, ἀφοῦ γλυστρήσῃ καὶ ἐσφηνωθῇ εἰς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμήν. Ἀλλὰ δὲν φθάνομεν οὕτω μέχρι τῆς πρωτευούσης Κοπενάγης· διότι μετὰ δύο ὥρας θὰ ἐσφηνωθῇ ἡ ἁμαξοστοιχία, ἀφ' ἧς δὲν ἐξήλθομεν ἀφ' ὅτου ἐξεκινήσαμεν ἐκ Βερολίνου, ἐπὶ ἑτέρου ἀτμοπλοίουόμοίου μεταγωγικοῦ, ὅπως διαπλεύσωμενΔανικὸνκόλπονκαὶπάλινἀποβιβασθῶμεν μετὰ τοῦ συρμοῦ μας εἰς ξηρὰν ὅπως μετὰ δίωρον φθάσωμεν εἰς Κοπενάγην. Εἶναι ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς ἡ ὡραιότης τοῦ ποικίλου τούτου, πεντάκις μεταξὺ γῆς καὶ θαλάσσης ἐναλλασσομένου ταξειδίου, μὴ ἀναγκαζομένου τινὸς νὰ κινηθῇ ἐκ τῆς σιδηροδρομικῆς ἁμάξης καίτοι διαπλέει θάλασσαν. Μείζονα δὲ θαυμασμὸν ἐμποιεῖ ἡ ἀκρίβεια τοῦ χρόνου, τῶν ὡρῶν καὶ λεπτῶν, καθ' ἃς ἐκτελοῦνται αἱ ἀμοιβαδὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης μεταβιβάσεις καὶ ἡ θαυμασία τάξις καὶ ἡσυχία, εἴτε

ἡμέρα εἶνε εἴτε νὺξ εἴτε καλοκαιρίας· εἴτε κακοκαιρία· οὔτε φωναὶ ἐκεῖ τῶν σιδηροδρομικῶν ὁδηγῶν, οὔτε ὠρυγαὶ καὶ βλασφημίαι ναυτῶν, οὔτε συγχύσεις καὶ παρανοήσεις, οὔτε οὐδὲν τῶν τοιούτων, γνωστῶν εἰς ἄλλας χώρας. Πῶς νὰ μὴ θαυμάσῃ καὶ νὰ μὴ ἐνθουσιᾷ ὁ βλέπων τὸν τοιοῦτον πραγματικὸν πολιτισμόν;

Ὁ προχωρῶν εἰς τὸ Δανικὸν ἔδαφος ἀμεσως ἀντιλαμβάνεται τοῦ εἰδικοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῆς χώρας. Οὐχὶ πλέον αἱ εἰς ὀξύτατον ἀπολήγουσαι οἰκοδομαί, ὁ γοτθικὸς ρυθμὸς καὶ ἡ γερμανικὴ ἀρχιτεκτονική· οἱ χαρακτῆρες οὗτοι εἶναι μεμετριμένοι καὶ ἀνάμικτοι μὲ τοῦ ρωμανικοῦ· τὰ ἐθνικὰ ἄλλως χρώματα, ἐρυθρὸν καὶ λευκόν, ἐναρμονίως συνδυαζόμενα, κυριαρχοῦσι πανταχοῦ. Ὅσον προχωρεῖ τις ἐνδότερον εἰς τὴν Δανίαν καταπλήσσεται διὰ τὴν ἄδρὰν δενδροφυτείαν, τὴν καλλιέργειαν τῶν πεδιάδων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ μάλιστα τῆς κτηνοτροφίας· ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀγέλαι δαμάλεων εὐτραφῶν μετὰ τῶν μάσχων αὐτῶν νέμονται ἐπὶ τῆς πυκνῆς χλόης, καὶ μεγαλόσωμοι βόες ἐζευγμένοι ὑπὸ τὸ ἄροτρον αὐλακοῦσι τὴν γῆν.

⁂

Πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν Δανικὴν χώραν, ἃς διατρέξωμεν ἐν ὀλίγοις τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, τὴν νεωτέραν τοὐλάχιστον διότι ἡ παλαιοτέρα ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Κίμβρων τὸν Β΄. πρ. Χρ. αἰῶνα εἶναι ἐν πολλοῖς σκοτεινή, ἡ δὲ μεσαιωνικὴ ἀπὸ τοῦ Ι. αἰῶνος πλήρης περιπετειῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν πολέμων.

Ἡ ἱστορία τῆς Δανίας στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν περὶ αὐτὴν ἐθνῶν· διότι κατὰ τὸν μεσαιῶνα μέχρι τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρίδος πολλοὶ πολλάκις ἐπετέθησαν μὲ κατακτητικὰ σχέδια ἐναντίον τοῦ «μικροῦ μὲν τὸ δέμας, ἀλλὰ μαχητοῦ» ἐκείνου λαοῦ, ὅστις γενναίως πάντοτε ἀντέστη εἰς τὰς ἐπιδρομὰς ἐν αἱματηραῖς καὶ μυριονέκροις μάχαις, λαβὼν ἐν τέλει ἱκανὰ θανάσιμα τραύματα.

Ἡ Δανία ἥτις ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐξετείνετο μέχρις ἀγγλικῶν, σκανδιναυικῶν καὶ γερμανικῶν χωρῶν, ἀφῃρέθη βίᾳ τῶν ἰσχυροτέρων, βαθμηδὸν ἱκανὰς χώρας, τὴν Νορβηγίον, τὸ Ὀλστάϊν, τὸ Λάουεμβουργ τὰς ἐν τῇ ἰνδικῇ κτήσεις, καὶ τέλος τὸ Σλέσβιχ τῷ 1064. Ἐμφύλιοι πόλεμοι δὲ καὶ σφοδραὶ ἔριδες ἐσωτερικαὶ ἕνεκα τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως ἐξησθένησεν πολὺ τὴν Δανίαν καὶ τὴν ἠκρωτηρίασαν· τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΘ, αἰῶνος ἡ Ἀγγλία τῇ ἀφῄρεσε τὴν Ἑλγολάνδην, τὴν δὲ Νορβηγίαν ἡ Σουηδία· μόλις δὲ ὀλίγων ἐτῶν ἡσυχίας ἀπήλαυσεν ἡ Δανία μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἀτέκνου βασιλέως Φρειδερίκου Ζ. (1863), μεθ' οὗ ἐξέλιπε καὶ ἡ Ὀλδεμβουργικὴ δυναστεία, μεταβιβασθείσης τῆς βασιλείας εἰς τὸν συγγενικὸν οἶκον Γλύκσβουργ ἐν τῷ προσώπῳ Χριστιανοῦ τοῦ Θ, πατρὸς τοῦ ἡμετέρου βασιλέως. Ὁ ἐρωμένος πόλεμος τῆς μικρᾶς Δανίας κατὰ τῶν μεγάλων Γερμανίας καὶ Αὐστρίας τῷ 1864 ἀπέληξεν, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀποκοπὴν τοῦ Σλέσβιχ Ὀλστάϊν καὶ τοῦ Λάεμβουργ.

Ἡ ἕκτοτε ὑπερτεσσαρακονταετὴς βασιλεία τοῦ γεραροῦ Χριστιανοῦ Θ.΄ ὑπῆρξεν βασιλεία ἔνδοξος εἰρήνης, ἐσωτερικῆς ἀναπτύξεως καὶ καταπληκτικῆς προόδου· διότι ὅ,τι ἔχει σήμερον ἔξοχον καὶ μέγα ἡ χώρα τὸ ὀφείλει προπαντὸς εἰς τὴν βασιλείαν ἐκείνου ὃν οἱ Δανοί, μετὰ θλίψεως ἀφάτου καὶ ὀδύνης, ἀφοῦ μέχρι τῶν τελευτέων του σχεδὸν ἡμερῶν ἐβλεπον εὐθετενῆ, ζωηρόν, ἐν θαλερῷ γήρατι διασχίζοντα ἔφιππον τὸ δάσος τοῦ Μπέρνσδορφ, ἐκήδευσαν πρὸ πενταετίας ὑπερεννενικοντούτη).

Ὁ νέος βασιλεὺς τῆς Δανίας Φρειδερῖκος ἔχει καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν βασιλέα ἡμῶν Γεώργιον· ἀγαπᾶται πολὺ ἐν Δανίᾳ· καὶ δικαίως διότι σὺν τῷ στέμματι ἐκληρονόμησε πάσας τὰς ἀρετὰς τοῦ μεγάλου πατρός· τῆς ἀγαθότητος τῆς Α. Μ., ἀφθάτου γλυκύτητος καὶ προσηνείας ἐλάβομεν ἀλλεπάλληλα δείγματα οἱ Ἕλλάδος ἐν τῷ Συνεδρίῳ Ἀνατολισταί.

⁂

Οἱ χρηστοὶ καὶ φιλόπονοι Δανοὶ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ὑπὸ τὴν συνετὴν καὶ πατρικὴν ὁδηγίαν τοῦ γεραροῦ Χριστιανοῦ, ἀφοῦ ὑπέστησαν δεινὰ ἐθνικὰ

τραύματα, δὲν ἀπεδυσπέτησαν, ἀλλὰ περισυλλεγέντες, οὐχὶ ἐν λόγοις μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν ἔργοις, ἐπεδόθησαν ὁλοψύχως εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν συμφορῶν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας των, τοῦ ἐμπορίου, τῆς ἀκτοπλοΐας, τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ πάσης βιοτεχνίας.

Τῆς κτηνοτροφίας καρποὶ εἶναι τὰ παγκοσμίως πεφημισμένα δανικὰ κρέατα. οἱ ἀλλάντες, τὰ ποικίλα εἴδη τῶν τυρῶν, ὑπερβάντων καὶ τοὺς ὀνομαστοὺς ὁλλανδικούς. Περὶ τὰς 1,300 συνεργατικὰς Ἑταιρίας Γαλακτοκομίας ἔχει σήμερον ἡ Δανία, αἵτινες πᾶσαι σχεδὸν συνέστησαν κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσπενταετίαν. Διὰ τοῦτο οὐδὲν ἄπορον, ἂν τὸ δανικὸν γάλα πωλούμενον εἰς ὑπερχίλια μεγάλα γαλακτοπωλεῖα εἶναι ἀπαράμιλλον ἅμα καὶ εὐθηνότατον, τιμώμενον 30 μόνον λεπτὰ τὴν ὀκᾶν. Βούτυρον παρήγαγεν ἡ χώρα πρὸ πεντατίας ἀξίας 260 ἑκατομμυρίων φράγκων, ὅσον περίπου εἶναι ὁλόκληρον σχεδὸν τό τε εἰσαγωγικὸν καὶ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος· κρέας, ἀξίας 160 ἑκατομ. φρ. ποσοῦ μεγαλειτέρου τοῦ ἡμετέρου ὁλοκλήρου εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου· ζῶα διάφορα ἀξίας 40 ἑκατομ. Τῷ 1905 ἡ Δανία εἶχεν ἐξαγωγὴν 122 χιλιάδων βοῶν καὶ προβάτων, 100 ἑκατομ. χιλιογράμμων ἁλάντων καὶ παστῶν χοιρινῶν, καὶ 80 ἑκατομ. χιλιογράμ. βουτύρου.

Τῆς κηπουρικῆς καὶ ἀνθοκομίας τῶν Δανῶν λαμβάνει τις ἰδέαν ἐπισκεπτόμενος μόνον τὴν ἀγορὰν τῆς Κοπεναγης. Ἐκεῖ ποικιλία καὶ ἀφθονία ἀξιοπαρατήρητος χορταρικῶν καὶ ἀνθέων, τῶν ὁποίων ἐλάχιστα εἶναι τα ἔξωθεν εἰσαγόμενα (π. χ. ἡ τομάτα). Ἀλλὰ τὴν ἀνθοκομίαν καὶ τὸ φιλανθὲς τῶν Κοπεναγίων θαυμάζει τις καὶ ἐν πᾶσι τοῖς δημοσίοις κήποις καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις, ὧν οἱ ἐξῶστοι καὶ τὰ παράθυρα ἅπαντα κοσμοῦνται διὰ ποικίλων φυτῶν καὶ πολυχρώμων ἀνθέων διαρκῶς.

Καταπληκτικὴ εἶναι ἡ Ὀρνιθοτροφία τῆς Δανίας. Ὀρνίθων 50 ἑκατομμύρια τρέφει ἡ Γαλλία, 11 δὲ ἑκατομμύρια ἤτοι τὸ 1)4 μόνη ἡ Δανία, ἥτις εἶναι 18 φορὰς μικροτέρα ἐκείνης. Κι' ἐνῶ ἡ μεγάλη Ἀγγλία παράγει 125 χιλάδας τόνων ὠῶν, μόνη ἡ μικρὰ Δανία παράγει σχεδὸν τὸ ἥμισυ, ἤτοι 55 χιλ. τόννων, δῆλα δὴ ἓν δισεκατομμύριον καὶ ἑκατὸν ἑκατομμύρια ὠῶν ἐτησίως! Ἔχει δὲ ἐξαγωγὴν ὠῶν εἰς ξένας χώρας 20 χιλιάδας τόννων, ἤτοι 400 ἑκατομμύρια ὠῶν, ἀξίας 35 ἑκατομ. φράγκων, ἤτοι ἐξάγει καθ' ἡμέραν ὑπὲρ τὸ ἓν ἑκαταμ. ὠῶν, ἐνῶ ἡ Ἰταλία μὲ ὅλην τὴν ἔκτασίν της μόνον 32 χιλιάδ. τόννων ἐξάδει κατ' ἔτος. Ἔλεγεν ἡμῖν ἄγγλος συνάδελφος ἐν τῷ Συνεδρίῳ ὅτι ἂν ἡ Ἀγγλία δὲν εἶχε τὴν Δανίαν ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὠᾶ «θὰ ἦτον χαμένη» κατὰ τὴν δημώδη ἔκφρασιν. Πανταχόθεν τῆς Δανίας ἐξάγονται τὰ ὠά· ἀλλ' ἡ προτεύουσα Κοπεναγη ἔχει ὡς ἰδιαίτερον ἐκτενέστατον εἰδικὸν κατάστημα ἐν ᾧ συσκευάζονται ταῦτα καταλλήλως τὰ ἐξαγόμενα εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην.

Ὅταν ἐλαμβάνομεν τὰς πληροφορίας ταύτας ἀκουσίως ἐσκεύθημεν τὴν ἡμετέραν Ἑλλάδα, ἥτις πληρώνει οὐχὶ γάλα, ἀλλὰ γαλακτόχρωμον ἀπόπλυμα πρὸς μίαν δραχμήν, περιμένει νὰ φάγῃ ὠὰ (ἐν Ἀθήναις) λεγόμενα φρέσκα καὶ ἐντόπια, ἐκ Βουλγαρίας καὶ τῶν ἐσχατιῶν τοῦ Εὐξήνου Πόντου, καὶ νὰ τραφῇ ἀπὸ κρέατος βοῶν ρωσσικῶν.

Ἡ Δανία ἐν τούτοις εἶναι κατὰ τὴν ἔκτασιν κατὰ 1)3 μικροτέρα τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ κατὰ τὸν πλυθσμὸν εἰς 30 χιλιάδας ὀλιγαριθμοτέρα. Κι' εἶχε πληρέ-

τατα δίκαιον εἰς τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων ἀναφωνῶν ἐσχάτως «Ἡμεῖς οὐ μόνον δὲν ἐξάγομεν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ φάγωμεν ἔχομεν· ἀναλογιζόμενος δὲ ὅτι ἔχομεν τὴν ἐριβώλακα Θεσσαλίαν, ἣν τυρανοῦσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τοῦ Φαραώ, καταλαμβάνομαι ὑπὸ ἀπλεπισίας, διότι αὐτὴ καὶ μόνη διὰ τῶν 5,000,000 στρεμμάτων της θὰ ἠδύνατο νὰ θρέψῃ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ καταστῇ ὁ σιταβολὼν αὐτῆς».

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Γεωργίας ἐν Δανίᾳ, αὕτη δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους, ἥτις φύσει εἶναι μικρά, ἀλλ' εἰς τὴν μεγάλην φιλοπονίαν τοῦ ἀγροτικοῦ λαοῦ, ὅστις ἐφαρμόσας ἐν τῇ ἐργασίᾳ πάσας τὰς νεωτέρας ἐφευρέσεις καὶ μεθόδους, κατώρθωσε, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὸν ζυγὸν τσιφλικάδων, νὰ καλλιεργήσῃ ἅπασαν σχεδὸν τὴν δανικὴν γῆν, μόνον τῶν ἑλωδῶν μερῶν μεινάντων ἀκαλλιεργήτων, ὡς ἀνεπιδέκτων καλλιεργείας. Καὶ ἤδη οὐ μόνον ἐπαρκεῖ εἰς ἑαυτὴν ἡ μικρὰ Δανία διὰ τῆς Γεωργίας, ἀλλὰ ἔχει καὶ σημαντικὸν ἐμπόριον ἐξαγωγικὸν γεωργικῶν προϊόντων.

Παραλλήλως καὶ μειζόνως ἀνέπτυξε τὴν Ναυτιλίαν της ἡ Δανία. Ἄλλοτε ἡ Δανία ἐκέκτητο ναυτιλίαν ἰσχυροτάτην ἐν τῷ κόσμῳ καὶ οἱ Δανοὶ ἦσαν οἱ Φοίνικες τοῦ Βορρᾶ. Ἀλλ' αἱ πολοτικαὶ συμφοραὶ κατὰ τὸν ΙΗ΄ αἰῶνα ἐξησθένησαν μέχρι θανάτου σχεδὸν τὰς ναυτικὰς αὐτῆς δυνάμεις. Ἀπὸ τῶν μέσων ὅμως τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, μετὰ τὰς ἐπελθούσας συμφοράς, οἱ Δανοὶ περισυλλεγέντες ἐπεδόθησαν μετὰ θέρμης εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας των. Καὶ σήμερον ἡ Δανία κεκτῆται 500 ἀτμόπλοια, ὧν τινα παμμέγιστα, καὶ ὑπὲρ τὰ τρισχίλια ἱστιοφόρα, καὶ δωδεκασχίλια ἄλλα μικρότερα πλοιάρια. Ἐπίσης ἔχει ἡ Δανία τὴν μεγαλην «Ἀτμοπλοϊκὴν Ἑταιρίαν τῶν Ἡνωμένων Ἀτμοπλοίων» ἅτινα ἀνέρχονται εἰς 150, ὧν τὰ πλεῖστα εἶναι κτῆμα μόνης τῆς πρωτευούσης Κοπενάγης. Αἱ χιλιάδες αὗται τῶν δανικῶν νηῶν διασχίζουσι πάσας τὰς θαλλάσσας μέχρι τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἀρκεῖ ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς νὰ κατοπτεύσῃ τις τὸν μέγαν λιμένα τῆς Κοπενάγης καὶ τοὺς ἄλλους περὶ αὐτὴν ὅρμους διὰ νὰ λάβῃ ἰδέαν τῆς δανικῆς ναυτιλίας, ἀποθαυμάζων καὶ ἀπολαύων τοῦ ἀπαραμίλλως ὡραίου θεάματος τῆς μερμυκιᾶς ἐκείνης τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν πλοίων, ἅτινα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνάγονται καὶ κατάγονται. Διότι τριάκοντα πέντε χιλιάδες διαφόρων πλοίων κατ' ἔτος προσορμίζονται εἰς τὸν παρὰ τὸ τελωνεῖον λιμένα τῆς Κοπενάγης.

Ἀλλὰ εἰς τὴν μετὰ τῆς ναυτιλίας συνδεομένην Ἁλιείαν ἀνέπτυξαν οἱ Δανοὶ εἰς συμαντικὴν τέχνην καὶ ἐπικερδεστάτην βιομηχανίαν, τὰ ἐκ τῆς ὁποίας κέρδη δύνανταί τις νὰ ἴδῃ ἐν τῇ ποικιλίᾳ καὶ ἀφθονίᾳ τῶν ἐν Κοπενάγῃ ἰχθύων, τῶν τε νωπῶν καὶ τῶν ἁλιπάστων. Τίς δὲ ἀγνοεῖ τὰ περφημισμένα δανικὰ ἁλίπαστα ὀψάρια, τοὺς μπακαλάους, τὰς ἀρίγγας, τὰ νίτικα καὶ πλεῖστα ἄλλα ;

*

Πολὺ θὰ παρατείνετο ἡ μελέτη αὕτη, ἂν ἐπεχειροῦμεν νὰ πραγματευθῶμεν ἐν ἐκτάσει καὶ λεπτομερείᾳ καὶ περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς προόδου τῆς Δανίας· ἐν τούτοις ἀκροθιγῶς πρέπει νὰ εἴπωμέν τινα περὶ τούτου.

Τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κοπενάγης, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ ὁποίου συνήρχοντο τὰ τμήματα τοῦ ἡμετέρου Συνεδρίου εἶνα ἀρχαῖον οἰκοδόμημα καὶ ἵδρυμα ἀριθμοῦν βίον 430 ἐτῶν. Εἶναι ἵδρυμα ἐξόχως τέλειον ὑπό τε τὴν ἔποψιν τῶν διδασκόντων καὶ τὴν τοῦ

συστήματος τῆς διδασκαλίας. Εἰς τὴν τελειότητα τῆς διδασκαλίας μέγα συντελοῦσι τὰ παραρτήματα αὐτοῦ, τὸ Ζωολογικὸν καὶ τὸ Ὀρυκτολογικὸν μουσεῖον, ὁ Ζωολογικὸς κῆπος, ὁ Βοτανικός, αἱ Συλλογαί, τὰ ἓξ διάφορα Ἐργαστήρια καὶ ἡ Βιβλιοθήκη περιέχουσα 300,000 τόμων καὶ 5,000 χειρογράφων. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀνώτεραι ἐπιστήμαι προήχθησαν ἐν Δανίᾳ εἰς ὕπατον βαθμὸν· οἱ ἐπιστήμονες αὐτῆς ἀπολαύουσιν ἐν πολλοῖς παγκοσμίου κύρους· καὶ ἡ Δανία ἐρρωμένως μετέχει μετὰ τῶν μεγάλων ἐθνῶν τῶν ἐξερευνητικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἀποστολῶν εἰς τὰς πολικὰς χώρας, ὡς εἶναι γνωστόν, καὶ εἰς τὰς κεντρικὰς τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς.

Ἐν τῷ Δανικῷ Πανεπιστημίῳ ἐφιλοξένησεν ἡμᾶς γενναίως καὶ ἐνθουσιωδῶς ἡ δανικὴ ἐπιστήμη. Ἄξιον δὲ νὰ μνημονευθῇ ἐνταῦθα μετὰ σεβασμοῦ ὁ γεραιὸς πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, καθηγητὴς Τόμψεν, ὁ παγκοσμίου φήμης γλωσσολόγος, ὅστις, πλὴν ἄλλων, πρῶτος αὐτὸς διετύπωσεν ἐν τῇ γλωσσολογίᾳ τὸν κληθέντα οὐρανίσκιον νόμον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεδείχθη ἡ στενὴ συγγένεια τῶν ἰρανικῶν πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Βιβλιοθήκας ἡ Δανία ἔχει πολλάς, Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἐνταῦθα εἶναι, ὅτι ἡ Δανία ἐπέστησε πλεῖστον τὴν προσοχήν της εἰς τὴν διὰ τῶν βιβλιοθηκῶν διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐργατῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ὑπάρχουσιν ἐν τῇ χώρᾳ ἄπειραι λαϊκαὶ βιβλιοθῆκαι, δανείζουσαι εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τὸν λαὸν καθημέραν χιλιάδας τόμων. Ἑπτὰ τοιαύτας δανειστικὰς βιβλιοθήκας ἔχει μόνος ὁ δῆμος τῆς Κοπενάγης. Ἄλλη τοιαύτη εἶναι ἡ τῆς Ἐργατικῆς Ἑνώσεως· ἄλλη ἡ τῆς Φιονίας ἐν Odensee· ἄλλη ἡ τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλαναγνωστῶν Ἐργατῶν· καὶ ἑτέρας 25 μεγάλας λαϊκὰς βιβλιοθήκας εὑρίσκομεν ἐγκαθιδρυμένας ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τέλος ὑπὲρ τὰς χιλίας τοιαύτας ἐν τοῖς χωρίοις. Πᾶσαι αἱ βιβλιοθῆκαι αὗται διαδίδουσι παρὰ τῷ λαῷ τὰ φῶτα καὶ τὰς νεωτέρας προόδους, οὐ μόνον δανείζουσαι τὰ βιβλία ἐκεῖ ὅπου αὗται ἱδρυνται, ἀλλὰ καὶ ἀποστέλλουσαι αὐτὰ δάνεια ἐπὶ ἐπιστροφῇ εἰς ἀπομεμακρισμένας κώμας καὶ χωρία. Πῶς νὰ μὴ μορφώνηται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ δανικὸς λαός; καὶ διατί θ' ἀπορήσωμεν ὅτι ἐν Δανίᾳ δὲν εὑρίσκεται οὐδεὶς σχεδὸν ἀγράμματος;

Ἀνυπέρβλητον ὅμως τὸ σύστημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς χώρας, ὑπερβάσης κατὰ τοῦτο πᾶσαν ἄλλην εὐρωπαϊκὴν χώραν. Τέσσαρα Διδασκαλεῖα δημόσια καὶ δώδεκα ἰδιωτικὰ τέλεια παρασκευάζουσι τὴν στρατιὰν τῶν δημοδιδασκάλων καὶ δημοδιδασκαλισσῶν.

Περιττὸν νομίζω νὰ ἐκταθῶ πλειότερον ἐπὶ τοῦ θεματος τούτου, οὐδ' ἀναγκαῖον· διότι πάντες βεβαίως γνωρίζουσιν ἐκ φήμης περὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς Δανίας, περὶ τῶν Οἰκοτροφείων αὐτῆς, τῶν διδασκαλείων, τῶν Ἐπαγελματικῶν Σχολῶν, ὅπου τόσα καὶ τόσα διδάσκονται οἱ μικροὶ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι, χρήσιμα ἐν τῷ βίῳ, οὐχὶ μόνον γράμματα, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς βιομηχανίας, καὶ χειροτεχνίας τῆς γαλακτοκομίας καὶ τυροκομίας, τῆς γεωργίας καὶ ἀλιείας καὶ ζυθοποιΐας, τῆς ἀγγειολπαστικῆς καὶ ξυλουργίας καὶ ὑφαντικῆς, τῆς μηχανουργίας κ.τ.λ. Ἐάν τις ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν εὐτυχήσῃ ποτὲ νὰ μεταβῇ εἰς Δανίαν, ἂς μὴ παραλείψῃ νὰ ἐπισκευθῇ τὸ ἐν τῇ Ὁδῷ τῆς Κοπεγχάγης Istedgade πρό τινος ἱδρυθὲν δημοτικὸν σχολεῖον, ἐν ᾧ 1200 μαθηταὶ μορφοῦνται, καὶ τῶν Φόλκε χόλ-σκόλε τὴν ἀνωτέραν ταύτην λαϊκὴν σχολήν· ἀκροῦσιν αὗται, ὅπως μορφώσῃ τις

μίαν ἰδέαν παρὶ τῆς ἐν Δανίᾳ δημοτικῆς, λαϊκῆς καὶ πρακτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἥτις δωρεὰν παρέχεται εἰς τὰς ἀναριθμήτους δημοτικὰς σχολὰς αὐτῆς.

Ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τὸ μὲν δημόσιον δαπανᾷ ὑπὲρ τὰ δύο ἑκατομμύρια φράγκων, καὶ οἱ δῆμοι ἕτερα 16 ἑκατομμύρια, παρέχοντες δωρεὰν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ τὰ βιβλία τὰ πρὸς σπουδὴν ἀναγκαιοῦντα· τὸ ὅλον 18 ἑκατομμύρια.

Πλὴν δὲ τῶν δημοτικῶν, καὶ ἕτεραι ὑπερεβδομήκοντα ἀνώτεραι λαϊκαὶ σχολαὶ διασπείρουσι τὰ φῶτα ἐν τῇ χώρᾳ, κατὰ τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἐτελειοποίησαν αἱ ἄριστα καὶ πράγματι λαϊκαὶ παιδαγωγοί, ἡ Ἄννα Ἄδλερ, ἡ Νατλία Ζάλε, ὁ διδάσκαλος Χρίστενσον, ὧν τὰ ὀνόματα εἶναι δημοτικώτατα ἐν Δανίᾳ καὶ οἱ παλαιότεροι Γκρούντβιγ, Σοῦρμαν, Μύλλερ καὶ ἄλλοι ἔξοχοι παιδαγωγοί.

Πλεῖστα θὰ ἠδύναντο ἐνταῦθα νὰ προστεθῶσι καὶ παρὶ τῶν γυμνασίων τῶν ἀρρένων καὶ τῶν παρθεναγωγείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τὰ ὁποῖα ἐτελειοποίησαν οἱ Δανοὶ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νεωτέρων προόδων, ἐν τοῖς ὁποίοις διδάσκονται ἥτε κλασικὴ ἀρχαία φιλολογία καὶ αἱ νεώτεραι γλῶσσαι, ὧν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει εὐνοήτως ἡ Δανική, ἀλλὰ καὶ ἕτεραι ποικίλαι γνώσεις.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα καὶ περιληπτικὰ περὶ τῶν προόδων τῆς δανικῆς χώρας ἐν γένει. Ἂς σπεύσωμεν ἤδη εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, τῆς Κοπενάγης, ἰδιαιτέρως.

*

Αἱ καταπληκτικαὶ τῆς Δανίας πρόοδοι καταφανεῖς ἀμέσως γίνονται ἐν τῇ πρωτευούσῃ.

Δὲν εἶναι μὲν ἡ Κοπενάγη μία τῶν μεγάλων πρωτευουσῶν καὶ μεγαλουπόλεων τῆς Εὐρώπης, αἵτινες καταπλήττουσι διὰ τῶν κολοσσιαίων καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν, ἀλλ' εἶναι μία τῶν δευτερευουσῶν, ἀριθμοῦσα ὑπὲρ τὸ 1)2 ἑκατομμύριον κατοίκων.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΖΩΝΤΑ

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Ἐν ΖΑΓΟΡΙΩ τῆς Ἠπείρου.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ Ν=Ω

1. νεκρὸς· ἡ λέξις εἶν' οὐ μόνον ἐν παροιμίαις, οἷον «ἀλλοῦ ὁ νεκρὸς κι' ἀλλοῦ ὁ Χάρος», καὶ «ὅπου νεκρὸς καὶ τάφος», καὶ «τὸ ψαλτικό, καὶ τὸν νεκρὸ 'ς τὰ'νάθεμα»· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇδε τῇ φράσει, «καταλάει (=καταλύει) ὁ νεκρὸς τὴν νηστεία».

2. νήλα = ἔλεος.

3. νηλεύω = ἐλεῶ.

4. ντένω, παρὰ τὸ ἐνδέω ἀντὶ τοῦ μέσου ἐνδοῦμαι, λέγετ' ἐπὶ τοῦ ἐντυγχάνοντος (οἱονεὶ ἐνδουμένου) κακῷ συνεταίρῳ ἢ κακῇ συζύγῳ καὶ μὴ δυναμένου ἀπαλλαγῆναι (οἱονεὶ λυθῆναι), ἔτι δὲ ἀπολύτως ἐπὶ τοῦ ἐντυχάνοντος πειρασμῷ καὶ κακῶς πάσχοντος ὑπ' αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης σημασίας ἐν Θεσσαλίᾳ μεταχειρίζονται τὸ ἀμετάβατον ρῆμα 'μπλέκω.

Ξ.

1. ξυλοκέρατον, τὸ κέρατον. Ἀντὶ τοῦ νεολογικοῦ τούτου ὅρου ἐν Θεσσαλίᾳ μεταχειρίζονται τὸν ὅρον καρούμπα ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ caruba.

2-3. ξὺν· ὁ Ἀττικὸς οὗτος τύπος τῆς προθέσεως σὺν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς Ἠπειρώταις ἐν συνθέτοις λέξεσιν, οἷον ξυμπροβοδάω = συμπροπέμπω, καὶ ξύρριζα, σύρρια ἀλλαχοῦ,= σὺν ταῖς ρίζαις, πρόρριζα. Ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸ βλαχικὸν ἰδίωμα σχηματισμῷ τοῦ ρήματος συλλογίζομαι, si mi xylloïsescu= νὰ συλλογισθῶ.

Ο

1. ὀβορός, παρὰ τὸ φορός, ἡ αὔλειος θύρα· παραβλ. τὸ Λατινικὸν foris = θύρα.

2. ὀί=οὐχί.

3. οἶδε, ἐν ταῖς φράσεσι «Κύριος οἶδε, τίς οἶδε ;».

4. ὄκνα, παρὰ μὲν τοῖς ἀρχαίοις ὀπὴ πίθου, νῦν δὲ παρὰ τοῖς Ἠπειρώταις κατὰ συνεκδοχὴν πῶμα τοῦ ἄνω στομίου βυτίνης, Παραβλ. πεῖρος.

5. ὄλογκος, παρὰ τὸ ὀλκὸς ὁ ἀργοκίνητος, ὁ μὴ δυνάμενος ἐπὶ τῶν ποδῶν στῆναι, οἱονεὶ ἑλκόμενος, παράλυτος.

6. ὁπλὴ μὲν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ τῶν κτηνῶν ὄνυξ, ὁ-μι-πλὴ δὲ νῦν ἐν Ἠπείρῳ κατὰ συνεκδοχὴν ἴχνος ποδὸς ζῴου ἢ ἀνθρώπου μετωνυμικῶς, καὶ ἐν ἄλλαις μὲν φράσεσι, μάλιστα δ' ἐν τῇδε παροιμίᾳ· «τὸ λύκο τὸ γλέπομε καὶ τὴν ὁμπλὴ γυρεύομε».

7. ὄντα (ς)· μετοχὴ ἄκλιτος μεταπεσοῦσα εἰς χρονικὸν σύνδεσμον ἀντὶ τοῦ ὅταν. Ἐν παροιμίαις δὲ ὑφίσταται καὶ φθογγολογικὴν μεταβολήν· οἷον «ἀντά'πρεπε δὲν

ἔβρεχε καὶ τὸ Μάι χιόνιζε».

8. ὀργιό, τὸ ῥῖγος, παρ' ὃ κατὰ παραφθορὰν ἐσχημάτισται.

9. ὀρνίθια, οἱ ἀλέκτορες, μόνον ἐν ταῖς φράσεσι «λάλησαν (δὲ λάλησαν] τὰ 'ρνίθια =ἐφώνησαν (οὐκ ἐφώνησαν) οἱ ἀλέκτορες.

10. οὐβύρα, παρὰ τὸ ἀμάρα, κοίλωμα ποταμοῦ, ἀρχ. βόθυνος, καὶ νῦν ἐν Θεσσαλίᾳ βόβουνας. Περὶ τῆς φθογγολογικῆ μεταβολῆς παραβλητέον τὸ Δωρικὸν βύσταξ παρὰ τὸ μύστας. Ἰδὲ καὶ μπάρα.

11. οὔδε ἐν Ἠπείρῳ, ἔδε ἀλλαχοῦ, παρὰ τὸ ὧδε· οἷον «οὔδ' αὐτοῦ, οὔδ' ἐκεῖ».

12. οὐρά, οὐ μόνον τῶν ζῴων, ἀλλὰ καὶ μετωνυμικῶς ὁ μίσχος τῶν φύλλων καὶ τῶν καρπῶν (κοτσᾶνι ἐν Θεσσαλίᾳ), καὶ ἡ τελευταία θέσις θρανίου ἐν τῷ σχολείῳ, καὶ ἡ λαβὴ ἀγγείου, οἷον τηγάνου.

13. οὕτω, ἐν τῇ φράσει «ἐν τῇ ἀπαλάμῃ (=ἐν τῇ ἐγχειρίσει χρημάτων) καὶ οὕτω βοήσωμεν», τῆς τελευταίας προτάσεως ληφθείσης ἐκ τοῦ Δοξαστικοῦ τῆς Ἀναστάσεως.

14. ὀψόποτε, πάλαι μὲν κατὰ Βαρῖνον =μόλις ποτέ, νῦν δ' ἐν Ἠπείρῳ ἀντὶ χρονικοῦ συνδέσμου = ὅταν.

Π.

1. πάιον, ζεῦγος καρύων ἢ καστάνων ἀνορθουμένων ἐν παιδιᾷ κατὰ βάθος ὧδε.

- -
- -
- -
- -
- -
- -

οὕτω κληθὲν ἐκ τῆς παγίας στάσεως. Τὸ δὲ εὐμέγεθες κάριος ἢ κάστανον, δι' οὗ ἕκαστος τῶν παιζόντων σκοπεύει ἐξ ὡρισμένης ἀποστάσεως, ἥτις ὀνομάζεται σημάδι, ἐπὶ τὰ πάια, ἵνα καταβάλῃ αὐτὰ καὶ κερδίσῃ, καλεῖται κατ' ὀνοματοποιίαν τάκος.

2. πάλα, παρὰ τὸ πάλη, κατὰ συνεκδοχὴν τὸ ξίφος. Παραβλητέον τὸ ἀρχαῖον πάλλα = σφαῖρα.

3. παλέστρα, σιδηροῦν ἐπίμηκες ἔλασμα κλείθρου ὅπερ διὰ τῆς χειρὸς ἔσωθεν κινῶν κλείει τὴν θύραν.

4. πάνα, παρὰ τὸ πήνη, α') τὸ διάφραγμα τῆς κοιλίας, ἀρχ. ἐπίπλοον, νῦν παρὰ τοῖς κρεοπώλαις σκέπη· β') πάθος ὀφθαλμῶν, ἀρχ. λεύκωμα.

5. πάντοιος, παρὰ τὸ παντοῖος, ἐπὶ κακοῦ, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ τέτοιος, ὡς «ὁ τέτοιος, ὁ πάντοιος».

6. πάπα, νῦν μὲν παρὰ τοῖς νηπίοις ὁ ἄρτος, πάλαι δὲ παρὰ τοῖς Λατίνοις papa τὸ ἔδεσμα, καὶ papare = ἐσθίειν.

7. παπάρα, ἔδεσμα ἐξ ἄρτου τετριμμένου ἐν ζωμῷ ἐξ ὕδατος, ἅλατος καὶ ἐλαίου.

8. παράκλει, θήκη ἐπιμμήκης ἐπὶ τῆς ἄνω δεξιᾶς πλευρᾶς κιβωτίου, οἱονεὶ παρακιβώτιον.

9. παρακλῆσι, ναΐσκος πρὸς τῷ κυρίως ναῷ μονῆς.

10. παραθύρα, ἀρχαία λέξις σῳζομένη ἐν ᾠδῇ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ἐχούσῃ ὧδε·

«Κόλινδαι μέλινδαι·
δό μ, θειά, κουλλούρα·
σοῦ κλοτσῶ τὴ θύρα
καὶ τὴν παραθύρα.
'ξεῖδι 'ς τὸ βαένι,
πορδὴ 'ς τὸ κολοκύθι»

11. Πᾶσα, ἄκλιτον· οἷον πᾶσα ἕνας. τὸ δὲ οὐδέτερον πληθυντικὸν πάντα εἶν' εὔχρηστον ἐν εὐχαῖς, οἷον «πάντα τέτοια» καὶ «πάντα νουνὰ τετριμμένη», καὶ ἐν παροιμίαις, οἷον «πάντα νὰ 'ν' ὁ μάστοράς μου, 'βγάζ' ὀχτὼ καὶ τρώει δέκα», ἐπιρηματικῶς ἀντὶ τοῦ διὰ παντός.

12 παστάλια, φασούλια ἔλλοβα ἐξηραμμένα ἐν τῷ ἡλίῳ.

13. πεῖρος, ἐπίμηκες ξύλον εἰς ὀξὺ ἀπολῆγον ἀπὸ τοῦ περᾶν διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς βυτίνης στομίου καὶ κλείειν αὐτό. Παραβλ. καὶ ὄκνα,

14. πέλεκας, πτηνὸν τρῶγον τὰ κάρυα ἀρχ. πελεκᾶς καὶ πελεκᾶν.

15. πεντικοπόδαρος, ἀντὶ τοῦ ποντικοπόδαρος, ἐν σκωπτικῇ κατὰ τοῦ διδασκάλου ᾠδῇ.

«Δάσκαλε πρυόβολε
καὶ πεντικοπόδαρε,
ποῦ ν' τὰ χίλια πρόβατα ;
—Κάτω 'ς τὰ λακκώματα·
τρῶν οἱ λύκοι, χαίρονται·
τὰ σκυλιὰ 'μαλώνονται».

16. περάτης, μακρὸν ξύλον ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τῆς θύρας τοίχου περῶν εἰς τὴν παρὰ τὴνδεξιὰν πλευρὰν αὐτῆς ἑτέραν βραχεῖαν ὀπὴν ἐν τῷ τοίχῳ καὶ οὕτω κλεῖον τὴν θύραν· ἀλλαχοῦ σύρτης ἀρχ. μοχλὸς, ὀχεὺς,, ἐπιβλής.

17. πέρι ἐπὶ συγκρίσεως ἀντὶ τοῦ ἢ, ἐν παροιμίαις· οἷον

α') «Κάλλια πέντε καὶ 'ς τὸ χέρι
πέρι δέκα καὶ καρτέρει».
β') Κάλλια λόγια 'ς τὸ χωράφι
πέρι μάγγανα 'ςτ' ἀλῶνι·»
γ') «Κάλλια λάχανα μ' εἰρήνεια
περὶ ζάχαρη μὲ γκρύνεια».

18. πέτρα, οὐ μόνον ὁ λίθος, ἀλλὰ καὶ ὁ βράχος, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ χωρείου Μακρύνου ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀκροπόλεως ἧς τῶν τειχῶν σῴζονται ἐρείπια «Καστέλλια τοὺπίκλην, ἀνυψοῦται ζυγὸς πετρῶν, Ἄρειος πέτρα (βλαχιστὶ Kiatr al ariu) καλουμένη, μακρὰν θέαν παρέχουσα τῷ ἀνιόντι μέχρι τοῦ πρὸ τῶν Ἰωαννίνων ἀνυψουμένου Μεσοσκελίου ὄρους. Μυθολογεῖται δὲ ὅτι ἀμφότεραι αἱ πέτραι εἰσὶ πλήρεις, ἀλλ' ἡ μὲν ἑτέρα χρυσῶν νομισμάτων (φλωρίων), ἡ δ' ἑτέρα ὄφεων πτερωτῶν. Καὶ διὰ μὲν τοῦ χρυσίου ὑπαινίσσεται ὁ μῦθος τὴν σπουδαιότητα τῆς Ἀρείου πέτρας, διὰ δὲ τῶν πτηνῶν δρακόντων σκοπεῖ τὴν φυλακὴν αὐτῆς ἀπὸ πάσης φθορᾶς.

Καὶ τὸ μὲν ὄνομα τῆς ἐνταῦθα κειμένης ἀρχαίας πόλεως, ἧς τῶν τειχῶν τὰ σῳζόμενα ἐρείπια συγκείμενα ἐκ μεγάλων ὀρθογωνίων λίθων ἀνάγονται εἰς τὸ 400 ἔτος π. Χ. γνωσθήσεται, ἐὰν ποτ' ἐνεργηθῶσιν ἐνταῦθ' ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαί· πτηνῶν δὲ δρακόντων μνεία γίγνετ' ἔτι ἐν ᾠδῇ τῆς παραμονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἣν οἱ παῖδες ἄδουσιν μεγαλοφώνως περιερχόμενοι τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀγροὺς κρούοντες κώδωνας.

«Φεγγάστε φείδια μὲ φτερά,
τ' ἔφθασε ὁ ἄγγελος
καὶ σᾶς κόφτει μὲ τὴν κόρδα».

19. πίμπος, πτηνόν, ἀρχ, πίπος ἢ πιπώ.

20 πῖον, σκληρὸν φύλλον κρομμύου δι' οὗ παίζοντες οἱ παῖδες πίνουσιν ὕδωρ.

21. πίπιον, παρὰ τὸ πῖον κατ' ἀναδιπλωσιν, τὸ μικρότερον τῶν στομίων βουτσελλίου, δι' οὗ ὕδωρ πίνουσιν.

22. πίσημη ἡμέρα, μεγάλη ἑορτὴ, Δεσποτικὴ ἢ θεομητορική.

23. πιστικὸς, οὐ μόνον ὁ ποιμὴν, ἀλλὰ καὶ πτηνὸν ὁμοίως αὐλοῦν.

24. 'πίστρα, ἐπίστρωμα μέρους τοῦ σκεπάσματος ἐν τῷ ὕπνῳ.

25. πλασατούρα, πῆττα ἐκ ζύμης ἀραβοσιτένιου ἀλεύρου ἔχουσα ἐν τῷμέσῳ λάχανα καὶ ἄνωθεν κεκαλυμμένη ἐκ πασπάλης, ὅθεν καὶ πασπαλόπηττα ἐν Θεσσαλίᾳ καλεῖται, ἐν Ἰωαννίνοις δὲ ζαρκόπητα, οἱονεὶ ἀκάλυπτος οὖσα.

26. πλασκανάει, κατ' ὀνοματοποιίαν ἀντὶ τοῦ ἐκπυρσοκροτεῖ, ξύλον καιομενον ἢ κάστανον ὀπτώμενον· μετωνυμικῶς δὲ πλα-

σκανάω τινὰ κατὰ γῆς=ρίπτω τινὰ κατὰ γῆς μετὰ κρότου. Παραβλητέον πρατσανᾶν.

27. πλαστάρα, κόπρος ἀνθρώπου ἐν πλάτει. Καὶ ρῆμα παραγωγὸν πλασταρώνομαι =καθίζω ἐκτάδην ἄνευ ἔργου, μεταφορικῶς ἀπὸ τοῦ κατακλινομένου πρὸς ἀποπάτησιν.

28. πλαστάρι, ἐν Ἰωαννίνοις, ἄρτος μαλακὸς ὀπτὸς ἐν πανθέψῃ.

29. πλαστήριον μὲν πάλαι τὸ ἐργαστήριον πλαστικῆς, ἀγγειοπλαστεῖον, νῦν δὲ πλαστῆρι, κυκλικὴ σανὶς φέρουσα ραβδοειδῆ λαβήν, ἐφ' ἧς πλάσσουσι τὰ φύλλα πήττας, πέττουρα τοὐπίκλην ἐν Ἠπείρῳ πλάθανος, πλαθάνη, πλάθανον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἡ δὲ ράβδος δι' ἧς πλάσσουσι τὰ φύλλα, ἐν Θεσσαλίᾳ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνίδι φωνῇ πλάστης καλεῖται ἐν Ἠπείρῳ δὲ πεττουριάρι, ἅτε χρήσιμον ὂν εἰς τὰ πέττουρα.

30. πλαστούρια, τὰ ἐντόσθια, οὕτω κληθέντα διὰ τὴν μαλθακότητα.

31. πλαττάρα, τὸ ἥμισυ καρύου, οὕτω κληθὲν ἀπὸ τοῦ πλάτους τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας, οἱονεὶ πλάτη.

32. πλατσανάω, κατ' ὀνοματοποιίαν, βαίνω ἐπὶ τοῦ ὕδατος μετὰ κρότου.

33. πλόχειρον, οἱονεὶ ἁπλόχειρον, ἡ δράξ.

34. πολλότερος,=πλείων.

35. πολύκαρπος, ὁ Ἅγιος Τρύφων ὡς προστάτης τῶν ἀμπέλων. Ἐπικαλούμενοι διὰ τὴν βοήθειαν τοῦ ἁγίου τούτου ὑπὲρ εὐφορίας σίτου καὶ οἴνου ᾄδουσι τὴν ἑπομένην ᾠδήν, χέοντες οἶνον σταυροειδῶς ἐν τρισὶ κλήμασι·

«Τρύφωνε πολύκαρπε,
ἔλα 'ς τἀμπελάκια μου
καὶ 'ς τὰ χωραφάκια μου
ἕνα κλῆμα ἐν ἀσκί.
ἕνα στάχυ ἕνα σακκί.»

Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι χάριν τῆς κατὰ μέρη ὁμοιοκαταληξίας τοῦ α' στίχου ἡ κλητικὴ τοῦ ὀνόματος Τρύφων ἐσχηματίσθη δευτεροκλήτως, «Τρύφωνε πολύκαρπε.»

36. πότανος, ἡ ἀνωτάτη ἐσωτερικὴ ὁροφὴ οἰκίας, δοκοὺς μόνον φέρουσα, οὐχὶ δὲ καὶ σανίδας, ἐφ' ὧν (ἐν καλύβαις) τιθέασι χόρτους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πότανος κεῖται ἄνω, συνεκδοχικῶς ἡ λέξις σημαίνει καὶ τὸ ὕψος ἁπλῶς· οἷον «ἀνέβηκεν ἡ κοιλιὰ 'ς τὸν πότανον», οἱονεὶ εἰς ὕψος, ἅτε μὴ ἔχουσα βάρος ἐκ τροφῆς· διότι τοῦτο λέγετ' ἐπὶ τοῦ πεινῶντος

37. πρασόφυτον, νέα πράσα πρὸς μεταφύτευσιν.

38. πρατσανᾶν τὰ κάρβουνα κατ' ὀνοματοποιίαν ἀντὶ τοῦ ἐκπυρσοκροτοῦσι σπυνθηροβολοῦντα. Παραβλ. καὶ πλασκανάει.

39. πριβατάω=περπατῶ.

40. προκωλιάζομαι (κατὰ τὸ βουκολιάζομαι=καθίζω δισταμένοις τοῖς σκέλεσι πρὸ τοῦ πυρὸς πρὸς θέρμανσιν.

41—42. προυνιὰ καὶ προῦνον· ἰδὲ κουμπουλιὰ καὶ κούμπουλον.

43—44. πύρα, παρὰ τὰ πυρὰ, ἡ θέρμανσις· καὶ πυρώνω=θερμαίνω ἐν τῷ πυρὶ κυρίως.

45. πυργουλιὰ, οἱονεὶ πυργίσκος, ἐφ' οὗ ἐκτείνει τοὺς κλῶνας ἡ ἄμπελος, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δένδρου ἡ ἀνάδενδρας· ἐν Θεσσαλίᾳ κρεββαταριά.

46. πυρομάχος πάλαι μὲν λίθος ἀντέχων εἰς τὸ πῦρ, νῦν δ' ἐν Ἠπείρῳ τοῖχος πρὸ τῆς ἑστίας ὀλίγον ὑπερκείμενος, ἐφ' οὗ τὸ ἕτερον τοῦ ἄκρου ἑκάστου τῶν ἐν τῷ πυρὶ ξύλων ἐρείδεται· ἀρχ. ἐσχάρα.

47 πυρουστιὰ ἐν Ἠπείρῳ, σιδηρουστιὰ ἐν Θεσσαλίᾳ. σιδηροῦς τρίπους ἐν τῇ ἑστίᾳ βαστάζων ἀγγεῖον πλῆρες ὕδατος ἢ ἐδέσματος πρὸς ἕψησιν. Ὅταν δὲ καταβιβασθῇ τὸ ἀγγεῖον ἐκ τῆς πυρουστιᾶς, ἀπα-

γορεύεται ἡ θέσις αὐτῆς ἐν τῇ ἑστίᾳ, λόγῳ μὲν ὅτι δὲν ἔρχονται οἱ ξένοι», κατ' ἀλήθειαν δὲ ἵνα μὴ ἀνωφελῶς καίηται ἡ πυρουστιὰ ἐν τῷ πυρί. Ἐξαχθεῖσα δ' ἐκ τοῦ πυρὸς ἀπαγορεύεται νὰ τεθῇ ἀνεστραμμένη, ἐπειδή, ὡς μὲν ἐν Ἠπείρῳ λέγεται, «μουντζώνει τὸν Θεόν», ὡς δ' ἐν Θεσσαλίᾳ, «βλασφημάει τὸν Θεόν».

Ρ.

1. Ραβδίζω τὴν καρυὰ ἢ τὴν καστανιά, =διὰ μακρᾶς ράβδου τύπτων τοὺς κλῶνας τοῦ φυτοῦ καταβάλλω τοὺς καρπούς. Ἐν Θεσσαλίᾳ λέγεται τινάζω τὴν καρυά· παρὰ δὲ τῷ Γραφῇ ἀπαντᾷ «πυροὺς ραβδίζειν».

2. Ραίνω πάλαι μὲν=ραντίζω, νῦν δ' ἐν Ἠπείρῳ τίθετ' ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ κάμνω κατὰ γενίκευσιν τῆς σημασίας· ὡς «ἔκαμε, ἔρρανε· θὰ κάμῃ, θὰ ράνῃ».

3. Ράστη, ἀφῃρημένον οὐσιαστικὸν παρὰ τὸ ὑπερθετικὸν ῥᾶστος=εὐκολία, εὐκαιρία. ὡς «ἂν μῶ' ρθῇ ράστη». Ἡ λέξις εἶν' εὔχρηστος καὶ ἐν Πηλίῳ.

4. Ραχόμηλον, εἶδος μήλου, διατηρούμενον ἐν χειμῶνι, ὅτε καὶ ἐσθίεται.

5. Ρινί, ἀντὶ τοῦ ρινίον, ἐν Ἠπείρῳ, ἀρνάρι δ' ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ παραφθορὰν=ρίνη ἀρχ.

Σ.

1. Σακκορράφα ἐν Ἠπείρῳ, μακρυβέλονα ἐν Θεσσαλίᾳ, μακρὰ βελόνη πρὸς ραφὴν σάκκων καὶ τῶν τοιούτων.

2. Σαλαμένδρα, καί που νυφίτσα διὰ τὸ ποικίλον χρῶμα, ἀρχ. σαλαμάνδρα.

3. Σκαλίζω, οὐ μόνον διὰ τοῦ σκαλιστηρίου σκάπτω ἀρχ. σκαλίζω καὶ σκαλεύω, ἀλλὰ καὶ κατὰ συνεκδοχὴν σκάπτω ὄχι βαθέως, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ σκάπτειν τὴν ἄμπελον ἐκ δευτέρου, ὅπερ ἐν Θεσσαλίᾳ λέγεται δευτερίζω. Ἔτι λέγεται μετωνυμικῶς καὶ ἐπὶ ὄρνιθος, ὡς ἐν τῇ παροιμίᾳ· «Ἡ κόττα σκαλίζοντας σκαλίζοντας 'βγάν' τὰ 'μάτια της». Ὁ δὲ χρόνος τοῦ σκαλίζειν τὴν ἄμπελον λέγεται σκάλος μὲν ἐν Ἠπείρῳ, δευτέρισμα δ' ἐν Θεσσαλίᾳ.

4. σκυλεύομαι, ἐπὶ παιδός, ἀγριοῦμαι.

5. σκυλνάω=σκύλλω, ἐνοχλῶ, λυπῶ,

6. σκύφα (παρὰ τὸ σκύφη=ξύλινον ποτήριον), μικρὰ σκάφη χρήσιμος ἡ μὲν πρὸς πλύσιν λαχάνων καὶ κατασκευὴν τῆς διὰ τὴν πῆτταν ζύμης, ἡ δὲ πρὸς συλλογὴν τῶν πιπτουσῶν σταγόνων οἴνου, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐξάγουσι οἶνον ἐκ τοῦ βαγενίου, ἢ ὅταν τοῦτο στάζῃ.

7. σκῶπι, ῥόπαλον, ἴσως παρὰ τὸ κώπαιον, ὅ ἐστιν ἡ λαβὴ τῆς κώπης.

8. σμάλα (παρὰ τὸ σμίλη), σιδηροῦν ὄργανον κεκλιμένον κατὰ τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων δι' οὗ τρίβουσι κολοκύντην.

6. σπρούνα, (ἴσως παρὰ τὸ πυρίνη), μικροὶ ἄνθρακες πεπυρωμένοι, ἀνθρακιὰ ἀρχ· σποῦρι καὶ θράκα νῦν ἐν Θεσσαλίᾳ.

10. σταλίκι, παρὰ τὸ στάλιξ, δοκὸς λεπτοτέρα εἰς στήριγμα χρησιμεύουσα.

11. στεγνά. λάπαθα τετριμμένα ἐξηραμμένα ἐν τῷ ἡλίῳ πρὸς χρῆσιν ἐν χειμῶνι, καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν πῆττα στεγνόπηττα ὀνομάζεται.

12 στειροβότανον, κατὰ τὸ μελισσοβότανον, βοτάνη εἰς στείρωσιν συμβαλλομένη.

13—14. συκαμινιὰ καὶ συκάμνιο· «συκαμινέα καὶ συκάμινος, ἡ παρ' ἐνίοις μορία τὸ δένδρον· καὶ συκάμινον, τὸ μόρον ὁ καρπὸς» (Βαρῖνος). Ἰδὲ καὶ μουριὰ καὶ μοῦρον.

15 σύγνεψε, ἀντὶ τοῦ συννένοφε παρὰ τὸ ἄχρηστον συννέφει. Ἀξιοπαρατήρητος δὲ εἶναι ἡ φθογγολογικὴ μεταβολὴ τοῦ ν πρὸ ἑτέρου ν εἰς γ, συμβαίνουσα οὐ μόνον ἐν συνθέτοις λέξεσιν ἐκ τῆς προθέσεως ἐν ὡς ἔννοια) ἔγνοια, καθ' ὃ καὶ (νήθω) γνέθω τῆς σύν, ὡς (σύν—νεφος, συννεφία) σύγνε-

φον, συγνεφιὰ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἁπλαῖς, ὡς (τυραννέω, τυραννία) τυραγνάω. τυραγνία. Ἄξιον δὲ μὴ παραλιπεῖν τὴν μέχρι τοῦδε ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς πεδίοις δοξασίαν περὶ τῆς γενέσεως τοῦ ὑετοῦ· διότι οἱ παῖδες ὁρῶντες τὰ νέφη κατερχόμενα εἰς τὰς παρὰ τὸν ποταμὸν ὑπωρείας ἔλεγον «κατεβαίνουν τὰ σύγνεφα 'ς τὸ ποτάμι νὰ πιοῦν νερὸν' διὰ νὰ βρέξῃ».

16. φάλαγξ πάλαι μὲν ἡ μικρόπους ἀράχνη, νῦν δὲ ἐν Ἠπείρῳ σφάλαγγας καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ αὐφαντάκος. ἡ κοινὴ ἀράχνη

17. σφῆνα, οὐ μόνον ἡ σφὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ σφηνοειδὲς τεμάχιον ἄρτου.

Τ.

1. ταπίκουπα. ἄλλως ταπίστομα, τὰ προύμυτα, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρηνής.

2. τὰ σκότα=ἐν σκότει.

3. τὰ ψήλη=εἰς ὕψος.

4. τάκος· ἰδὲ πάιον.

5. ταλαγᾶνι, εἶδος κάππας.

6. τάλαρος, πάλαι μὲν ὁ κάλαθος, νῦν δὲ κάδος (ἐν Θεσσαλίᾳ κάδη) ἀνοικτὸς ἄνωθεν χρήσιμος πρὸς ἐναπόθεσιν τυροῦ καὶ τῶν τοιούτων, ἢ στεμφύλων πρὸς κατασκευὴν ὄξους ἢ σταφυλῶν πρὸς ἔκθλιψιν οἴνου (ληνὸς ἀρχ.). Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου συμπίπτει τῷ μηνὶ (26 Σεπτεμβρίου), ἐν ᾧ τρυγητός ἐστιν (ὅθεν καὶ ὁ μὴν κοινῶς Τρυγητὴς καλεῖται) ἐκ τοῦ ταλάρου, ἐν ᾧ ἐκθλίβεται ὁ οἶνος ἐκ τῶν σταφυλῶν, ὀνομάζεται ἐν Ἠπείρῳ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ταλαρᾶς. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς βράσεως τοῦοἴνου ἐν μεγάλῳ κάδῳ συμβαίνει ἐνίοτε θραῦσις τούτου, ἐπωνυμεῖτ' ἐν Θεσσαλίᾳ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος (οὗ ἡ σύλληψις τῇ 23 Σεπτεμβρίου) Σπαζοκαρούτης.

7—8. τέττα ἢ τέττα, πάλαι μὲν τιμητικὴ προσφώνησις νεωτέρων πρὸς πρεσβύτερον, νῦν δ' ἐν Ἠπείρῳ τάττα μὲν ἐπιφώνησις νηπίου πρὸς τὸν πατέρα (ἄττα δὲ ἢ ἄππα ἢ πάππα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τιμητικὴ προσφώνησις παιδίου πρὸς πατέρα), τέττα δὲ τιμητικὴ προσφώνησις παιδίου πρὸς γυναῖκα.

9. τετραπέρατος, πάλαι μὲν ὁ περατούμενος ἐκ τεσσάρων μερῶν, νῦν δ' ἐν Ἠπείρῳ μεταφορικῶς = εὐφυέστατος, πολυπειρότατος.

10. τραγανὰ κλούρια, ἐν Ἰωαννίνοις.

11—12 τραφοκοπάω (κατὰ τὸ ἀρτοκοπῶ), κατασκάπτω ἀγρὸν βαθύτατα, ὥσπερ τάφρον· ὁ δὲ τοιοῦτος ἀγρὸς καλεῖται τραφοκόποι.

13. τρίμερον, νηστεία τριήμερος ἐν ταῖς πρὸ τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Παρασκευῆς τρισὶν ἡμέραις τῆς ἑβδομάδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

14, τρισάγιον. κυρίως μὲν προσευχὴ περιέχουσα ἐν ἀρχῇ τρὶς τὸ ἅγιος Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος·» συνεκδοχικῶς δὲ ἐπιμνημόσυνος εὐχὴ τῶν κεκοιμημένων.

15. τρίψα, ἔδεσμα ἐξ ἄρτου τετριμμένου ἐν γάλακτι.

Υ.

1. ὕπατα, μέλη τοῦ σώματος, γυῖα ὡς «μοῦ κόψηκαν τὰ ὕπατα»,=γυῖα λέλυνται.

Φ.

1. φάλαγγας ὄργανον τιμωρητικὸν, δι' οὗ στρεφομένου ἔσφιγγον οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν· περὶ οὗ σῳζονται οἱ ἑξῆς στίχοι.

«Ἂν δὲν δαρθῇς καὶ μαλωθῇς,
'στὸ φάλαγγα ἂν δὲ βαλθῇς».

2. φανὸς, ἐν τῇ φράσει «φανὸν τὸ φανό»; ἐσπευσμένως.

3. φεγγάρι, οὐ μόνον ἡ σελήνη, ἀλλὰ καὶ μετωνυμικῶς ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν προβάτων φωτεινὸς κύκλος λευκῶν ἐρίων, τοῦ λοιποῦ σώματος φέροντος μέλανα ἔρια· καὶ ὁ Ὅμηρος Ἰλν Ψ' 455) τὸν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ ἵππου Ἰδομονέως λευκὸν κύκλον πρὸς τὴν σελήνην παραβάλλει.

... ἐν δὲ μετώπῳ
λευκὸν σῆμα ἐτέτυκτο περίτροχον ἠύτε μήνη».

Ἔτι δὲ φεγγάρι καλεῖται καὶ ὁ σχηματιζόμενος κύκλος ἐπὶ τοῦ πλατέος ἄκρου ὠοῦ ὀπτηθέντος ἢ ἑψηθέντος.

4. φεγγίτης, πάλαι μὲν λίθος διαφανὴς χρησιμεύων ἀντὶ ὑάλου ἐν τοῖς παραθύροις, νῦν δὲ κατὰ συνεκδοχὴν τὸ ἐπὶ τῆς στέγης παράθυρον ἔτι δὲ καὶ σιδηρὰ θήκη φέρουσα δᾷδα ἀνημμένην, ὁμοία πως, πλὴν ἐν μικροτέρῳ σχήματι, πρὸς τὸ ἐν τῷ ναῷ μανουάλιον.

5. φέλακας, ἐν Ἰωαννίνοις, θύλακος βιβλίων.

6. φιλόχριστος, ὁ ἐπαίτης.

7. φλίβομαι, καὶ παρὰ τοῖς ποιμέσι χλίβομαι, ἀντὶ τοῦ θλίβομαι.

8. φοσκή, ἡ κόπρος, παρὰ τὸ βοσκή, ἀντιστρόφως ἢ ὡς ὁ Φίλιππος παρὰ τοῖς Μακεδόσιν ἐλέγετο Βίλιππος.

9-10. φουλτάκα = φλύκταινα, παρ' ὃ κατὰ παρεφθοράν· καὶ ῥῆμα φουλτακιάζω= φλυκταινοῦμαι.

11. φυλλί, τεμάχιον πήττας.

12. φυντᾶνι, ἐν Ἠπείρῳ μὲν ὁ νεόφυτος κλῶν δένδρου, οἷον καστανέας ἐν Πηλίῳ δὲ νέον φυτόν.

13. φυρίδα, παρὰ τὴν θυρίδα, ἐν Ἠπείρῳ καὶ παραθύρα ἐν Πηλίῳ, θυρὶς ἄνευ θυροφύλλων κτιζομένη συνήθως ἑκατέρωθεν τῆς ἑστίας, καὶ χρησιμεύουσα ὡς θήκη.

14. φύσις, σημαίνουσα νῦν ἐν Ἠπείρῳ κατ' εὐφημισμὸν τὸ αἰδοῖον, εἶχε καὶ τὴν σημασίαν ταύτην παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

15. φύτρον, οὐ μόνον τὸ ἐπὶ τῶν γεωμήλων κ. τ. τ. φυόμενον σπέρμα, ἀλλὰ καὶ μετωνυμικῶς ἡ ψυχὴ (πεταλοῦδα), φλέτρος, ἐν Θεσσαλίᾳ. Ἐν δὲ τῷ πληθυντικῷ καὶ αἱ ἀραιαὶ νιφάδες διὰ τὴν πρὸς τὴν ψυχὴν ὁμοιότητα.

16. φώτσιος, οἱονεὶ φώτιος, παῖς ἔχων τὴν κόμην ὑπόλευκον, οἱονεὶ φωτεινήν.

Χ.

1-2. χαύδα, ἄνοιγμα τῶν σκελῶν, σκέλισμα, πλίξ, πλίξ, πλίγμα· καὶ ῥῆμα χαβδώνομαι = διασκελίζομαι, πλίσσομαι,

3. χάρεις ἐν τῷ πληθυντικῷ, ἡ ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου τῷ ἀναδεκτῷ δωρουμένη στολή, φωτίκια ἐν Θεσσαλίᾳ.

4. χασκαρώνουν τὰ καρύδια ἢ τὰ κάστανα, ὧν ὁ ἐξωτερικὸς φλοιὸς ἀνοίγεται, ὥστε νὰ δύνωνται νὰ καταπέσωσιν οἱ καρποί.

5. χορχόνι, αἴνιγμα, καθ' ὃ προτείνεται ἡ εὕρεσις οἰκογενείας, ἧς ὁρίζεται ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν κατὰ γένη καὶ ἡλικίας. Ἔχει ἆρά γε σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ ἀρχαῖον Γοργόνειον, τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνος ;

6. χρονίζω, οὐ μόνον συμπληρῶ ἔν ἔτος, ἐνιαυτίζω ἀρχ., ἀλλὰ καὶ βραδύνω χρόνον πολὺν (οἱονεὶ ἕν ἔτος) ἔν τινι ἔργῳ. Τὴν τελευταίαν σημασίαν εἶχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ῥῆμα.

7. χύμα, = α') κεχυμένα, β') ταχέως.

8. χύσις, ἡ ἄλλως διάρροια· ταραβλ. (Ὀδ. Ρ). «κόπρος προπάροιθε θυράων ἅλις κέχυτο».

Ψ.

1. ψαλίδα= α') ὁ σκροπίος διὰ τὴν πρὸς τὸ ὁμώνυμον ὄργανον ὁμοιότητα, β') δοκὸς λεπτοτέρα.

2. ψιρούδια (παρὰ τὸ ὄψον), ἀλλαχοῦ ραντιστὲς, ἀρχ. πάλημα.

3. ψίχα, κατὰ συνεκδοχὴν ἀντὶ τοῦ ὀλίγον ἐν γένει, ὡς «δός μου ψίχα νερόν». παραβλ. (Ἀριστοφ.) «ἀργυρίου οὐδὲ ψακάς».

4. ψολογάω, = ψέγω.

Ω.

1. ὦι, ἐπίρρημα ἐξ ἄλγους εἴτ' ἐσωτερικοῦ, οἷον ἐν νόσῳ, εἴτ' ἐξωτερικοῦ, οἷον ἐν τῷ παίεσθαι.

2. ὥρα, οὐ μόνον ὁ χρόνος καὶ μέρος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὡρολόγιον, καὶ ταῦτα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συγχύσεως πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν βιβλίον Ὡρολόγιον καλούμενον.

Ἐν Ἁλμυρῷ τῇ 3 Νοεμβρίου 1911

ΑΘ. Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

ΙΤΑΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

TODO PAOLINA GIOVANNETTI

«ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ»

ΞΕΝΗΤΕΜΜΕΝΟΣ

[Ἐν τῷ «Παραρτήματι» τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἐδημοσίευσα μετάφρασιν τοῦ διηγήματος «Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε» τῆς ἰταλίδος συναδέλφου μου Δ^ος Giovannetti, κατ' ἐπιθυμίαν αὐτῆς. Πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἔλαβον τὸ νῦν δημοσιευόμενον καὶ τήνδε τὴν ἐπιστολήν, ἣς, νομίζω, πρέπει, νὰ δημοσιεύσω τὴν μετάφρασιν.

Ἐν Μιλάνῳ τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1911

. . . κύριε Συνάδελφε,

Ἀπὸ καρδίας Σᾶς εὐχαριστῶ διότι εἰσηκούσατε τὴν παράκλησίν μου περὶ δημοσιεύσεως ἐργιδίων μου ἑλληνιστί. Μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης ἀτενίζω πρὸς τὰς προσφιλεῖς Ἰοστεφάνους Σας καὶ ἐπαΐτις συγγνώμης ἂν Τας ἀνησυχῶ διὰ τῶν παραληρημάτων μου. Ἀπροσδιόριστόν τι καὶ ἀκατανίκητόν με σύρει ὅλην πρὸς τὴν πόλιν Σας καί Σας εὐχαριστῶ διὰ τοῦτο ἀπείρως, διότι μὲ συνεδέσατε περισσότερον πρὸ τὴν γλυκεῖαν αὐτὴν μορφὴν τῶν ὀνείρων μου. Ἂν φανῶ, λοιπόν, ἀπαιτητική, συγχωρήσατέ με, παρακαλῶ. Σᾶς στέλλω καὶ ἄλλο μου διήγημα, ἵνα, ἂν κριθῇ ἄξιον τοῦ «Παραρτήματος» δημοσιεύσητε καὶ αὐτοῦ μετάφρασιν· ἀλλ' ἐδῶ ἔγκειται ἡ παράκλησίς μου : νὰ γίνῃ ἡ μετάφρασις ὄχι εἰς τὴν καθαρεύουσάν Σας, ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλ' εἰς τὴν ὁμιλουμένην Σας, ἂν ἦναι δυνατόν. Παρακολουθῶ μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γλωσσικοῦ Σας ζητήματος καὶ θὰ ἤθελα νὰ δημοσιευθῇ τι ἐμὸν καὶ εἰς τὴν δημοτικήν. Διὰ τῆς εἰς τὴν καθαρεύουσαν μεταφράσεως τοῦ ἄλλου μὲ ἐκάματε «καταρευουζινήν» (sic), δείξατέ μοι τώρα καὶ τὰ κάλλη τῆς ὁμιλουμένης Σας, περὶ τῆς ὁποίας μοῦ λέγουν ὅτι εἶναι εὐηχότερα τῆς ἰδικῆς μου. Ἡ lingua Dantesca Σας, ἡ καθαρεύουσά Σας, μὲ ἠχμαλώτισεν· ἡ δημοτική Σας θά με ἀνακηρύξῃ ἀπελευθέραν ; Μὴ φοβηθῆτε ὅτι συνορεύω πρὸς τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Ψυκάρην (sic), αἰσθάνομαι πῶς γειτνιάζω, τοὐλάχιστον ψυχικῶς, πρὸς τὴν Λευκάδα καὶ τὴν Ζάκυνθον, τὸν Βαλαωρίτην καὶ τὸν Σολωμόν Σας. Δι' αὐτὸ παρακαλῶ διὰ μίαν μετάφρασιν εἰς τὴν δημοτικήν. Εὐχαριστῶ ἰσοβίως. Συγγνώμην διὰ τὴν πολυλογίαν μου· εἶμαι γυναῖκα, καὶ δὴ γράφουσα πρὸς Ὑμᾶς δὶς ἢ τρὶς τοῦ ἔτους.

(Περαιτέρω γράφει τινὰ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἅτινα ζηλοτύπως ἀποκόπτω, ἵνα δημοσιεύσω κατὰ τὰς ἑλληνικὰς καλένδας).

Μετὰ φιλικωτάτων προσρήσεων

T. P. Giovannetti.

Μετὰ τὸ ἀνωτέρω νομίζω ὅτι μοὶ ἐπιβάλλεται νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν μιᾶς δεσποινίδος συναδέλφου].

Ὁ Ἀντώνης τὸ ὡραῖο παιδὶ τῆς γειτονιᾶς μὲ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια καὶ τὰ καστανόξανθα μεταξωτὰ μαλλιὰ ἔφυγε καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Ἀμερικήν. Τὸ χωριὸ ἔμεινε μοναχό, βουβὸ πλέον ς' τὰ σκοτεινὰ βράδυα, γιατὶ τὸ ἀνθρώπινο ἀηδόνι του ἦτο ξενητεμμένο. Ἐξενητεύθηκεν ὁ Ἀντώνης, γιατὶ δὲν ἠμποροῦσε πλέον νὰ ζήσῃ ς' τὸ χωριό·

καὶ ἡ δουλειές ἐπήγαιναν κακά, καὶ ὅλα τὰ κακά στόματα ἐμουρμούριζαν πῶς τὰ ἔχει φτειασμένα μὲ τὴ Ῥόζα, τὴν πρώτη ἀνιψιὰ τοῦ παππᾶ, καὶ ἡ κακογλωσσιὰ ἔκαμε τὸν παππᾶ νὰ μὴ ξαναπάῃ ς' τὸν καφφενὲ νὰ καπνίσῃ τὸ ναργιλέ του ἢ νὰ ῥοφίσῃ τὸ διπλὸ ῥόμι του, καὶ τὴ μάννα τῆς Ῥόζας νὰ περπατῇ μὲ τὰ μάτια πάντα κάτω.

Γι' αὐτὰ τὰ δύο ἐξεντετεύθηκεν ὁ Ἀντώνης, τὸ καλὸ παιδί. Τὰ λόγια τοῦ κόσμου εἶναι ἡ ἠχὼ κάποιας πραγματικῆς φωνῆς· αὐτὴ ἡ φωνὴ ἦτον ἡ φωνὴ τοῦ Ἀντώνη, τοῦ καλοῦ παιδιοῦ, ποῦ ἐτραγουδοῦσε ς' τοὺς κάμπους καὶ τὶς πλαγιές τὴν ἀγάπη του.

Κι' ἐξεντετεύθηκεν· ἀλλὰ τὸ νοῦ του πάντα ς' τὴ Ῥόζα, πάντα ς' τὴ Ῥόζα.

Ἐπέρασε κάμποσος καιρὸς κι' ἐγύρισε ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ὁ Ἀντώνης, τὸ καλὸ παιδὶ τοῦ χωριοῦ· μὲ κάποια χρήματα, πειὸ λεβέντης καὶ πειὸ ὡραῖος, γιατὶ εἶχαμε τόσον καιρὸ νά τον ἰδοῦμε.

Τὸ βράδυ τοῦ ἐρχομοῦ του ἔπρεπε νὰ πάῃ ς' τὸ μπακαλάκι ποῦ ἦταν ὀλίγο παρακάτω ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ παππᾶ, γιὰ νὰ τραγουδήσῃ ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπως ἐσυνείθιζε πρίν, πίνοντας τὸ μπροῦσκό του, καὶ γιὰ νά τον ἀκούσῃ ἔτσι ἡ Ῥόζα.

Βράδυ κάπως σκοτεινό· τὸ γλέντι, δίνει καὶ παίρνει. Ἡ Ῥόζα τὸ ἐγνώριζε πῶς θὰ ἔλθῃ καὶ τὸ ἔμαθε πῶς ἐγύρισεν ὁ Ἀντώνης. Καί, γελῶντας τὸν παππᾶ, πηγαίνει καὶ ἀκουμπάει ς' τὸ παραθύρι της, ποῦ ἔβλεπε πλάγια πρὸς τὸ μπακαλάκι τοῦ κὺρ Κάρλου, ὅπου ἦτον ὁ Ἀντώνης μὲ τὴν παληά του τὴν παρέα.

Μία στιγμὴ — ἀνάθεμά την τρεῖς φορές — τὴν ὥρα ποῦ τὰ παιδιὰ δὲν ἐσυλλογίζοντο, δὲν ἐνδιαφέροντο πόσα πρέπει νὰ πληρώσουν γιὰ κρασί, μέσα ς' τὸ κέφι τοῦ ἐρχομοῦ καὶ ξαναϊδωμοῦ, ὁ Ἀντώνης θέλει νὰ χαιρετίσῃ τὸν ὁρίζοντα τοῦ χωριοῦ του, καὶ μὲ τὸ πιστόλι του, ποῦ, σὰν ἄνδρας τέλειος, μᾶς ἔφερεν ἀπὸ τὴν Ἀμερική.

Ἀλλὰ ἡ σφαῖρα—ἀνάθεμά την — λοξεύει καὶ πέφτει ς' τὸ ἀγαπημένο παραθύρι, καὶ μαζῇ της κ' ἡ Ῥόζα, λαβωμένη ς' τὸ παρθενικό, ς' τὸ ἀγγελικό, ς' τὸ πολυαγαπημένο πρόσωπό της.

Ὅσο κρασὶ ἐχύθηκε, τόσα καὶ δάκρυα. Ἡ λαβωμένη ἀμέσως φωνάζει «δὲν τό 'θελε, δὲν τὸ 'θελε, μὴν πάθῃ τίποτε» κι' ὁ Ἀντώνης μὲ τ' ὠχροκαρόχρωμα στεφανωμένος ὁλόκληρος τρέμοντας τρέχει μὲ τὴν παρέα του ς' τὸν παππᾶ ς' τὸν καφφενέ.

— Παππᾶ, ἔλα νά μας σπεφανώσῃς μὲ τὴ Ῥόζα. Πεθαίνει· θέλει νὰ πεθάνῃ δική μου.

Κι' ἔγινε ὁ γάμος ὀλίγες στιγμὲς πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς Ῥόζας.

Ὁ Ἀντώνης ἐπῆγε ς' τὴ δευτέρα φυλακὴ τώρα· πρώτη ἦσαν τὰ ξένα, ἔλεγεν· ὀλίγον καιρὸ ἐκάθησε καὶ δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦ ἐβγῆκε.

Ἐκεῖνος ὁ σκυμμένος κι' ἀμίλητος γέρος ποῦ διαβαίνει, εἶναι ὁ Ἀντώνης, τὸ καλὸ παιδί.

(Πικρὰ πραγματικότης).

Μεταφραστὴς Ν. ΛΙΒΑΔΑΣ.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΕΙΡΑ

365 ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

['Από Χριστοῦ μέχρι σήμερον]

ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΗΝΑ ΝΟΕΜΒΡΙΟΝ

304—Τῇ 1 'Οκτωβρίου 1881.—Ἔναρξις τῆς πρώτης τακτικῆς ἐπισήμου ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης, καθ' ἣν ἀπεγράφησαν 279,165 κάτοικοι. ('Επίσ. 'Εφημ. Κρήτη.)

305.—Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1908. —'Η 'Εκτελεστικὴ 'Επιτροπὴ Κρήτης σινιστᾷ διὰ προκηρύξεως τήρησιν τῆς τάξεως καὶ ἀσφάλειαν τοῦ Μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Νήσου. ('Υ. Λευκὰ Ὄρη.)

306.—Τῇ 2 'Οκτωβρίου 1868.—Τὴν νύκτα τῆς πρώτης πρὸς τὴν δευτέραν 'Οκτωβρίου ἐξεφόρτωσεν ἡ «Ἕνωσις» εἰς τὴν θέσιν Αἰγιαλοπόταμος τῶν Κεραμὲ τῆς 'Επαρχίας 'Αγίου Βασιλείου δύο χιλιάδες σάκκους ἄλευρα καὶ διακόσια πεντήκοντα κιβώτια πολεμοφόδια.('Ημερολ.Ν.Σουρμελῆ)

307.—Τῇ 4 'Οκτωβρίου 1906.—Προσελθὼν τὸ πρῶτον ἤδη ἐνώπιον τῆς Β΄ Συντακτικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως ὁ Κύριος'Αλέξανδρος Ζαΐμης ἀνεβοίνωσε διὰ διαγγέλματος,ὅτι περιεβλήθη τὸ τοῦ 'Υπάτου 'Αρμοστοῦ ἀξίωμα τῇ ὑποδείξει καὶ ἐκλογῇ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν 'Ελλήνων καὶ ἔδωκεν ἑρμηνείαν ἐπί τινων σκοτεινῶν σημείων τῆς ἀπὸ 16)23 'Ιουλίου 1906 διακοινώσεως τῶν προξένων τῶν τεσσάρων Προστατίδων Δυνάμεων.('Υψ.Λευκὰ Ὄρη.)

308.—Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1908. —'Εν τῇ Συναλαγῇ τῶν Χανίων ἐψάλη ὑπὸ τῶν 'Ισραηλιτῶν δοξολογία ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει τῆς ἑνώσεως. ('Υψ. Λ. Ὄρη.)

309.—Τῇ 5 'Οκτωβρίου 1868.—'Η ἐν 'Αθήναις Κεντρικὴ 'Επιτροπὴ ἐπὶ τῶν Κρητικῶν ἔγραφε πρὸς τοὺς 'Οπλαρχηγοὺς καὶ Σωματάρχας τῶν ἐν Κρήτῃ ἐθελοντῶν ὅτι ἑτοιμάζετο σῶμα πεντακοσίων ἐθελοντῶν νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν, μεθ' ὅλων τῶν χρειωδῶν, ἐπομένως δέον νὰ περιμένωσιν αὐτούς, συνενοούμενοι μὲ τὰς 'Επαδχίας καὶ τοὺς 'Οπλαρχηγούς, οἵτινες ἀπακρού-

υσι τὴν περὶ Ἡγεμονείας γνώμην, οὕτω δὲ σώζεται ἡ τιμὴ καὶ τῆς Κρήτης καὶ τῆ Ἑλλάδος. (Χειρόγρ.)

310.—Τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1906.— Διὰ Διατάγματος τοῦ Ὑπάτου Ἁρμοστοῦ ἠμνηστεύθησαν τὰ τῆς μέχρι χρονολογίας ταύτης, συμπεριλαμβανομένης, πολιτικὰ ἐγκλήματα.(Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Πολιτείας.)

311.—Τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1822.—Μάχη εἰς Ἁρμουγέλες ἑξακοσίων Χριστιανῶν κατὰ χιλίων τριακοσίων Τούρκων. Αἰσχρὰ φυγὴ τῶν Τούρκων, ἐξ ὧν ἐφονεύθησαν τεσσαράκοντα, ἀπὸ δὲ τοὺς χριστιανοὺς ἓξ. (Χρονολ. Πίναξ Σταματάκη.)

312.—Τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1866.—Μάχη εἰς Βαφὲν Ἀποκορώνου, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν τριάκοντα δύο καὶ ἠχμαλωτίσθησαν τρεῖς Χριστιανοί. (Ἱστορία τῶν Σφακίων καὶ Ν. Ἔρευνα.)

313.—Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1904. —Ἐχορηγήθη ἀμνηστεία εἰς ἅπαντας τοὺς ὁπωσδήποτε μετασχόντας τοῦ ἐν Λάκκοις πολιτικοῦ ἐγκλήματος τῆς στάσεως τῆς 24 Ἰουνίου 1904.—(Ἐπίσ. Ἐφημ. Κρητ. Πολιτείας.)

314.—Τῇ 13 Ὀκτωβρίου 1867.—Ἐξετέλεσιν ἡ «Ἕνωσις» ἐπιτυχῶς τὸν πλοῦν αὐτῆς εἰς Πρέβελη, ὅπου ἀπεβίβασε διακοσίους Κρῆτας πολεμιστὰς καὶ ἐξεφόρτωσε δύο χιλιάδας καὶ πεντακοσίους σάκκους ἄλευρα, τετρακόσια κιβώτια ὅπλα· παρέλαβε δὲ διακόσια πεντήκοντα γυναικόπαιδα. (Ἡμερολ. Ν. Σουρμελῆ.)

315.—Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1899. —Ἀπὸ τῆς χρονολογίας ταύτης καὶ ἐφεξῆς κρατοῦνται ἐπὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν Δημοσίων, δημοτικῶν κλπ. ὑπαλλήλων δύο τοῖς ἑκατὸν ὑπὲρ τῶν ἀγωνιστῶν, τραυματιῶν, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τοῦ πολέμου. (Ἐπίσ. Ἐφ. Κρ. Πολ.)

316.—Τῇ 14 Ὀκτωβρίου 1825.—Μάχη εἰς Τηγάνι Κυδωνίας, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ἑβδομήκοντα Χριστιανοί(Χρ. Πίναξ Σταματάκη.)

317.—Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1628. —Ἀπεβίωσε ἐν Πάτμῳ ὁ Κρὴς Νικηφόρος ὁΧαρτοφύλαξ, Ἱερομόναχος,ἦντα Μητροπολίτης Λαοδικείας. Οὗτος ἵδρυσε τὴν ἐν Πάτμῳ Σχολήν, ἐν ᾗ ἐδίδασκε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, τὴν Θεολογίαν, τὴν Ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, πιθανῶς δὲ καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν.(Δελτίον Ἱστ. καὶ Ἐθν. Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. Β'.) Κατὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Κρητὸς Κυρίλλου Λουκάρεως εἰς τὸν Οἰκονμενικὸν Θρόνον ἦτο ὑποψήφιος καὶ ὁ Νηκιφόρος.—Αὐτόθι.

318.—Τῇ 15 Ὀκτωβρίου 1908.— Οἱ Πράκτορες τῶν τεσσάρων Προστατίδων Δυνάμεων ἀνεκοίνωσαν, ὅτι αἱ Προστατίδες Δυνάμεις θεωροῦσι τὴν ἕνωσιν τῆς Κρήτης μετὰ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς συναινέσεως τῶν Δυνάμεων, αἵτινες ἀνέλαβον ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς Τουρκίας. Ἐν τούτοις δὲν θ' ἀπεῖχον ἀπὸ τοῦ ν' ἀποβλέψωσι μετ' εὐμενείας πρὸς τὴν συζήτησιν τοῦ ζητήματος τούτου μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐὰν ἡ τάξις διατηρηθῇ εἰς τὴν Νῆσον καὶ ἂν ἐξ ἄλλου ἡ προστασία τοῦ Μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ ἐξασφαλισθῇ. (Επ. Ἐφ. Κρ. Πολ.)

319.—Α'. Τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1367.— «Σεισμὸς ἐκλόνισε τὸν Χάνδακα καὶ τὴν Ρεθύμνην. Τὸ Δουκικὸν Συμβούλιον, εἰς τὸ Παλάτιον τυχόν, ἀνεπήδησεν ἔντρομον ἐκ τῆς ἕδρας του. Ἡ ἀτμόσφαιρα διὰ μιᾶς ἐθολώθη. Ὑπὸ λαίλαπος αἰφνιδίως διωθηθεῖσαι νεφέλαι ἐκάλυψαν τὸν οὐρανόν. Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν ἐξερράγη ραγδαῖος ὑετός, ὅστις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαρκέσας κατεπλημμύρησεν, ἀθεραπεύτῳ ζημίᾳ τῶν ἐγκατοίκων, καὶ πόλεις καὶ κώμας καὶ ἀγρούς. (Ἱστορικὰ σκηνογραφήματα.)

320.—Β'. Τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1897. —Ἐψήφισεν ἡ ἐν Μελιδονίῳ Μυλοποτάμου καταρτισθεῖσα «Συνέλευσις τῶν Κρητῶν» τὸν τύπον τῆς ἐπαναστατικῆς σημαίας ὡς ἑξῆς «Ἡ σημαία θὰ εἶναι λευκή, θὰ διαιρῇ δὲ κὐτὴνεἰς τέσσαρα ἴσα μέρη ὀρθογώνιος σταυρὸς μέλας. Ἐκ τούτην τὸ ἄνω ἀριστερὸν ὀρθογώνιοθὰ περιστᾷ τὰ ἐθνικὰ χρώματα, ἤτοι θὰ εἶναι κυανοῦν μὲ λευκὸν σταυρὸν ἐν τῷ μέσῳ». (Κρητικὰ Σ. Παπαντωνάκη).

321.—Τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1907.—Ἀπεφυλακίσθη ὁ ἐν ταῖς φυλακαῖς Ἡρακλείοι ἀπὸ πολλῶν μηνῶν κρατούμενος Γυδεὼν ὁ Αὐλοποτάμου. (Γ'. Ἐπετερὶς Παρνασσοῦ.)

322.—Τῇ 19 Ὀκτωβρίου 1907.—Ἀπεβιβάσθη εἰς Χανία Γαλλικὴ γεωδαιτικὴ ἀποστολή, ἐντεταλμένη νὰ καταρτίσῃ τοπογραφικὸν χάρτην τῆς Κρήτης. (Ὑψ. Λ. Ορη.)

323.—21 Ὀκτωβρίου 1839,πρὸς τὰς Δυνάμεις Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, καὶ Ρωσσίαν, ἀπήντησεν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Πάλμεστρων ὡς ἑξῆς: Εἰς τὴν ἐνεστῶσαν ἄρα τῶν πραγμάτων κατάστασιν ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. ἠθελε συστήσει εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης ν' ἀποβλέψωσιν εἰς ὅ,τι εἶναι κατορθωτὸν καὶ ὄχι εἰς τὰ ἀδύνατα!!! (Ἀπομνημονεύματα Κριτοβουλίδου.)

314.—Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνία 1900, ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ φύλλῳ τῆς ἐν Ἡρακλείῳ ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Ἀληθείας» ἡ μεταξὺ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ ἐν Κρήτῃ καὶ Οἰκονμενικοῦ Πατριάρχουδιομολογηθεῖσασύμβασις, ἥτις ὁρίζει τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν Ἐπισκόπων,ὅτι ὁ Μητροπολίτης Κρήτης δικαιοῦται νὰ παρακάθηται ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Μ. ἐγένετο σεισμός, ὅν ἐπηκολούθησεπολύωρος βίαιος ἄνεμος. (Στατιστικὴ Πληθυσμοῦ Κρήτης).

327.—Τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1836.—Ὁ λόρδος Παλμεστρών, ἀπαντῶν εἰςὑπόμνημα διαπρεπῶν Κρητῶν, ἔγραφεν «..., Ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην Σᾶς παρακαλῶνὰ καὶ ὅτι ἡ ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησία εἶνε ἐλευθερα νὰ κανονίσῃ πάντα τὰ λοιπὰ ἐν συμπράξει μετὰ τῆς Κρητικῆς Πολιτείας. («Ἀλήθεια» Ἡρακλείου).

325.—Τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ τοῦ 1908 —Ἐκυρύχθη ἡ ἔναρξις τῆς συνόδου τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἐνόρκων ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἐν Χανίοις Ἐφετείου. (Κῆρυξ).

326.—Τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1794.—Ἐ-Ἐκκλησίας ὡς μέλος Συνοδικὸν, ὅτι θὰ καταβάλλωσιν, ὡς καὶ πρότερον, τὰ νομισμένα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅτι αἱ Σταυροπηγιακαὶ Μοναὶ διατηροῦσι τὴν ἀξίαν τούτων μνημονεύουσαι τοῦ Πατριαρχικοῦ ὀνόματος, ὅτι ἡ Κρητικὴ Πολιτεία ἀντὶ τῶν τέως νενομισμένων δόσεων τῶν Σταυροπαγιακῶν μονῶν θὰ καταβάλλῃ ἐτησίως εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τρεῖς χιλιάδας χρυσᾶς δραχμὰς πιστεύσητε, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος ὑπερβαλλόντως ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ καὶ ἤθελεν αἰσθανθῇ τὴν ζωηροτέραν εὐχαρίστησιν ἐὰν ἤθελε δυνηθῇ νὰ συντελέσῃ ὁπωσδήποτε πρὸς τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐημερίαν τοῦ λαοῦ τούτου. Πρέπει ὅμως νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἡ Κρήτη ἀποτελεῖ μέρος τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῆς ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ Σουλτάνου. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι κατὰ τὸ 1829 καὶ 1830 ἐσκέφθησάν τινες νὰ ἑνωθῇ ἡ Κρήτη μετὰ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὃν χρόνον ἐγίνετο ἡ ὁριστικὴ αὐτοῦ ἀποκατάστασις, οἱ προσδιορίσαντες ὅμως τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην ἐσκέφθησαν ἄλλως πως, ὥστε ἡ Κρήτη δὲν πε-

ριελήφθη τότε ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἤδη δὲ εἶνε πολὺ ἀργὰ ν' ἀποπειραθῇ τις νὰ μεταβάλῃ τὴν τότε ἀποκατάστασιν. (Ἱστορία Ψυλάκι).

329.—Τῇ 2 Νοεμβρίου 1867.—Προεκήρυξεν ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς δευτέραν ἀνακωχήν. (Χειρόγραφον).

330.—Τῇ 4 Νοεμβρίου 1646.—Μετὰ κρατερὰν ἀντίστασιν ἠναγκάσθησαν οἱ ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ τῆς Φορτέτσας Ρεθύμνης νὰ ὑποκύψωσι διὰ συνθήκης εἰς τὸν Στρατηγὸν Κορνάρον, πιεζόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ. (Τουρκοκρατουμένη Ἑλλάς).

331.—Τῇ 5Νοεμβρίου 1821.—Ἡρωικὸς θάνατος τοῦ Γεωργίου Τσελεπῆ εἰςΚάντανον. (Χρον. Πίναξ Σταματάκη).

332.—Τῇ 5 Νοεμβρίου 1906.— Οἱ Πρόξενοι τῶν τεσσάρων Προστατίδων Δυνάμεων ἀπήντησαν εἰς ὑπόμνημα τοῦ Ὑπάτου Ἁρμοστοῦ ὅτι: Αἱ Δυνάμεις χορηγοῦσι πλήρη χάριν εἰς πάντας τοὺς καταδικασθέντας ὑπὸ τῶν Διεθνῶν Στρατιωτικῶν Δικαστηρίων ἐπὶ συμμετοχῇ εἰς τὰς Ταραχὰς τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1906, πλὴν τῶν καταδικασθέντων διὰ τὸν φόνον τοῦ Κυβάση τοῦ Ρωσσικοῦ Προξενείου Μαθιουδάκη καὶ τοῦ Δεσκατοὺρ Ρώσσου Ὑπαξιωματικοῦ καὶ ὅτι διατάσσουσι τὴν ἄρσιν τοῦ Στρατιωτικοῦ Νόμου ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν λογοκρισίαν ἐπὶ τῶν ἐφημερίδων καὶ τηλεγραφημάτων. περιορίζουσι δὲ τὴν ἁρμοδιότητα τῶν στρατιωτικῶν Δικαστηρίων εἰς τὰ ἀδικήματα τὰ διαπραχθέντα κατὰ τῶν Διεθνῶν Ἀρχῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν, ὡς καὶ κατὰ τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ξένων στρατῶν, ὅσων μόνον ἐπιφυλάττονται οἱ Γενικοὶ Πρόξενοι, κατὰ τὰς περιστάσεις, νὰ ὑποβάλωσιν εἰς ταῦτα. (Ἐπίσ. Ἐφ. Κρητ. Πολ.)

333.—Τῇ 8 Νοεμβρίου 1878.—Ἐδημοσιεύθη ἡ Σύμβασις τῆς Χαλέπας. (Κρητ. Κωδ. Ἔκδ. Α').

3334—Τῇ 8 Νοεμβρίου 1866.— Ὁλοκαύτωσις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀρκάδι, ὅπου εὗρον τὸν θάνατον 250 χριστιανοὶ πολεμισταί, 750 γυναικόπαιδα καὶ 1500 τοῦρκοι. (Ἡ Κρητικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1866 καὶ Ἀκρόπολις).

Γ. Ἰακ. Καλαϊσάκης.

ΑΝΘΡΑΚΕΣ Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ!

Ὅπως ὅλαι αἱ παροιμίαι καὶ τὰ γνωμικά, οὕτω καὶ τὸ ἀνωτέρω εἶναι ἀληθές! Μὴ νομίσετε ὅμως ὅτι πρόκειται νὰ σᾶς ἀναπτύξω ἐδῶ ἐπιχειρήματα φιλοσοφικὰ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου! Τοὐναντίον θὰ περιορισθῶ εἰς τὴν πεζοτέραν, ἀλλὰ καὶ πραγματικωτέραν τῶν ἀποδείξεων: τὴν διὰ τῶν ἀριθμῶν. Σᾶς βλέπω ἀπορροῦντας. Διὰ τῶν ἀριθμῶν; Μάλιστα κύριοι! Διατί σᾶς φαίνεται παράδοξον; Μήπως νομίζετε, ὅτι πρόκειται νὰ σᾶς ἀναπτύξω ἐδῶ φιλοσοφικὰς θεωρίας ἀποδεικνυομένας δι' ἀλγεβρικῶν τύπων; Πρὸς Θεοῦ! Ἁπλούστατα· πρόκειται νὰ σᾶς δώσω μερικὰς στατιστικὰς πληροφορίας ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι καταναλισκομένης καυσίμου ὕλης κατοῦ ἐκ ταύτης ὑπὸ τοῦ δημοσίου εἰσπραττομένης διατημήσεως.

Οὕτως ἡ κατανάλωσις αὐτῆς ἀνῆλθεν εἰς τὰ ἑξῆς ποσὰ κατὰ τὴν τελευταίαν τετραετίαν:

Α'. ΑΝΘΡΑΚΕΣ

Ἔτος	Ἐξ Ἐθνικῶν Δασῶν			Ἐξ ἰδιοκτήτων Δασῶν		
	Ὀκάδες	Ὁλικὴ τούτων ἀξία	Δικαίωμα τοῦ Δημοσ. 18%)	Ὀκάδες	Ὁλικὴ τούτων ἀξία	Δικαίωμα τοῦ Δημοσ. 12%)
1907	6452691	76631616	13793691	11623106	144678341	17361398
1908	8144862	100288138	18051865	12924202	159114041	19093685
1909	5815677	74099227	13337861	10691232	133087641	15970517
1910	4551860	63104683	11358843	11136371	131639500	15796740
Ἐν ὅλῳ	24965090	314123664 (1)	56542260	46374911	568519523 (1)	68222340

(1) Ἡ ἀξία τῶν κατασκευασθέντων ἀνθράκων ὑπελογίσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἰσπραχθέντος Διαιώματος ὑπὸ τοῦ Δημοσίου.

Τί εὑρίσκετε; Δέκα ἓξ ἐν ὅλῳ στοιχεῖα μεταλλικά, σίδηρον, χαλκὸν ψευδάργυρον ὡς θειϊκὸν ἅλας, ἰώδιον, ἀρσενικὸν ἀν ἀκόμη. Ἀλλά, χάριν μεγαλειτέρας ἀκριβείας, ἰδέτε κατωτέρω τὴν ἀνάλυσιν τῶν κκ. Aronssohn καὶ Gaston Bonnier τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Γαλλίας.

Τέφρα	γρ.	4,23	Μαγνησία (manganêse)	γρ	0,002
Θεῖον ἐν ὅλῳ	»	1,413	Ψευδάργυρος	»	0,012
Χλώριον »	»	0.294	Ἀργίλλιον	»	0,010
Ἰώδιον »	»	0,00009	Κάλτσιον	»	0,356
Φώσφορος »	»	0,953	Μαγνήσιον	»	0,099
Ἀρσενικὸν »	»	0,0000015	Κάλιον	»	0,025
Πυρίτιον	»	0,034	Νάτριον	»	0,049
Χαλκὸς	»	0,006	Φθόριον		ἴχνη
Σίδηρος	»	0,015			

Θέλετε τώρα καὶ κάτι ἄλλο ;

Ἐὰν ποτὲ ἐγίνετο μία κατάταξις τῶν διοφόρων ὀργανικῶν ὄντων κατ' ἀναλογίαν τῶν μεταλλικῶν αὐτῶν συστατικῶν τότε ἡ μέλισσα θὰ ἐτίθετο εἰς ἀνωτέραν ἢ ὁ ἄνθρωπος θέσιν, διότι ἐνῷ ἡ τέφρα τῆς μελίσσης ἔχει δέκα πέντε ἁπλᾶ σώματα ἡ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει εἰμὴ μόνον ἕνδεκα, καθότι ἐλλείπουσι καὶ ὁ ψευδάργυρος καὶ ὁ χαλκὸς καὶ ἡ μαγνησία.

Συμπέρασμα. Ὁ ἄνθρωπος συγκρινόμενος πρὸς τὴν μέλισσαν ὑστερεῖαὐτῆς καὶ ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ καθήκοντος ἔχων ἐπὶ πλέον τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς κακίας τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς ἐλαττωματικότητος. Ὁ ἄνθρωπος ἄλλως τε φαίνεται ὑστερων καὶ διότι δὲν ἠδυνήθη μέχρι σήμερον νὰ ἐπιτύχῃ τὴν κοινωνικὴν μιᾶς Κυψέλης ὀργάνωσιν, τὴν ἕνωσιν, δηλ. τῆς Ἐργατικῆς Δημοκρατίας πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Βασιλίσσης ἐκπροσωπουμένην Μοναρχίαν.

Δὲν ὑστερεῖ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος μόνον ὡς πρὸς τὴν ἔποψιν τῆς μεταλλικῆς συνθέσεως ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν τοιαύτην.

Ἂν ἀμφιβάλετε, ἀρκεῖ νὰ παραβάλετε μίαν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν πρὸς τὴν ἁπλουστέραν τῶν κυψελῶν.

Κατὰ τὸ Γαλλικὸν τοῦ Francis Laur

Γ. Θ. ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΥΠΟ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

(Μετὰ τοὺς Ποιητὰς τοὺς Φιλολόγους, ἰδοὺ ὅτι σήμερον ἐνδιαφέρονται μὲ τὴν σειρὰν των ἄλλως τε καὶ οἱ χημικοὶ διὰ τὴν μέλισσαν. Οἱ πρῶτοι περιεγράψαν τὸν ἐνεργητικόν καὶ γονιμοποιόν της βίον καὶ κατέστησαν ἔνδοξον τὴν μυρωμένην τοῦ μέλιτός της γλυκήτητα. Οἱ χημικοὶ πάλιν ἠσχολήθησκν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς τέφρας της καὶ δι' αὐτῆς καταλήγουν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὑπὸ ἔποψιν μεταλλικῆς συνθέσεως ἡ μέλισσα μᾶς ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ δεδομένου ὄντος ὅτι ἓν γραμμάριον τέφρας Μελίσσης ἀποτελεῖται ἀπὸ πολὺ περισσότερα μεταλλικὰ συστατικὰ ἢ ἓν γραμμάριον τέφρας ἀνθρώπου !)

Ἡ χημεία τοῦ σώματος μιᾶς μελίσσης

Μὴ παραξενευθῆτε ἀναγινώσκοντες τὸν ἀνωτέρω τίτλον καὶ μὴ νομίσητε ὅτι πρόκειται δι' ἄλλο τι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μέλισσαν τὴν θείαν αὐτὴν τοῦ Ὑμηττοῦ ἐργάτιδα, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βιργίλιος εἶπεν :

«Οὕτως ὦ μέλισσσαι, κάμνετε τὸ μέλισας πάντοτε διὰ τοὺς ἄλλους !

Οἱ χημικοὶ λοιπὸν ἀναλύσαντες τὴν τέφραν τοῦ σώματος τῆς μελίσσης, εὗρον τοῦτο ἀποτελούμενον ἀπὸ τί νομίζετε ; Ἀπὸ μέταλλα ἀπὸ μεταλλικὰ σώματα πολυάριθμα καὶ διάφορα καὶ ὄχι μόνον ἀπὸ φωσφοροῦχον ἀσβεστιον καὶ ποῦ ἄνθρακα ποῦ ἔχουν τὰπρόστυχα τῶν ἀνθρώπων σώματα.

Σᾶς φαίνεται παράδοξον ; Ἰδοὺ διὰ νὰ πεισθῆτε :

Συλλάβετε κηφῆνας, τῶν ὁποίων εἶναι γνωστὴ ἡ περιοχὴ κυκλοφορίας, ἀποξηράνατέτας εἰς 100° καὶ λάβετε 100 γρ. τούτων. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι, ἐπειδὴ ἐπίσης ἀπεξηραμένη μέλισσα δὲν ζυγίζει εἰμὴ 0 γρ. 062 δέον νὰ λάβητε ἀρκετὰς τοιαύτας.

Τὰς ἀπεξηραμένας αὐτὰς μελίσσας, ἀποτεφρώσατε ἐν ἀποκλεισμῷ τοῦ ἀέρος καὶ θὰ λάβετε ἕνα πορώδη ἄνθρακα περιλαμβάνοντα ὅλα τὰ μεταλλικὰ ἅλατα (ἕνα εἶδος κὼκ μελισσῶν σᾶν νὰ λέμε· πῶς :)· τὸν ἄνθρακα αὐτὸν διαλύσατε εἰς διαλυτικὰ μέσα, ὅπως λάβητε ὅλα τὰ διαλυτὰ προϊόντα καὶ κατόπιν προβῆτε εἰς τὴν ἀνάλυσιν.

Β'. ΚΑΥΣΟΞΥΛΑ

Ἔτος	Ἐὰν τὸ δικαίωμα κατεβλήθη ἐν τοῖς Ταμείοις		Ἐὰν τὸ δικαίωμα κατεβλήθη ἐν τοῖς Τελωνίοις	
	Ζύγ. 100 ὀκ.	Δικαίωμ. Δημ.	Ζύγ. 100 ὀκ.	Δικαίωμα Δημ.
1907	98848	2989465	3833	115676
1708	115280	3408647	606	18560
1909	98688	3053612	500	180—
1910	100456	3165351	5098	54705
Ἐν ὅλῳ	412870	12707075	10037	206940

Ἡ παρατηρουμένη ἐλάττωσις παραγωγῆς ἀνθράκων δὲν προέρχεται ἐξ ἐλαττώσεως τῆς καταναλώσεως, ὡς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῶν πρὸς κατασκευὴν τοιούτων ὑπὸ τοῦ κλήματος τῶν Δασῶν τοῦ Ὑπ. τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας ἐπιτρεπομένων ἀδειῶν. Περιωρίσθη δὲ ἡ κατασκευὴ τοιούτων καθότι ὑπῆρχε κίνδυνος ὁλοσχεροῦς τῶν δασῶν τῆς Ἑλλάδος καταστροφῆς, προκειμένου δὲ μετά τινα ἔτη νὰ μὴν εἰσπράττῃ τίποτε ἀπὸ τὰ Δάση τὸ Δημόσιον, προετίμησε νὰ εἰσπράττῃ σήμερον ὀλιγώτερα.

Πρὶν περατώσω τὸ ἀρθρίδιόν μου τοῦτο δὲν νομίζω περιττὴν τὴν παράθεσιν μερικῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς κατ' ἐπαρχίας παραγωγῆς ἀνθράκων καὶ καυσοξύλων. Οὕτως πρὸς τοὺς ἐξ ἐθνικῶν δασῶν κατασκευασθέντας ἄνθρακας τὸ ρεκὸρ (1910): ἔχει ἡ ἐπαρχία Βάλτου 94,939 ὀκ. ἀξίας 121033,33., ἐξ ὧν εἰσεπράχθη δικαίωμα δρ, 31786—) μετὰ ταύτην δὲ ἔρχεται ἡ ἐπαρχία Φθιώτιδος (430784 ὀκ. ἀξίας 59, 342,78 δρ. εἰσπραχθέντος δικαιώματος δρ. 10682' καὶ μετ' αὐτὴν αἱ λοιπαί.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν ἐξ ἰδιωτικῶν δασῶν παραγωγὴν αἱ τρεῖς κυριώτεραι ἐπαρχίαι εἶναι αἱ ἑξῆς :

α'. Ξηρομέρου	ὀκ.	1320999	ἀξία	154625,58	δρ. δικαίωμα Δημοσίου	δρ	18555,07
β' Χαλκίδος	»	985100	»	142684,58	» »	»	17122,15
γ'. Καλαμπάκ.	»	958876	»	65415,91	» »	»	7849,91

Τέλος αἱ τρεῖς κυριώτεραι καυσοξυλοπαραγωγοὶ ἐπαρχίαι τοῦ Κράτους εἶναι αἱ ἑξῆς

α'. Ἀττικῆς ζύγια	100	ὀκάδων	17179	δικαίωμα Δημοσίου		6219.—
β'. Λοκρίδος	»	»	»	13685	»	»	4131,30
γ'. Καλαμπάκας	»	»	»	13224	»	»	3967.20

Τελειόνων τὸ ἄρθρον μου τοῦτο δὲν νομίζω ἄσκοπον νὰ σᾶς ἐρωτήσω : Εἶχα δίκαιον ἐπιγράφων τὸ ἄρθρον μου μὲ τὸν τίτλον :

«Ἄνθρακες ὁ Θησαυρός» ;

Γ. Θ. ΠΟΛΥΚΡΑΤΗΣ

Βραφεὺς τπαρὰ τῷ τμήματι τῶν Δασῶν τοῦ Ὑπ. τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας

Κρης Πληρεξούσιος

Ο κ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΟΙΝΩΝ

(Ἐκ τῆς Γαστρονομίας τοῦ κ. Α. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ.)

ΣΥΝΕΧΕΙΑ

περαλπείους λαοὺς ἡ δὲ ἀπαγόρευσις αὕτη διήρκεσε μέχρι Πρόβου (Cuer. de Rep.) Ὁ Δομιτιανὸς μάλιστα χάριν τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἀπηγόρευσε ἐπίσης τὴν ἀμπελοφυτείαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ ποτε τὸ μέτρον τοῦτο.

Οἱ Ἕλληνες ἠγάπων νὰ ἀναμιγνύωσι κατὰ τὴν πόσιν ἐν τῷ οἴνῳ ἅλφιτα, τυρόν, ἔλαιον, ὀπώρας, μέλι, στέαρ, ἐξ ἀρχαιοτάτων δὲ χρόνων· π. χ. ἡ εὐπλόκαμος Ἑκαμήδη προσφέρει εἰς τὸν Νέστορα ποτήριον Πραμνείου αἴθοπος οἴνου τοιούτου. τῷ οἴνῳ. Ἔπινον οἱ πολλοὶ καὶ ἅλφιτα ἐπιβάλλοντες (Ἰλ. Ξ. 5-6).

Ἐν τῷ ῥά σφι κύκησε γυνὴ, εἰκυῖα [θῇσιν,
Οἴνῳ Πραμνείῳ, ἐπὶ δ' ἄγειον κνῆ τυρόν
Κνήστι χαλκείῃ, ἐπὶ δ' ἅλφιτα λευκὰ πάλνε (Ὁμ. Ἰλ. Λ. 637—39 Ἀθήν. 432).

Καὶ τὸ ὑπὸ τῆς Κίρκης προσφερθὲν ποτὸν τοῖς συντρόφοις τοῦ Ὀδυσσέως τοιοῦτον ἦτο (Ὀδ. Κ. 234—6). Καὶ ὁ ἐν τῷ Πρυτανείῳ τῶν Θασίων πινόμενος θαυμαστὸς οἶνος ἐμπεριεῖχε μέλι καὶ στέαρ. Τὸ οἰνόμελι ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὑπὸπάντων ἄριστον, ἠτοοἶνος παλαιὸς καὶ αὐστηρὸς ὡς ὁ Μασσικὸς, ἢ ὁ Φαλερῖνος ἀναμεμιγμένος μὲ νέον Ἀττικὸν μέλι. Ὥστε ἐξ ἁπάντων τούτων τῶν ἀλλαχοῦ ρηθέντων ἐξάγεται ὅτι ὁ οἶνος ἐπίνετο εἰς τὴν ἀρχαιότητα σπανίως καθαρὸς καὶ ἀμιγὴς τὸ πολὺ δὲ κεκαρμένος δηλ. εἰς κρᾶσιν. ἤτοι ἀνεμεμιγμένος μὲ (ὕδωρ ἦτο δηλ. κ ρ α σ ί =κρᾶσις).

Ἡ νοθεία λοιπὸν τοῦ οἴνου ἕνεκα τῶν ἐπικρατουσῶν τούτων συνηθειῶν ἀπεῖχεν ἥκιστα τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς αὐτῆς. Πρῶτον ἔπρεπε νὰ συντομευθῇ ἡ ὡρίμανσις τοῦ οἴνου διὰ παντὸς μέσου καὶ τρόπου (διότι αὕτη ἀπαιτοῦσα 15—25 ἔτη καθίστα δαπανηρότατον τὸν οἶνον), εἴτε δι' ἀρτυμάτων ἐπιμελῶς κατεσκευασμένον, εἴτεδι' ἐμβαπτίσεως αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τότε ὁ οἶνος οὗτος ἐλέγετο θαλασσίτης, συνηθέστερον δὲ διὰ τῆς θερμότητος, ἐκτιθεμένου τοῦ ἀγγείου εἰς τὴν θερμότητα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἢ διὰ τῆς θερμάνσεως τῶν οἰναποθηκῶν, διὰ τῶν ὑποκαύστων τῶν βλαναείων, ὧν ὅμως ὁ θερμὸς ἀὴρ καὶ καπνὸς μετέδιδεν εἰς τοὺς οἴνους (ὅταν μάλιστα οὗτοι δὲν ἦσαν καλῶς πωματισμένοι) δυσάρεστόν τινα γεῦσιν.

Οἱ τεχνητοὶ λοιπὸν οἶνοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἦσαν ὀλιγώτεροι τῶν φυσι-

κῶν· τοὺς τεχνητοὺς δὲ οἴνους μετεχειρίζοντο εἰς τὰ συμπόσια καὶ εἰς τὸ πρόγευμα· ἦσαν δὲ μᾶλλον οἰκονομικὰ ποτά, οὐχ ἧττον καὶ ἰατρικά. Ὄντως ὑπῆρχον πολλοὶ ὑγιεινοὶ οἶνοι δηλ.ἐτίθεντο διάφορα φάρμακα, ὡς σήμερον, ἐν αὐτοῖς καὶ οὕτω οὗτοι ἀπέκτων ἰατρικὴν δύναμιν. Τοιοῦτοι π. χ. ἦσαν οἱ πράσιοι οἶνοι, χρήσιμοι διὰ τὸν βῆχα, οἱ σκιλλιτικοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τονωτικοὶ ἅμα δὲ καὶ βοηθητικοὶ· εἰς τὴν πέψιν καὶ ἀπόχρεμψιν ὡς ὁ ἀψινθίτης καὶ ὁ μυρτίτης κατέχοντες ἀναριθμήτους ἀρετάς. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ κατασκευαστοὶ οἶνοι ἦσαν ἀπειράριθμοι, διότι πᾶς καρπός, ἄνθος, βότανον θάμνος καὶ ἄρωμα μετεχειρίζετο πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἔθετον ἅπαντα ταῦτα ἐν θύλακι, ἢ ὀθονίῳ, ὅπερ καὶ ἐκρέμω ἐν τῷ οἴνῳ, ἀφίνοντες αὐτὸν ἐνόσῳ ἐνομίζετο ἀναγκαία ἡ ἐν αὐτῷ παραμονὴ αὐτοῦ, ἐνῷ οἱ Ρωμαῖοι ἀναμιγνύοντες ταῦτα ἐντὸς γλυκοῦ γλεύκους τὰ ἔβραζον καὶ ἀνεμίγνυον ἀπ' εὐθείας ταῦτα ἐν τῷ οἴνῳ. Καὶ κατὰ τὴν βρᾶσιν δὲ καὶ ἀκολούθως ἀνεμίγνυον ἐν τῷ οἴνῳ οὐ μόνον τὰ ρηθέντα τρίμματα, ἀλλὰ πρὸ τῆς πόσεως τολύτιμα παχέα ἔλαια, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες, ἀρεσκόμενοι εἰς ταῦτα. Ἐν γένει δὲ οἱ Ρωμαῖοι ἐμιμοῦντο προθύμως τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ μάλιστα εἰς τὴν πικρίζουσαν γεῦσιν τῶν οἴνων.

Ἡ πρώτη κατηγορία τῶν οἴνων τούτων ἦτο ὁ σταφιδίτης (passum) ὁ ἀπὸ ἕψημα ἢ σίραιον, καὶ ὁ στεμφυλίτης (λάκυρος). Οἱ μελιτώδεις, ἤτοι οἱ μὲ οἰνόμελι κατασκευαζόμενοι, ἀναλόγως τοῦ κοάματος. Οἱ ἀρωματικοὶ οἶνοι ἀντικαθίστων τὰ πνευματώδη ποτά μας καὶ ὑπῆρχον τοιοῦτοι πλέον τῶν 50 ἐξαγόμενοι κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ βότανα, ἄνθη, ἀρωματικὰ ξύλα καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἢ καὶ ἀρωματισμένοι μὲ φυσικὰ ἀρ. ἔλαια, ἢ μὲ τοιαύτην ἢ τοιαύτην ποικίλην συντα γήν, ὧν αἱ ἁπλούστεραι ἦσαν ὁ ἐκ ῥόδων, ὀνομαζόμενος ροδίτης, ὁ ἐκ μύρτων, μυρσινίτης, ὁ ἐξ ἴων ἰάτος, ὁ ἐξ ἀψίνθου, ἀψινθίτης, ὁ ἐκ μαστίχης, σχοίνινος, ὁ ἐκ δάφνης δάφνινος, ὁ ἐξ ὑσσώπου, ὑσσωπίτης, ὁ ἐξ ὀριγάνου, ὀριγανίτης· ὁ ἐκ πρασίου, πρασίτης· ὁ ἐκ θρύμβου, θρυμβίτης· ὁ ἐξ ἡδυόσμου, (μίνθης) καλαμινθίτης· ὁ ἐκ βλήχωνος (φλησκοῦνι) γληχωνίτης· ὁ ἐκ σελίνου, σελινίτης· ὁ ἐκ μαράθρου, μαραθρίτης· ὁ ἐξ ἀνήθου, ἀνήθινος· ὁ ἐξ ἄνισου, ἀνισίτης· ὁ ἐξ ἐρπύλλου, ἐρπυλλίτης· ὁ ἐκ σινάπεως, σκιλιτικὸς καὶ οὕτω καθεξῆς (1).

Μῖγμα μύρρας παρῆγε τὸν ἐσμυρισμένο οἶνον· ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀρωματίτας ἐννόουν διαφόρους συνθέσεις ἃς δύναταί τις ν' ἀναγνώσῃ ἐν τῷ Πλινίῳ καὶ Διοσκορίδῃ. κατεσκευάζοντο δὲ κυρίως ἐκ νάρδου, ῥόδων, μέλιτος καὶ σχοίνου καὶ τὰς μεθόδους ταύτας παρέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τοὺς ἐξ ὀπωρῶν οἴνους μετεχειρίζοντο συνήθως μῆλα, ἄπια, ροῖα, φοίνικας, σῦκα καὶ μῶρα.

Ἐκ τῶν προηγουμένων ἐξάγεται ὅτι κατ' ἀρχὰς οἱ οἶνοι, μάλιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἦσαν σπάνιοι καὶ ἀκριβοὶ καὶ ἡ πόσις αὐτῶν ἀπηγορεύετο εἰς τοὺς οἰκέτας, τὰς ἐλευθέρας γυναῖκας, τοὺς τῶν ἐλευθέρων ἐφήβους πρὸ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των εἰς δὲ τὰς γυναῖκας καθ' ὅλον αὐτῶν τὸν βίον(2)ἐκτὸς εἰς τὰς θυσίας καὶ τοῦτο δύναται

1) Οἱ Ρωμαῖοι εἰς τοὺς ἀρωματικοὺς αὐτῶν οἴνους μετεχειρίζοντο κυρίως ἄψινθον, ὕσσωπον, μυρσίνην, ἐλελίσφακον, λιβανωτίδα, ἄνισον, κατὰ τὸν Πλίνιον καὶ Γαληνόν. Πρό τινων δ' αἰώνων οἱ ἀρωματικοὶ οἶνοι διὰ τῆς κανέλλας, μοσχοκαρύων, μοσχοκαρφίων, βανίλλης, λεμονίου, καὶ ἀμυγδάλων ἦσαν λίαν ἐν χρήσει ὑπὸ τὸ ὄνομα Hippocras.

2. Κατά τινα Μασσαλιωτικὸν νόμον «γυναῖκας μὴ ὁμιλεῖν οἴνῳ, ἀλλ' ὑδροποτεῖν πᾶσαν γυναι-

τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐλάμβανε χώραν σχεδὸν καὶ παρ' ἡμῖν ὡς προχθές.

Τὸ περιεργότερον πάντων εἶναι ὅτι ἐνῷ οἱ ἄνδρες ἔπινον καὶ μάλιστα μέχρι κραιπάλης, αἱ γυναῖκες ἕνεκα τοῦ βίου των (ὡς προχθὲς ἔτι)οὔτε, εἰς τὰ συμπόσια ἐλάμβανον μέρος, οὔτε συνήθως ἔπινον. Ἐπειδὴ δὲ πᾶν ἀπηγορευμένον πρᾶγμα ἀπὸ τῆς πλάσεω τοῦ ἀνθρώπου δυσκόλως καὶ εἶνε σεβαστόν, οἱ κωμικοὶ εὐρονεὐκαιρίαν οὐμόνον νὰ βεβαιώσωσιν ὅτι: «οἶνον φιλοῦσ'εὔζωρον» ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα.-Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸςεἰς οἶνον ἀναγράφω-Γυναικὶ δεπίστευε μὴ πίνειν οἶνον κατ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τότε ὡς καὶ σήμερον, τοὐλάχιστον ἐν Εὐρώπῃ, τὰς κλεῖδας τῶν οἰναποθηκῶν τὰς εἶχον οἱ ἄνδρες αὗται δὲ ὁσάκις ἐπαρουσιάζετο εὐκαιρία ἔπινον ἐκ τοῦ ἀπηγορευμένου ποτοῦ, ἅμα οἱ ἄνδρες εἰσήρχοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἠσπάζοντο τὰςγυναῖκας εἰς τὸ στόμα ἵνα ἐκ τῆς πνοῆς βεβαιωθῶσιν ἂν ἔπιον οἶνον. Ἔκτοτε δ' ἐπεκράτησεν ὁ ἀσπασμὸς οὗτος συγχρόνως ὅμως διὰ νὰ μὴν ἐξαναγκάζωνται αἱ γυναῖκες νὰ κατασκευάζωσιν ἀντικλείδια, ἐσφράγιζον τὰς οἰναποθήκας διὰ θριπιδέστων (σκωληκοβρώτων ξύλων). Οἱ Ρωμαῖοι ὅμως ὡς πρὸς τὴν παράβασιν τοῦ πράγματος τούτου ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον ἀγριότητος πρὸς αὐτάς. Ὁ Ἰγνάτιος Mecenius ἐφόνευσε τὴν γυναῖκα του μὲ ῥάβδον, διότι ἔπιεν οἶνον ἐκ τοῦ πίθου καὶ ἠθωώθη ὑπὸ τοῦ Ρωμύλου. Ὁ Φάβιος Pictor ἀναφέρει ὅτι Ρωμαία τις ἀνοίξασα τὸν σάκκον ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκοντο τὰ κλειδία τῆς οἰναποθήκης, κατεδικάσθη ὑπὸ τῶν γονέων της εἰς τὸν δι' ἀσιτίας θάνατον. (2) Ὁ δικαστὴς Δομίνιος κατεδίκασε γυναῖκά τινα εἰς ἀπώλειαν τῆς προικός της, διότι ἔπιε περισσότερον οἶνον τοῦ δέοντος. Διάσημός τις Ρωμαῖος οἰνόφιλος ἤθελε νὰ διαζευχθῇ τὴν γυναῖκα του διότι κατά τινα μηνιαίαν ἐποχὴν ἐπεσκέφθη τὸν οἰνῶνά του καὶ ἕνεκα τῶν τότε ἐπικρατουσῶν δεισιδαιμονιῶν καὶπρολήψεων ἐφοβεῖτο μὴ ξυνήσωσιν οἱ οἶνοί του (1) Οἱ Ἕλληκῶν ἡλικίαν. Λέγει δὲ Θόφραστος καὶ παρὰ Μιλησίοις τὸν νόμον τοῦτον ἰσχύειν, καὶ πείθεσθαι αὐτῷ τὰς Ἰάδας, τὰς Μιλησίων γυναῖκας...Οὐκοῦν καὶ Ρωμαίοις ἦν ἐν τοῖς μάλιστα νόμος ὅδε ἐρρωμένος. Οὔτε ἐλευθέρα γυνὴ ἔπιεν ἄν οἶνον, οὔτε οἰκέτις, οὐδὲ μὴν τῶν εὖ γεγονότων οἰέφ' ἥβης μέχρι πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν (Αἰλ. Ποικ Ἱστ. Βιβλ. δ' κ. λή.)

Αἱ γυναῖκες ἔχουσαι εἰς χεῖράς των τὰςἀποθήκας ἐλάμβανον ὅ,τι ἤρεσκεν αὐταῖς ἐκ τῶν ἐμπεριεχομένων καὶ μάλιστα οἶνον, ὃν φαίνεται νὰ ὑπερηγάπων, διότι συχνὰ οἱ κωμικοὶ ἐπιτίθενται κατ'αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ· ἄλλως τε τότε ἡγυνὴ οὐ μόνον δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν θέσιν της, ἀλλ' οὔτε ἀπελάμβανε τὸν σημερινὸν σεβασμὸν ὃν χαίρει.

ἃ δ' ἦν ἡμῖν πρὸ τοῦ,
αὐταῖς ταμιεύεσθαι, προκιρούσαις λαβεῖν
ἅλφιτον, ἔλαιον, οἶνον οὐδὲ ταῦτ' ἔτι
ἔξεστιν. Οἱ γὰρ ἄνδρες ἤδη κλειδία
αὐτοὶ φοροῦσι κρυπτά, κακοηθέστατα,
Λακωνίκ' ἄττα, τρεῖς ἔχοντα γομφίους.
Πρὸ τοῦ μὲν ἦν οὖν ἀλλ' ὑποῖξαι τὴν θύραν
ποιησαμέναισι δακτύλιον τριωβόλου,
νῦν δ' οὗτος αὐτοὺς ᾠκότριψ Εὐριπίδης
ἐδίδαξε θριπήδεστ'ἔχειν σφραγίδια
ἐξαψαμένους (Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 418—28).

οἶνον φιλοῦσ' εὔζωρον ὥσπερ καὶ πρὸ τοῦ (Ἐκ- [κλ. 227

Αἱ κατὰ τῶν γυναικῶν δὲ ὑπερβολικαὶ αὗται κατηγορίαι εἰσὶ συνηθέσταται ἐν τῇ ἀρχαιότητι π. χ.

Πᾶσα γυνὴ κρεμαμένη οἴνῳ.

—Ἀσκὸς (αἱ γυναῖκες) πλήρεις οἴνου, θερμότα- [ται, ποτίσταται,
ἐκ παντὸς τρόπου μηχανώμεναι ποιεῖν, μέγα [ἀγαθὸν
τοῖς καπήλοις, μέγα κακὸν τοῖς συζύγοις. Ἀρ- [κούμεναι
τοῖς πᾶσιν, ἐὰν παρῇ αὐταῖς οἶνος διαρκής. [Κακοδαίμων σφόδρα.

Ὅστις ἄγεται γαμετὴν γυναῖκα, πλὴν ἐν ταῖς

νες θεωροῦντες φαίνεται τὸν οἶνον βλαβερὸν εἰς τὴν νεότητα καὶ εἰς τὰς γυναῖκας ἀπέφευγον νὰ τὸν καταστήσωσι συνήθη αὐτῆς ἀφοῦ ἄλλως τε ἔδιδον καὶ εἰς τοὺς ἵππους αὐτὸν ἀπὸ τοὺς ὁμηρικοὺς ἤδηχρόνους (2), ὡς γίνεται σήμερον καὶ ἐν Γαλλίᾳ εἰς ἵππον κουρασμένον ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἀναλάβῃ νέαν πορείαν, δίδεται φιάλη θερμοῦ οἴνου pour lui donner des jambes.

Ἐν τῇ Ἡραίᾳ τῆς Ἀρκαδίας (λέγει ὁ Θεόφραστος) γίνεσθαι οἶνον ὅς τοὺς μὲν ἄνδρας πινόμενος ἐξίστησι, τὰς δὲ γυναῖκας τεκνούσσας ποιεῖ. Περὶ δὲ Κερυνίαν τῆς Ἀχαΐας ἀμπέλου τι γένος εἶναι ἀφ' ἧστον οἶνον ἐξαβυλοῦν ποιεῖντὰς γυναῖκας τὰς ἐγκύμονας· κἄντῶν βοτρύων δὲ,φησί,φάγωσιν, ἐξαμβλοῦσιν. Ὁ δὲ Τροιζήνιος οἶνος ἀγόνους, φησί, ποεῖ τοὺς πίνοντας. Ἐν Θάσῳ δὲ λέγει ὡς αὐτοὶ ποιοῦσιν οἶνόν τινα ὑπνωτικὸν καὶ ἕτερον ἀγρυπνεῖν ποιοῦντα τοὺς πίνοντας (Ἀθήν. 31).

Μνησίθεος δ' ὁ Ἀθηναῖος φησὶν : «Ὁ μέλας οἶνός ἐστι θρεπτικώτατος,ὁ δὲ λευκὸς οὐρητικώτατος καὶ λεπτότατος ὁ δὲ κιρρὸς ξηρὸς καὶ τῶν σιτίων πεπτικώτερος». Οἱ δ' ἐπιμελέστερον τεθαλλατωμένοι οἶνοι ἀκραίπαλοί τέ εἰσι καὶ κοιλίας λύουσιν, ἐπιδάκνουσί τε τὸν στόμαχον, ἐμφυσήσεις τε ἐνεργάζονται, καὶ συγκατεργάζονται τὴν τροφήν. Τοιοῦτος δ' ἐστὶν ὅτε Μύνδιος καὶ ὁ ἀπὸ Ἁλικαρνασσοῦ. . . Ἱκανῶς δὲ καὶ ὁ Κῶος τεθαλάττωται. Καὶ ὁ Ρόδιος δὲ ἐλάττονος μὲν κεκοινώνηκε θαλάσσης, ὁ δὲ πολὺς αὐτοῦ ἀχρεῖος ἐστίν. Ὁ δὲ νησιώτης εἴς τε τοὺς πότους ἐστὶν εὖ πεφυκὼς καὶ πρὸς τὴν καθημερινὴν χρῆσιν οὐκ ἀνοίκειος. Ὁ δὲ Κνίδιος αἵματος γεννητικός,τρόφιμος, κοιλίαν εὔλυτον κατασκευάζων· πλείων δὲ πινόμενος ἐκλύει τὸν στόμαχον. Ὁ δὲ Λέσβιος στύψιν μικροτέραν ἔχει καὶ μᾶλλον οὐρεῖται. Χαριέστερος δ' ἐστὶν ὁ Χῖος, καὶ τοῦ Χίου ὁ καλούμενος Ἀριούσιος. Διαφοραὶ δὲ αὐτοῦ εἰσι τρεῖς· ὁ μὲν γὰρ αὐστηρός ἐστιν, ὁ δὲ γλυκάζων, ὁ δὲ μέσος τούτων τῇ γεύσει αὐτόκρατος καλεῖται. Ὁ μέν οὖν αὐστηρὸς εὔστομός ἐστι καὶ μᾶλλον οὐρεῖται, ὁ δὲ γλυκάζων τρόφιμος, πλήσμιος, κοιλίας μαλακτικός, ὁ δ' αὐτόκρατος τῇ χρείᾳ μέσος ἐστί. Κοινῶς δ' ὁ Χῖος πεπτικός, τρόφιμος, αἵματος χρηστοῦγεννητικός, προσηνέστατος, πλήσμιος, διὰ τὸ παχὺς εἶναι τῇ δυνάμει, τῶν δ' οἴνων χαριέστατος ὁ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Ἀλβανὸς καὶ ὁ Φαλερνίτης. Ὁ δὲ τούτου πεπαλαιωμένος καὶ κεχρονικὸς φαρμακώδης ὢν καροῖ λίαν ταχέως. Ὁ δὲ Ἀδριανὸς καλούμενος εὔπνους, εὐανάδοτος,ἄλυπος τὸσύνολον.Οἰνοποιητέον δὲ αὐτοὺς πρότινος χρόνου καὶ εἰς ἀναπεπταμένον τόπον θετέον, ὡς τὸ διαπνεῦσαι τὸ παχὺ τῆς δυνάμεως αὐτῶν. Χαριέστατος δ' οἶνος εἰς παλαίωσιν ὁ Κερκυραῖος. Ὁ δὲ Ζακύνθιος καὶ ὁ Λευκδάιος διὰ τὸγύψον λαβεῖν καὶ κεφαλὴν ἀδικοῦσιν. Ὁ δ' ἀπὸ Κελικίας Ἀβάτης καλούμενος κοιλίας μόνον ἐστίμαλακτικός. Κῶφ δὲ καὶ Μυνδίῳ καὶ

[Σκύθαις ἐκεῖ γὰρ μόνον οὐ φύεται ἄμπελος. —Ἀπείρηται γυναιξὶ πίνειν οἶνον.Τὸ δὲ καλούμενον πάσσον πίνουσι. Τοῦτο δὲ ποιεῖται μὲν ἐκ τῆς ἀσταφίδος, καὶ ἔστι παραπλήσιος πινόμενος τῷ Αἰγοσθενίτῃ τῷ γλυκεῖ καὶ τῷ Κρητικῷ. Διὸ πρὸς τὸ κατεπεῖγον τοῦ δίψους χρῶνται αὐτῷ, Λαθεῖν δέ ἐστιν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πιοῦσαν οἶνον.. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐδ' ἔχει κυρείαν ὡς γυνή· πρὸς δὲ τούτοις φιλεῖν δὲ τοὺς συγγενεῖς τοὺς ἑαυτοῖς καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἕως ἐξανεψιῶν, καὶ τοῦτο ποιεῖ καθ'ἡμέραν ὁπόταν ἴδῃ πρῶτον».Ηολύβ. ς'.

(2). Ἀνάλογος βαρβαρότης ἐγένετο καὶ ἐν Ἀθήναις ἀλλὰ προκειμένου ὄχι περὶ οἴνου, ἀλλὰ περὶ τοῦ τιμαλφεστέρου πράγματος πάσης κόρης. Ἡ θυγάτηρ τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἀθηναίων Ἱππομένους λησμονήσασα ἑαυτὴν, ἐγκατελείφθη ἐν σταύλῳ μεθ' ἵππου ἄνευ τροφῆς καὶ ὁ μὲν ἵππος κατέφαγεν αὐτὴν — διότι ὁ ἵππος εἶναι αἱμοβόρος — ἀκολούθως ἐψόφησε καὶ οὗτος.

Ἁλικαρνασσίῳ καὶ παντὶ τῷ ἱκανῶς τεθαλαττωμένῳ συνάδει τὰ σκληρὰ τῶν ὑδάτων, οἷα κρηναῖα καὶ ὄμβρια, ἐὰν ᾖ διυλισμένα καὶ πλείονα χρόνον καθεσταμένα (Ἀθην. 32—33)

«Ὅτι ὁ Μαρεώτης οἶνος ὁ Ἀλεξανδρεωτικὸς τὴν μὲν προσηγορίαν ἔχει ἀπὸ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κρήνης Μαρείας καὶ τῆς παρ' αὐτὴν πόλεως ὁμωνύμου, ἡ πρότερον ἦσαν μὲν ἦν μεγίστη, νῦν δὲ κώμης περιείληφε μέγεθος· τὴν προσηγορίαν λαβοῦσα ἀπὸ Μάρωνος, ἑνὸς τὸν μετὰ Διονύσου τὰς στρατείας πεποιημένων. Πολλὴ δὲ ἡ περὶ τὴν γῆν ταύτην ἄμπελος, ἧς καὶ ἡ σταφυλὴ πάνυ βρωθῆναι εὔστομος καὶ ὀγινόμενος οἶνος κάλλιστος· λευκός τε γὰρ καὶ ἡδὺς, εὔπνους, εὐανάδοτος, λεπτὸς, κεφαλῆς οὐ καθικνούμενος, διουρητικός. Τούτου δὲ καλλίων ὁ Ταινιωτικὸς καλούμενος. Ταινία δ' ἐστὶν ἐπιμήκης περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους, ἀφ' ἧς οἱ γινόμενοι οἶνοι εἰσὶ μὲν ῥέρμα ὑπόχλωροι. ἐμφαίνοντές τι ἐν αὐτοῖς λιπαρόν, ὃ κατὰ τὴν τοῦ ὕδατος κρᾶσιν ἀναλύεται κατὰ βραχύ, ὡς καὶ τὸ μέλι τὸ Ἀττικὸν ἀνακιρνάμενον. Οὗτος ὁ Ταινιωτικὸς πρὸς τῷ ἡδὺς, εἶναι ἔχει τι καὶ ἀρωματῶδες ῥέρμα ἐπιστῦφον. Ἡ δὲ περὶ τὸν Νεῖλον ἄμπελος πλείστη μὲν αὐτὴ, ὅσος καὶ ὁ ποταμός. Καὶ πολλαὶ τῶν οἴνων ἰδιότητες κατά τε τὰ χρώματα καὶ τὴν προσφοράν. Τούτου, δ' ὑπερβάλλει ὁ κατὰ Ἀντύλλαν πόλιν, οὐ μακρὰν οὖσαν Ἀλεξανδρείας, ἧς τοὺς φόρους οἱ τότε βασιλεῖς Αἰγύπτιοί τε καὶ Πέρσαι ταῖς γαμεταῖς ἐδίδοσαν εἰς ζώνας. Ὁ δὲ κατὰ τὴν Θηβαΐδα, καὶ μάλιστα ὁ κατὰ τὴν Κόπτον πόλιν, οὕτως, ἐστὶ λεπτός καὶ ταχέως πεπτικὸς ὡς καὶ τοῖς πυρεταίνουσι διδόμενοις μὴ βλάπτειν (Ἀθήν. 33).

Ἐν Ἀρκαδίᾳ ὑπῆρχεν οἶνος ὁ ὁποῖος τοὺς μὲν ἄνδρας καθίστα μανιακούς, τὰς δὲ γυναῖκας γονίμους. Ἐν Ἀχαΐᾳ εἰς τὰ περίχωρα τῆς Κερυνίας οἶνός τε καὶ σταφυλαὶ εἰσὶν ἐξαμβλωτικαί. Ὁ τῆς Τροιζῆνος καθιστᾷ τοὺς ἄνδρας ἀγόνους. Ἐν Θάσῳ ὑπάρχει οἶνος ἐπιφέρων τὸν ὕπνον ἄλλος δὲ τὴν ἀϋπνίαν. Ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ ὑπάρχει ἄμπελος ὀνόματι θηριακὴ ἧς σταφυλαί τε καὶ οἶνοι θεραπεύουσι τὰ τῶν ὄφεων δείγματα. Ὁ λιβάνινος οἶνος ἔχει ὀσμὴν λιβάνου καὶ διὰ τοῦτο τὸν μετεχειρίζοντό ποτε εἰς τὰς θυσίας. Ἐνῷ τὸν ἀσπόνδιον οὐ μόνον δὲν μετεχειρίζοντό ποτε εἰς θυσίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πτηνὰ δὲν τρώγουσι τὰς σταφυλὰς τῆς ἀμπέλου ταύτης. Ἐν Αἰγύπτῳ ὑπάρχει Θάσιός τις οἶνος λευκὸς λύων τὴν κοιλίαν ἐνῷ οἶνοί τινες, τῆς Λυκίας, τοὐναντίον ἐπιφέρουσι δυσκοιλιότητα. Ἡ Αἰγυπτία ἐκβολὰς εἶναι ἐκτρωτική. Ὁ ἐκ τῶν σταφυλῶν albuelis οἶνος ἐθεωρεῖτο καλὸς διὰ τὰς παθήσεις τῆς κύστεως· μέλας δέ τις οἶνος ἔφερε μέθην. Οἶνοί τινες κατὰ τὰ κυνικὰ κακόματα ἀλλοιοῦνται ἐν ταῖς οἰναποθήκαις· μετὰ τὴν παρέλευσιν ὅμως αὐτῶν διορθοῦνται. Ὁ Ταρκύνιος οἶνος ἦτο λαμπρὸς ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ Σορεντίνου μεταφερόμενος ὅμως πέραν τοῦ Βεζουβίου ἔχανε τὰς ἰδιότητάς του· καὶ ἡθαλασσοπλοΐα φθείρει πολλοὺς οἴνους οἱ δυνάμενοι ὅμως ν' ἀνεχθῶσι ταύτην φαίνονται ἀκολούθως παλαιότεροι ἀφ' ὅτι εἶναι (Ἀθήν. 31).

«Πᾶν μὲν, ὅσον ἄλογον ἐστιν, ἀλλοτρίως πρὸς οἶνον πέφυκε, μάλιστα δὲ τῶν ζώων ἐκεῖνα, ὅσα σταφυλῆς ἢ γιγάρτων ὑπερπλησθέντα μεθύει. Καὶ οἱ κόρακες δέ, τὴν καλουμένην Οἰνοῦτταν βοτάνην ὅταν φάγωσι, καὶ οἱ κύνες δέ, καὶ αὐτοὶ βακχεύονται. Πίθηκος δέ, καὶ ἐλέφας, ἐὰν οἴνου πίωσιν, ὁ μὲν τῆς ἀλκῆς ἐπιλανθάνεται, ὁ ἐλέφας, ὁ δὲ τῆς πανουργίας· καί εἰσιν αἱρεθῆναι πάνυ ἀσθενεῖς (Αἰλ. Ποικ.

Ἱστ. Α. β'. κ. μ').

Ὅτι ἐν Θάσῳ δύο γένη φασὶν οἴνων γίνεσθαι, καὶ τὸν μὲν ἕτερον πινόμενον, εἰς ὕπνον κατάγει εὖ μάλα βαθύν, καὶ διὰ ταῦτα ἡδύν· τὸν δὲ ἕτερον ἀντίπαλον εἶναι τοὐβίου καὶ ἀγρυπνίαν ἐμποιεῖν, καὶ ἀνιᾶσθαι παρέχειν (Αἰλ. Π. Ἱστ. Β. Ἱστ. κ.ς').

Ἐλέφαντι ἀγελαίῳ μὲν τιθασευμένῳ γε μὴν ὕδωρ πῶμά ἐστι. τῷ δὲ τὰ εἰς πόλεμον ἀθλοῦντι οἶνος μὲν οὐ μὴν τῶν ἀμπέλων, ἐπεὶ τὸν μὲν ἐξ ὀρύζης χειροργοῦσι, τὸν δὲ ἐκ καλάμου (Αἰλ. Περὶ ζώων ιγ'. 8).

Ἡ μέθη ἡ ὁποία ἦτο ἄγνωστος ἐπὶ δημοκρατίας κατέστη κοινὴ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἦτο μάλιστα προσὸν καὶ σύστασις διὰτὰ ἀνωτέρας θέσεις. Κραιπάλη διαρκέσασα ἐπὶ δύο νύκτας καὶ μίαν ἡμέραν ἐνώπιον τοῦ ἐκπλαγέντος Τιβερίου ὁδόποιος ἦτο φίλοινος κατὰ τὴν νεότητά του, ἔκαμε τοιαύτην ἐντύπωσιν αὐτῷ, ὥστε τὸν μὲν ἕνα τῶν συμποτῶν τούτων τὸν ἐκ Μεδιολάνων Novellius Torquatos διώρισε διοικητὴν τῆς Συρίας, τὸν δὲ Λ. Πίσωνα ἔπαρχον τῆς Ρώμης. Ἀλλ' ὁ θρίαμβος οὗτος δὲν ἦτο καὶ εὐχερὴς τοῖς πᾶσι. Ὁ Τορκουάτος ἐκένωσε τρεῖς χόας (8 ὀκ.) ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ὠνομάσθη τρίχους· καὶ μάλιστα καθ' ὅλους τοὺς συμποτικοὺς κανόνας διότι καὶ ὁ πότος εἶχε τοὺς νόμους καὶ κανόνας του ἐξ ὧν οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν νὰ πίνῃ ἀμυστὶ δηλ. διὰ μιᾶς καὶ χωρὶς ν' ἀναπνέῃ, νὰ μὴν ἀφίνῃ ὑπόλειμμά τι ἐν τῷ ποτηρίῳ ἢ τὸ ἐναπολειπόμενον νὰ ἦναι τόσον ἀνάξιον λόγου ὥστε ὅταν ῥίπτηται κατὰ γῆς νὰ μὴ κάμῃ κρότον, νὰ μὴ πτύῃ, νὰ μὴ τραυλίζῃ, νὰ μὴν οὐρῇ, οὔτε νὰ ἐμῇ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς κραιπάλης. Καὶ αὐτὸς ὁ Τιβέριος ἐμωνομάσθη ὡς ἐκ τῆς φιλοποσίας του Biberius, Caldius, Mero δηλ. μέθυσος, Πότιος Θέρμου Ἀκρατίδης Ὁ υἱός τοῦ Τιβερίου Δροῦσος μόνον κατὰ τὴν φιλοποσίαν ὡμοίαζε τὸν πατέρα του. Καὶ ὁ διαβόητος Ἀντώνιος διεκρίνετο κατὰ τὸν πότον.

Οὐ μόνον οἱ ἀρχαῖοι ἀλλὰ καὶ μέχρι πρό τινων ἔτι δεκαετηρίδων ἡ πολυφαγία καὶ ἡ πολυποσία ἐθεωρεῖτο σπουδαῖον προσόν. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος δυστυχῶς ἔπινε πολὺ καὶ συχνά· ἐκήρυξε μάλιστα καὶ ἀγῶνα ἀκρατοποσίας· τούτου ἕνεκα ὁ Ἀνδροκύδης διὰ νὰ μετριάσῃ τὴν ἀκρασίαν του ἔγραφεν αὐτῷ: Ἐνθυμοῦ ὅτι ὁ οἶνος ἦναι τὸ αἷμα τῆς γῆς. Τὸ κώνειον φονεύει τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ οἶνος τὸ κώνειον. Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Φίλιππος δὲν καθυστέρει τοῦ υἱοῦ· γνωστὸς ὁ τρόπος δι' οὗ ἡ ἀδικηθεῖσα ἐπεκαλέσθη τὴν ἀναθεώρησιν τῆς ὑποθέσεώς της: «ἐκκαλῶ τὴν ἀπόφασιν εἰς νήφοντα Φίλιππον». Καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἀνελάμβανεν ἐν ἀνάγκῃ ἀγῶνας πότου. Οἱ Πάρθοι ἦσαν φιλοπόται. Οἱ Γερμανοὶ σπουδασταὶ διακρίνονται, ἐπὶ ζυθοποσία· τῶν πρωτευόντων τὰ ὀνόματα ἀναγράφονται ἐπὶ τιμητικῶν στηλῶν ἐν τοῖς Ζυθοπωλείοις. Ὁ Βίσμαρκ πρὸ 5—6 δεκαετηρίδων ἔγραφεν εἰς τὴν σύζυγόν του περιφρονητικῶς περὶ τῶν Γάλλων διότι οἱ Γάλλοι δὲν ἔτρωγον, οὔτε ἔπινον πολύ. Τὸ σύνηθες ποτήριόν του ἦτο 134 δραμίων δηλ. μιᾶς συνήθους φιάλης· ἐπειδὴ δὲ τῷ ἦτο ἀνεπαρκὲς, κατεσκεύασε χρυσότευκτον διπλασίας χωρητικότητος διὰ τὸν Καμπανίτην· ἦτο δὲ καὶ πολυφάγος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἔχῃ λεπτὴν τὴν ὑπερῴαν.

Οἱ Ρωμαῖοι διὰ νὰ ἀπολαύσουν φαγητῶν καὶ τοῦ πότου, κατεύφευγον εἰς τὸν ἔμετον, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἕλληνας· ὡς προχθὲς δὲ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Τούρκους, ὡς καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς ἀνατολίτας. Τὸ τῶν Ταπύρων ἔθνος ἦτο φίλοινον, ὡς καὶ οἱ Φυγαλεῖς καὶ οἱ Βυζάντιοι,

ὁ στρατηγὸς Λεωνίδης κατά τινα πολιορκίαν κατώρθωσε νὰ προσκαρτερῶσιν οἱ Βυζάντιοι εἰς τὰ τείχη, μόνον ὅταν συνέστησε καπηλεῖα παρ' αὐτοῖς· οὐχ' ἧττον καὶ οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Τιρύνθιοι, οἱ Ἡλεῖοι Θράκες, οἱ Μεθυμναῖοι, οἱ Ἰλλυριοί, οἱ Ἀρναῖοι, κατ. Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες βλέποντες τὰς συνεπείας τῆς ἀκρασίας, γινώσκοντες δ' ἅμα ὅτι αὐτὸς ὁ Διόνυσος ἐμαίνετο ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τοῦ ἀκράτου, ἐτίμων ἐν μὲν τῇ Μουνυχίᾳ τὸν ἥρωα Ἀκρατοπότην, ἐν Σπάρτῃ δὲ τὸν Μάττωνα καὶ Κεράωνα καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ τὸν Δειπνέα· μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν τραπεζῶν δηλ. τῶν φαγητῶν, ἤρχιζε τὸ συμπόσιον δηλ. ὁ πότος οὗτινος τοὺς ὅρους θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ὁ Δράκων ἐτιμώρει τοὺς μεθύσους διὰ θανάτου· ὁ δὲ Σόλων δι' αὐστηρὰς τιμωρίας αὐτοὺς χωρὶς νὰ τοὺς θεωρῇ ἀκαταλογίστους: «Τῷ ἄρχοντι ὅς μεθύων ληφθῇ θάνατος ἔστω ζημία». Ὁ δ' Ἀριστοτέλης θεωρῶν τὴν μέθην προαιρετικὴν, ἐθεώρει τὸ ἔγκλημα διπλοῦν καὶ διττῶς τιμωρητέον. Καὶ ὁ Πιττακὸς ἐζήτει διπλῆν τιμωρίαν διὰ τὰ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν μεθυστικῶν ποτῶν τελούμενα ἐγκλήματα. Ὁ Πλάτων ἀπαιτεῖ ἵνα οἱ νέοι μέχρι τοῦ ιή' ἔτους τῆς ἡλικίας των οὔτε νὰ γεύωνται τὸν οἶνον, μετοίως δὲ νὰ πίνωσιν αὐτοῦ μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους, ἀπέχοντες τῆς πολλῆς πόσεως τῆς μέθης. Νόμος τις ἀπηγόρευεν εἰς τὰς θηλαζούσας νὰ πίνωσιν οἶνον καὶ μεθυστικὰ ποτά· οἱ πίνοντες δὲ ἄκρατον ὠνομάζοντο περιφρονητικῶς: «Σκυθίζειν ἢ ἐπισκυθίζειν». Καὶ ἡ φράσις «Σκυθικὴ πόσις» ἰσοδυναμεῖ πως μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς «ρούσσικο μεθύσι».

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον οὐ μόνον οἰνοχόους, οἱ ὁποῖοι ἐλέγοντο «ὀφθαλμός» ἐπεγγύτης ἀλλὰ καὶ οἰνόπτας οἱ ὁποῖοι ἐπιθεώρουν τὰ ἐν τοῖς δείπνοις ὥστε οἱ συνδαιτυμόνες νὰ πίνωσιν ἐξ ἴσου, παρεχομένων ἅμα τοῖς δειπνοῦσι λύχνων καὶ θρυαλλίδων. Παρὰ τοῖς θεοῖς ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἁρμονία, τινὲς δ' ἀναφέρουσι καὶ τὴν Ἥβην ὡς οἰνοχοοῦντας· ἐλέγοντο δὲ κήρυκες. Ἐν τῷ πρυτανείῳ τῆς Μυτιλήνης ὁ Λάριχος ἀδελφὸς τῆς Σαπφοῦς οἰνοχόει· παρὰ δὲ τοῖς Ρωμαίοις οἱ εὐγενέστεροι τῶν παίδων ἐξετέλουν τὸ ἔργον τοῦτο. Ἅπαντα ὅμως ταῦτα δὲν ἠμπόδιζον τὴν κατάχρησιν καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς.

Ἀφ' οὗ εἰς μάτην προσεπάθησαν νὰ παλαίσωσι κατὰ τῆς μέθης δι' ἀντιμεθυστικῶν, ὡς διὰ τοῦ ἀμεθύστου λίθου θεωρουμένου ὡς κεκτημένου τὴν ἰδιότητα ταύτην, τῶν πικραμυγδάλων—τὰ ὁποῖα ὅμως εἶναι ἐπικίνδυνα ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐμπεριεχομένου ὑδροκυανικοῦ ὀξέος εἰς μικρὰν μὲν ποσότητα, ἀλλὰ δραστικωτάτου δηλητηρίου· τῆς κράμβης, τῶν στεφάνων κατ., δὲν ἐβράδυνον νὰ λυσωσιν τὸ ζήτημα τοῦτο δεόντως ὡς καὶ τόσα ἄλλα.

Εὐθὺς ἅμα ἤροντο αἱ δεύτεραι τράπεζαι καὶ ἐστεφανοῦντο, ὁ οἰνοχόος εἰσήρχετο κρατῶν ἀργυροῦν πρόχουν καὶ χρυσοῦν κύπελλον ἐμπεριέχον τὸν διὰ τὴν σπονδὴν ἄκρατον οἶνον, καὶ ἤρχιζε τὸ προανάκρουσμα τῶν αὐλητρίδων, ὁ οἰκοδεσπότης λαμβάνων τὸ πλῆρες ἀκράτου κύπελλον καὶ σπένδων διὰ καταχύσεως εἰς τὸν ἀγαθὸν δαίμονα, Διὶ τῷ σωτῆρι καὶ τοῖς Ὀλυμπίοις θεοῖς ἔπινεν ὀλίγον καὶ ἔδιδε τὸ ὑπόλοιπον πρὸς τὸν δεξιᾷ γείτονά του καὶ οὕτω κύκλῳ πίνοντες, ὁ τελευταῖος τῷ ἐπέστρεφεν εἰς τὸν δοῦλον· αἱ τρίται τράπεζαι μὲ τὰ ἐπιφορήματα παρεντίθεντο, οἱ κρατῆρες ἐτοποθετοῦντο, διὰ λαχνοῦ δὲ, ἢ διὰ προτάσεως ἐξελέγετο ὁ ἄρχων τοῦ συμποσίου, ὁ ὁποῖος καὶ ἐπεβάλλετο καὶ τοῦ ὁποίου τὸ κυριώτερον καθῆκον ἦτο νὰ ὁρίσῃ τὰς ἀναλογίας τοῦ κράματος (ἐξ οὗ καὶ

τὸ κρασί), δηλ. πόσος οἶνος ἔπρεπε ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὸ ὕδωρ δηλ. ὕδατος 10)5 οἴνου, 2)4, ὅπερ σπανιώτατον διότι τὸ ὕδωρ ἦτο περισσότερον τοῦ οἴνου, ἐνίοτε δὲ ἀνεμιγνύοντο ἐν τῷ κράματι τούτῳ καὶ ἄλλα πράγματα. Τὸ τρίμμα ἄλλως τε καὶ ἐμπεριεῖχε συνήθως ἄλευρον, τυρὸν τριμμένον, μέλι, μῦρα, καρπούς, ἔλαιον καὶ συνεπῶς ἐμείουν τὴν δύναμιν τοῦ οἴνου). Οἱ συμπόται κατεκλίνοντο. Οἱ οἰνοχόοι προσέφερον τὸ πρῶτον ποτήριον τῷ ἄρχοντι, ὁ ὁποῖος φωνεῖ Ζεῦ Σῶτερ, καὶ συγχρόνως εἰς ἅπαντας τοὺς λοιποὺς. Αἱ ὀρχηστρίδες, οἱ καθαρισταί, οἱ θαυματοποιοὶ καὶ οἱ γελωτοποιοὶ ἐκήλιων τὴν ἀκοὴν τέρποντες τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, διασκεδάζοντες μὲ τὸν κότταβον, λύοντες ἅμα τὰ σπουδαιότερα φιλοσοφικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα. Περὶ τὸ τέλος οἱ κύλικες ἀντικαθιστῶντο διὰ μεγαλητέρων καὶ τὰ κύπελλα διὰ κεράτων πινομένων ἁμυστὶ, ἐπήρχετο βεβαίως καὶ εὐδιαθεσία τις ἀλλὰ μὲ τὸ κρᾶμα τοῦτο δὲν ἦσαν δυναταὶ αἱ παροινίαι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι μεταβάλλουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς κτήνη καὶ σήμερον δ' ἔτι σπανίως θὰ ἴδῃ τις ἐν Ἑλλάδι εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἄνθρωπον —ὅπερ ὁμολογοῦσι καὶ οἱ ξένοι— ὡς ἐν Ρωσσίᾳ, Ἀγγλίᾳ οὐχ ἧττον καὶ ἐν Γαλλίᾳ, μάλιστα μεταξὺ τῶν ἀψινθοποτῶν.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ μέθης λέγει: Εἰ ὁ οἶνος μετρίως ἀφεψηθείη, πινόμενος ἧττον μεθύσκει. Τὴν γὰρ δύναμιν ἀφεψηθέντος αὐτοῦ ἀσθενεστέραν γίγνεσθαι. Μεθύσκονται δέ, φησίν, οἱ γεραίτεροι τάχιστα, δι' ὀλιγότητα καὶ ἀσθένειαν τοῦ περὶ αὐτοὺς ἐνυπάρχοντος φύσει θερμοῦ. Καὶ οἱ παντελῶς δὲ νέοι τάχιον μεθύσκονται, διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐνυπάρχοντος θερμοῦ· τῷγὰρ ἐκ τοῦ οἴνου προσγινομένῳ κρατοῦνται ῥᾳδίως. Μεθύσκονται δὲ κἂν τοῖς ἀλόγοις ζώοις ὗες μὲν σταφυλὰς στεμφύλων χορτασθέντες καὶ τὸ τῶν κοράκων καὶ τῶν κυνῶν γένος τὴν οἰνοῦτταν καλουμένην φαγόντα βοτάνην, πίθηκος δὲ καὶ ἐλέφας πιόντες οἶνον. Διὸ καὶ τὰς θήρας ποιοῦνται τῶν πιθήκων καὶ τῶν κοράκων μεθυσθέντων τῶν μὲν οἴνῳ, τῶν δὲ τῇ οἰνούττῃ.(Ἀθ. 429):

Ὁ αὐτὸς λέγει ὅτι μὲ τρεῖς κοτύλας Σαμαγορείου οἴνου ἠδύναντο νὰ μεθυσθῶσιν ὑπερτεσσαράκοντα ἄνδρες.

Ὁ τριγέρων Νέστωρ ἔπινε περισσότερον ὅλων τῶν ἡρώων καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὃν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπιπλήττει ὡς πολυπότην. Κατὰ τὸν ἐπὶ Πατρόκλῳ ἀγῶνα μάλιστα ἔλαβεν ὑποτοῦ Ἀχιλλέως ὡς δῶρον, φιάλην ἕνεκα τῆς φιλοποσίας του. Πρωτέας ὁ Μακεδὼν ἔπινε πολύ. Ὁ Ἀλέξανδρος ζητήσας ποτὲ ποτήριον δίχουν καὶ πιὼν προέπιε τῷ Πρωτεῖ καὶ ἀφοῦ τὸ ἔλαβε καὶ ἐξύμνησε πολὺ τὸν βασιλέα ἔπιε· μετ' ὀλίγον ὁ Πρωτέας αἰτήσας τὸ αὐτὸ ποτήριον καὶ πιὼν προέπιε τῷ βασιλεῖ, ὁ ὁποῖος λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ ροφήσας δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ ἀνεχθῇ.

Τὸν Βασιλέα τῶν Ἀθηναίων Ἀμφικτύονα «μαθόντα παρὰ Διονύσου τὴν τοῦ οἴνου κρᾶσιν τὸ πρῶτον κεράσαι. Διὸ καὶ ὀρθοὺς γενέσθαι τοὺς ἀνθρώπους οὕτω πίνοντας, πρότερον ὑπὸ τοῦ ἀκράτου καμπτομένους· καὶ διὰ τοῦτο ἱδρύσασθαι βωμὸν ὀρθοῦ Διονύσου ἐν τῷ τῶν Ὡρῶν ἱερῷ· αὗται γὰρ καὶ τὸν τῆς ἀμπέλου καρπὸν ἐκτρέφουσι. Πλησίον δ' αὐτοῦ καὶ ταῖς Νύμφαις βωμὸν ἔδειμεν, ὑπόμνημα τοῖς χρωμένοις τῆς κράσεως ποιούμενος· καὶ γὰρ Διονύσου τροφοὶ αἱ Μοῦσαι λέγονται. Καὶ θεσμὸν ἔθετο προσφέρεσθαι μετὰ τὰ σῖτα ἄκρατον μόνον ὅσον γεύσασθαι, δεῖγμα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη, κεκραμένον ὁπόσον ἕκαστος βούλεται· προσεπιλέγειν δὲ τούτῳ τὸ τοῦ Διὸς σωτῆρος ὄνομα, διδαχῆς καὶ μνήμης ἕνεκα τῶν πινόντων, ὅτι

οὕτω πίνοντες ἀσφαλῶς σωθήσονται. Πλάτων δ' ἐν δευτέρῳ Νόμων τὴν τοῦ οἴνου χρῆσίν φησιν ὑγιείας ἕνεκα ὑπάρχειν. Ἀπὸ τοῦ κατὰ μέθην δὲ καταστήματος καὶ ταύρῳ παρεικάζουσι τὸν Διόνυσον καὶ παρδάλει διὰ τὸ πρὸς βίαν τρέπεσθαι τοὺς ἐξοινωθέντας (Ἀθήν. 38).

Μεταξὺ τῶν διασήμων φιλοποτῶν τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁ Πρόμαχος ὁ νικητὴς τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου τεθέντος ἀγῶνος τῆς οἰνοποσίας ἕνεκα τῆς φιλοινίας τῶν Ἰνδῶν, ὁ Δαρεῖος ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ μνήματός του : «ἠδυνάμην καὶ οἶνον πίνειν πολὺν καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς.» Διονύσιος ὁ νεώτερος τύραννος τῆς Σικελίας ὅστις ἐμέθυεν ἐπὶ ἐννενήκοντα ἡμέρας, Νυσαῖος ὁ τύραννος ὡς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἀπολλοκράτης καὶ Τιμαρῖνος, Τιμόλαος ὁ Θηβαῖος, Χαρίδημος ὁ Ὠρείτης, ὁ Ἀρκαδίων, ὁ Ἐρασίξενος, Ἀλκέτας ὁ Μακεδὼν, Διότιμος ὁ Ἀθηναῖος ὁ καὶ χώνης ἐπικαλούμενος (διότι τὸν ἔπινεν ὄντως μὲ τὸ χωνὶ), Κλεομένης ὁ Λακεδαιμόνιος (οὗτος μάλιστα ἦτο καὶ ἀκρατοποτὴς ὡς οἱ Σκύθαι) ὁ ποιητὴς Ἀλκαῖος, ὁ ποιητὴς Ἴων ὁ Χῖος, προκειμένου δὲ περὶ ποιητῶν μὴ λησμονῶμεν τὸν χαριέστατον ψάλτην αὐτοῦ τὸν Ἀνακρέοντα, Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδώνιος καὶ Ἀγισίλαος ἐκ Ρόδου ὁ καὶ μετρήτης ἐπικαλούμενος ἕνεκα τῆς πολυποσίας του, Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος, καὶ Ἀναχάρσις καὶ Λακύδης καὶ Τίμων οἱ φιλόσοφοι, Μυκερῖνος ὁ Αἰγύπτιος, Ἄμασις ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων, Νικοτέλης ὁ Κορίνθιος, Σκόπας ὁ Κρέοντος, Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς, Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς καὶ ὁ ὁμώνυμος αὐτοῦ ὁ κατὰ τοῦ Ἀρσάκη πολεμήσας, ὁ μέγας Ἀντίοχος ὁ Ἄγρων Τενθίων βασιλεὺς τῶν Ἰλλυρίων, Δημήτριος ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας, ὁ Ὀροφέρνης βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας καὶ ὁ Γέντιος (Αὐλ. Ποικ. ὁ Ἱστ. Βιβλ. κ΄ - μά)· Ἡρακλείδης ὁ πύκτης Πρωτέας ὁ Λανίκης Υἱὸς καὶ σύντροφος τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου, ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος ἐγένετο μανιακὸς κατὰ τὸν πότον. Καὶ ἡ οὐδαμῶς ὑστεροῦσα τῶν ἀνδρῶν Κλειώ.(1)

Οὐ μόνον δὲ ἄτομα ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρα ἔθνη ἦσαν φίλοινοι. καὶ μέθυσοι, ὡς οἱ Τάπυροι, οἱ Ἀργεῖοι, οἱ Τυρίνθιοι, οἱ Θρᾷκες καὶ οἱ (Ἰλλυροὶ Αἰλ.) οἱ δὲ Βυζάντιοι ἦσαν τόσον φιλοπόται, ὥστε διημέρευον συνήθως εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα. Κατά τινα δὲ πολιορκίαν ἐλειποτάκτουν τόσον πολὺ χάριν τῶν οἰνοπωλείων, ὥστε ὁ στρατηγὸς Λεωνίδης ἠναγκάσθη νὰ συστήσῃ οἰνοπωλεῖα πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ κακοῦ τούτου (Αἰλ. Ποικ. Ἱστ, βιβλ. Γ΄κ. ιδ΄)· τοὺς Πέρσας ὀρθῶς φησι μὴ ταῖς γαμεταῖς ἀλλὰ ταῖς παλλακίσι συμεθύσκεσθαι (2).

Ἄλλως τε κατὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Διονυσίων ἡ πολυποσία καὶ ἐλευθεροποσία ἐθεωρεῖτο ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐκπλήρωσις χρέους εὐγνωμοσύνης τῷ δοτῆρι τοῦ οἴνου ὀφειλομένη εἴς τινά δὲ μέρη ἐθεωρεῖτο καὶ ἀσέβεια πρὸς τὸν θεὸν νὰ μὴ μεθυσθῇ τις ἐξ οἴνου κατὰ τὰς ἑορτὰς ταύτας. Ἡ τρίτη μεταξὺ τῶν ἑορτῶν τῶν Διονυσίων ἦτο τὰ εἰς τιμὴν τοῦ Νυσαίου Βάκχου τελούμενα Ἀνθεστήρια· κατὰ τὴν

---

(1) Κατὰ το 1848 εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου Drolling ἐσύγναζεν ὁ Θωμᾶς ἐπονομαζόμενος ἡ Ἄρκτος διότι ἐπάλαιε μὲ ἄρκτόν τινα ἔν τινι λαϊκῷ θεάτρῳ, χρησιμεύων ὡς πρότυπον, ἀφοῦ ἀπεπέμφθη ἐκ τῆς ξένης λεγεῶνος, ἕνεκα β ο υ λ ι μ ί α ς. Μόλις δωδεκαπλάσιον σιτηρέσιον τοῦ συνήθους ἠδύνατο νὰ κορέσῃ τὴν πεινάντου μὲ 4 λίτρας ἄρτον καὶ 10 οἴνου καὶ ἅπαντα ταῦτα καταβροχθιζόμενα ἐντὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἠδύναντο δὲ νὰ ἐπαναληφθῶσι μετὰ μίαν ὥραν ! Περὶ ἀδηφάγων ὅρα Αἰλ, Π. Ἱστ. Α΄. 26—27.

(2). Πλουτάρχ. δὲ φιλοσοφεῖν περὶ πότου, Παράβλ. ά. 613.

πρώτην ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ταύτης ἐτελοῦντο τὰ πιθοίγια διότι κατ' αὐτὴν ἤνοιγον τοὺς πίθους διὰ νὰ δοκιμάσωσι τὸν τοῦ προλαβόντος ἔτους οἶνον, ὡς παρ' ἡμῖν σήρον λαμβάνει χώραν τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγ. Δημητρίου. Τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν ἑωρτάζοντο οἱ χόες· ἦτο δὲ καθιερωμένη πρὸς πότον· ὁ πρῶτος μάλιστα πιὼν χόα (δράμ. 972) ἐλάμβανε καὶ βραβεῖον· ἡ τρίτη δὲ ἑορτὴ τῶν Διονυσίων ἦτο ἡ τῶν χ ύ τ ρ ω ν.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἑωρτάζετο ἡ λ α γ η ν ο φ ο ρ ί α καθ' ἣν ὁκόσμος ἐξήρχετο εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐπὶ στιβάδων εἵστι πίνων ἐκ λαγήνων.

Δικαίως λοιπὸν ὁ Πλάτων λέγει: «τοὺς παῖδας μέχρι ἐτῶν ὀκτὼ καὶ δέκα τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι· οὐ γὰρ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν· οἴνου δὲ μετρίου γεύεσθαι μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τὸ παράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντας τῶν ἐτῶν ἐν τοῖς συσσιτίοις εὐωχηθέντα καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτῶν τελετὴν ἅμα καὶ παιδείαν, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἐπίκουρον τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος καὶ ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστε ἀναβοῶν ἡμᾶς καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι.

Ὥςπερ δὲ τοῖς παισὶν ὁ οἶνος ἐναντιώτατός ἐστιν, οὕτω τοῖς γέρουσι χρησιμώτατος. Ἔστω δὲ τῶν φύσει θερμοτέρων, ὁποῖοι τῶν Ἑλληνικῶν ὁ Ἀριούσιός ἐστι καὶ ὁ Λέσβιος... Ἀμφότεροι παλαιωθέντες, ὡς νέοι γε ὄντες οὔτ' εἰς ἀνάδοσιν ὁρμῶσιν, οὐτ' οὖρα κινοῦσιν, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν γαστέρα μένουσι, κλύδωνας ἐργαζόμενοι... Ἐν μὲν οὖν τοῦτο μέγιστον ἀγαθὸν ἐξ οἴνου τοῖς γέρουσι περιγίνεται, τὸ θερμένεσθαι πάντα αὐτῶν τὰ μόρια· δεύτερον δὲ, τὸ δι' οὔρων καθαίρεσθαι τὸν ὀρρὸν τοῦ αἵματος. Διὸ καὶ κάλλιστος ἐπὶ γερόντων οἶνος, ὃς ἂν ταῦτ' ἐργάζηται μάλιστα. Τοιοῦτος δ' ἐστὶν ὁ τῇ συστάσει λεπτός, οὖρα γὰρ οὗτοι κινοῦσι τῇ χρόᾳ δὲ ξανθὸς, ἴδιον γὰρ τοῦτο τῶν θερμῶν ἱκανῶς, οἴνων τὸ χρῶμα. Διὸ καὶ πάνυ λευκοὶ τὸ κατ' ἀρχὰς ὥσι παλαιούμενοι προσλαμβάνουσί τινα ξανθότητα, δι' ἣν ὕπωχρον μὲν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ τελέως ὠχροὶ γίνονται, κἂν ἐπὶ πλεῖστον εἴκοσι χρόνους, τελευτοῦντες ὠχρόξανθοι φαίνονται· τελείως γὰρ οὐχ' οἷόν τε τοῖς λευκοῖς οἴνοις γενέσθαι ξανθοῖς. Ὅσοι δὲ τῶν ὠχρῶν οἴνων παχεῖς εἰσιν αἱματογεννῶσιν οὗτοι καὶ τρέφουσι τὸ σῶμα· διὸ γένοιτ' ἄν ποτε καὶ αὐτοὶ χρήσιμοι τοῖς γέρουσι, καθ' ὃν δηλονότι χρόνον οὔτ' ὀρρῶδες ὑγρὸν ἔχουσιν ἐν τοῖς φλεψὶ, καὶ δέονται νὰ θρέψωσι περισσοτέρας. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ τῶν οὐρητικῶν οἴνων χρήζουσιν οἱ τὴν ἡλικίαν ταύτην ἄγοντες διὰ τὸ πλεονάζειν καὶ αὐτοῖς ὑδατῶδες περίττευμα. Τῶν δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τῇ γαστρὶ μενόντων οἴνων οὐδέποτ' οὐδεὶς οἰκεῖος γέροντι... μέλανες δὲ ἄλλοι καὶ παχεῖς, ὅτοι στύφουσιν, ἐντῇ γαστρὶ... μένουσι χρόνῳ πολλῷ καὶ κλύδωνος ἐργάζοντος κατ' αὐτήν... Ὅσοι δὲ χωρὶς τὸ στύφειν μέλανές τε εἰσι καὶ παχεῖς, οἷοι καὶ ὁ Σκυβελίτης καὶ ὁ Θηραῖος, ἧττον μὲν ἐντῇ γαστρὶ μένουσιν, οὖρησιν δὲ οὐδ' αὐτοὶ κινοῦσιν, ἀλλ' ὑπέρχονται κάτω· διὸ καὶ προπίνουσιν αὐτοὺς ἐδωδῇ σιτίων. Ἀλλ' οὐδ' οὗτοι χρήσιμοι τοῖς γέρουσιν, οὔτε προπίνειν, οὔτε πολὺ μᾶλλον ἐν ἑτέρῳ καιρῷ προσφέρεσθαι, καθ' ὅτι μηδ' ἄλλο μηδὲν τῷ γέροντι παχύχυμον· ἐμφράττεται γὰρ ἐξ αὐτῶν ἦπάρ τε καὶ σπλὴν καὶ νεφροί· κἀντεῦθεν οἱ μὲν ὑδριῶσιν, οἱ δὲ λιθιῶσιν τῶν ἐπὶ πλέον αὐτοῖς χρησαμένων γερόντων. Εἴπερ οὖν ἐθέλοι μετὰ τὸ λουτρὸν οἴνῳ χρόσασθαι γλυκεῖ τῶν πρεσβυτέρων τις ἐδηδοκότι μὲν ἔωθεν αὐτῷ... Οὐ κωλίω δὲ οὐδὲ τοῖς ἐσκευασμένοις διὰ μέλιτος οἴνους

χρήσασθαι, καὶ μάλισθ' ὅσοι τῶν γερόντων ὑποψία τίς ἐστιν ἐν νεφροῖς λίθων γενέσεως, ἢ καὶ ποδάγρα τις, ἢ ἀρθρῖτις ἐνοχλεῖ... Ὅσοι δὲ παχεῖς καὶ μέλανες, ὡς ἐμφράττονται τὰ σπλάγχνα τοὺς τοιούτους ἅπαντας φεύγειν προσήκει (Γαλην. Ὑγιειν. Λόγος Ε' κ. Ε').

Ἁπάντων οὖν τῶν οἴνων οἱ ἐρυθροί τε ἅμα καὶ παχεῖς εἰς αἵματος γένεσιν ἐπιτηδειότατοι, βραχυτάτης δεόμενοι τῆς εἰς αὐτὸ μεταβολῆς, ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν οἱ μέλανες, τε καὶ γλυκεῖς καὶ παχεῖς, εἶθ' οἱ κατὰ τὴν χροίαν ἐρυθροὶ καὶ μέλανες, ἐν δὲ τῇ συστάσει παχεῖς, ἔχοντες ἅμα τούτοις τι καὶ στυφούσης ποιότητος. Τούτων δὲ ἧττον οἱ λευκοί τε ἅμα καὶ παχεῖς καὶ στρυφνοὶ τρέφειν πεφύκασιν. Ἁπάντων δ' ἥκιστα τρέφουσιν οἱ λευκοὶ μὲν τῇ χρόᾳ, λεπτοὶ δὲ τῇ συστάσει, παραπλήσιοί πως ὄντες ὕδασι τοῖς εἰς τὸ καλούμενον ὑδρόμελι ἐπιτηδείοις. Ὅτι μὲν οὖν οἱ παχεῖς οἶνοι τροφιμώτεροι τῶν λεπτῶν εἰσιν, ἥτε φύσις αὐτῶν ἐνδείκνυται καὶ ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ. Πέττονται δὲ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ ἀναδίδονται μᾶλλον οἱ γλυκεῖς τῶν αὐστηρῶν ὡς ἂν καὶ θερμότεροι ὄντες τὴν δύναμιν. Οἱ δὲ παχεῖς πάνυ πέττονται μὲν βραδύτερον, ὥσπερ γε καὶ ἀναδίδονται, γαστρὸς δ' ἰσχυροτέρας ἐπιτυχόντες, ὡς πεφθῆναι καλῶς πλέονα τροφὴν διδόασι τῷ σώματι. Πρόδηλον δ' ὅτι καθάπερ εἰς τὸ τρέφειν εἰσὶ βελτίους τῶν λεπτοτέρων οὕτως εἰς οὖρησιν χείρους (Γαλ. Περὶ τροφ. δυν. Β. Γ' κεφ. μ'.)

Οἱ ἀρχαῖοι ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸ :

Πίνε, παῖζε· θνητὸς ὁ βίος ὀλίγος οὑπὶ γῇ [χρόνος·

Ἀθάνατος ὁ θάνατος ἐστιν· ἂν ἅπαξ τις [ἀποθάνῃ (Ἄμφις).

Γαστρὸς οὐδὲν ἥδιον.

Αὕτη πατήρ σοι καὶ πάλιν μήτηρ μόνη.

Τὸ μεθύειν πημονῆς λυτήριον (Σοφοκλῆς)·

Καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἔτρωγον καὶ ἔπινον γενναίως.

Ἔσθιε, πῖνε, παῖζε· ὡς τἄλλα τούτου οὐκ ἄξια (Σαρδαναπάλλου ἐπιτύμβιον).

Ἔξεις δ' ὅσ' ἂν φάγῃς τε καὶ πίνῃ μόνα· σποδοὶ δὲ τἄλλα.

—Κάτοπτρον (γὰρ) εἶδους χαλκὸς ἔστ', οἶνος δὲ νοῦ.

Ὁ οἶνος οὐκ ἔχειν πηδάλια.

Οὐδεὶς φιλοπότης ἐστὶν ἄνθρωπος κακός.

— Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου καὶ ἱλαρύνει πρόσωπον (Δαυὶδ ψαλμ. ργ'. 15).

— Οἶνος, ὦ φίλαι παῖς καὶ ἀλάθεα.

Ἀπὸ τοὺς ὁμηρικοὺς δ' ἤδη χρόνους ἡμέθη δὲν ἦτο ἄγνωστος ἀφοῦ ὁ Ἀχιλλεὺς λοιδορῶν τὸν Ἀγαμέμνονα, λέγει :

Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων (Ὅμ. Ἰλ. Α. 225)

Ἀνδρὶ δὲ κεκμηκῶτι μένος μέγα ἀέξει (Ὅμ, Ἰλ. Ζ. 261).

— Ὅταν τις ἔδωκεν οἶνον ὀλίγον [ἐν ψυκτηριδίῳ (εἰπὼν) εἰς τὴν Γνάθαιναν ὅτι εἶναι 16 ἐτῶν «Μικρός γε, ἔφη, ὡς τοσούτων ἐτῶν»

Κύκλῳ πίνειν, κρατηρίζειν,

—Οἶστρος βακχικὸς (=διψομανία).

— Ἐν πυρὶ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ὕδριες δὲ οἶνος ἔδειξε νόον.

Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ὅσα περὶ οἴνων ἐγράφησαν· παραπέμπομεν μόνον τοὺς περιέργους εἰς τὴν Ἀνθολογίαν, εἰς τὰ Σκωπτικὰ καὶ συμποτικὰ ἐπιγράμματα, ἔνθα ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγα ἀφορῶντα τὸν οἶνον καὶ τὰ κατ' αὐτόν.

Ἰδού τινα χωρία τῶν ἀρχαίων περὶ οἴνου :

Ὁ Κολοφώνιος Νίκανδρος λέγει ὅτι ὁ οἶνος ὠνομάσθη ἀπὸ τὸν Οἰνέα.

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Κρατύλῳ ἐτυμολογῶν τὸν οἶνον οἰόνουν αὐτὸν φησιν εἶναι, διὰ τὸ

ποίησεως ἡμῶν τὸν νοῦν ἐμπιπλᾷν

Οἷόν τε Μενέλαος θεὸς ποιήσαν ἄριστον θνητοῖς ἀνθρώποτσιν ἀπασκεδάσασαι μελιδῶνας.

Ὁ δὲ Δίφιλος:

Ὦ πᾶσι τοῖς φρονοῦσι προσφιλέστατε
Διόνυσε καὶ σοφώταθ' ὡς ἡδύς τις εἶ·
ὃς τὸν ταπεινὸν μέγα φρονεῖν ποιεῖς μόνος,
τὸν τὰς ὀφρῦς αἴροντα συμπείθεις γελᾶν,
τόν τ' ἀσθενῆ τολμᾶν τι, τὸν δειλὸν θρασύν.

Ὁ Κιθύριος φιλόξενος:

Εὑρείτας οἶνος πάμφωνος.

Ὁ δὲ Χαιρήμων ὁ τραγωδός:

ππρασκευάζειν τὸν οἶνον τοῖς χρωμένοις γέλωτα, σοφίαν, εὐμάθειαν, εὐβουλίαν.

Ὁ δὲ Ἴων ὁ Χῖος.

Ἄδαμον παῖδα, ταυρωπόν, νέον, ἥδιστον πρόπολον βαρυγδούπων ἐρώτων, οἶνον ἀερσίπνοον, ἀνθρώπων πρύτανιν.

Ὁ Εὔβουλος ποιεῖ τὸν Διόνυσον λέγοντα:

Τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω
τοῖς εὖ φρονοῦσι τὸν μὲν ὑγείας ἕνα,
ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον
ἔρωτος ἡδονῆς τε· τὸν τρίτον δ' ὕπνον,
ὃν ἐκπιόντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι
οἴκαδε βαδίζουσι. Ὁ δὲ τέταρτος οὐκ ἔτι
ἡμέτερος ἐστ' ἀλλ' ὕβρεος ὁ δὲ πέμπτος βοῆς·
ἕκτος δὲ κώμων· ἕβδομος δ' ὑπωπίων·
ὁ δ' ὄγδοος κλητῆρος· ὁ δὲ ἔννατος χολῆς·
Πολὺς γὰρ εἰς ἓν μακρὸν ἀγγεῖον χυθεὶς
ὑποσκελίζει ῥᾷστα τοὺς πεπωκότας.
Πανύασις ὁ ἐποποιὸς τὴν μὲν πρώτην πόσιν Χάρισιν Ὥρας Διονύσῳ, ὕβρεις δὲ καὶ Ἄτην τὴν τρίτην: καὶ ἀλλαχοῦ:

Οἶνος δὲ θνητοῖσι θεῶν πάρα δῶρον ἄριστον,
ἄγλαός· ὦ πᾶσαι μὲν ἐφαρμόζουσιν ἀοιδοὶ
πάντες δ' ὀρχηστύς, πᾶσαι δ' ἑρατὴ φιλότητες.
Πᾶσαι δ' ἐκ καρδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλοπάζει.
πινόμενος κατὰ μέτρον· ὑπέρμετρον δὲ χερείων
Ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον
Ὁ δ' Ἔφιππος:
Οἴνου σε πλῆθος πολλ' ἀναγκάζει λαλεῖν.
Οὐκοῦν μεθύοντάς φασι τ' ἀληθῆ λέγειν.
Ἀρίστων ὁ Κεῖος:

Ἥδιστον ποτὸν εἶναι τὸν ἅμα μὲν γλυκύτητος, ἅμα δ' εὐωδίας κοινωνοῦντα. Διὸ καὶ τὸ καλούμενον νέκταρ κατασκευάζειν τινὸς περὶ τὸν Λυδίας Ὄλυμπον οἶνον καὶ κηρία συγκιρνόντας εἰς ταὐτὰ καὶ τὰ τῶν ἀνθῶν εὐώδη.

Ὁ Σιμωνίδης,

Τὴν παυσίλυπον ἄμπελον δοῦναι βροτοῖς
Οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος οὐκ ἔστιν Κύπρις
Οὐδ' ἄλλο τερπνὸν οὐδὲν ἀνθρώποις ἔτι,
—Οἶνος, ὦ φίλε παῖ, καὶ ἀλάθεα (Ἀλκαῖος)
—Ἀνὴρ γὰρ ἔλλει οἶναν ὡς ὕδωρ ἵππος
σκυθυστί φωνεῖ, κἀνδὲ κόππα γιγνώσκων...
κεῖται δ' ἀναυδοι ἐν πίθῳ κολυμβήσας
κάθυπνοι, ὡς μήκωτα φάρμακον πίνουν Παρμεν..
—Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον, ὦ παῖ,
φέρε δ' ἀνθεμεῦντας ἡμῖν
στεφάνους, ἔνεικον, ὡς δὴ
πρὸς ἔρωτα πυκταλίζω.
Ἄγε δή, φερ' ἡμῖν, ὦ παῖ,
κελέβην, ὄκως ἅμυστιν
προπίω, τὰ μὲν δέκ' ἐγχέας
ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἴνου
κυάθους, ὡς ἀνυβριστί
ἀνὰ δηὖτε βασσαρήσω.
Ἄγε δηὖτε μηκέθ' οὕτω
πατάγῳ τε καλαλήτῳ
Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνῳ
μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς
ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις (Ἀνακρέων).

23. Ὠκύμορόν με λέγουσι δαήμονες ἀνέρες
[ἄστρων.
εἰμὶ μέν, ἀλλ' οὔ μοι τοῦτο. Σέλευκε,
[μέλει.
Εἰς ἀΐδην μία πᾶσι κατaίβασις· εἰ δὲ
ταχίων
ἡμτέρη, Μίνω θᾶσσον ἐποψόμεθα.
Πίνωμεν· καὶ δὴ γὰρ ἐτήτυμον. εἰς ὁδὸν
ἵππος
οἶνος, ἐπεὶ πεζοῖς ἀτραπὸς εἰς ἀΐδην
('Ανθολογ. 'Αντίπατρος).

35. Κράμβην 'Αρτεμίδωρος, 'Αρίσταρχος δὲ
τάριχόν,
βολβίσκους δ' ἡμῖν δῶκεν 'Αθηναγόρας,
ἡπάτιον Φιλόδημος, 'Απολλοφάνης δὲ δύο
[μνᾶς
χοιρείου, καὶ τρεῖς ἦσαν ἀπ' ἐχθὲς ἔτι.
'Ωόν, καὶ στεφάνους, καὶ σάμβαλα, καὶ μύρον
[ἡμῖν
λάμβανε, παῖ· δεκάτης εὐθὺ θέλω παράγειν
(Φιλόδημος)

44. Αὔριον εἰς λιτὴν σε καλιάδα, φίλτατε
[Πείσων,
ἐξ ἐνάτης ἕλκει μουσοφιλὴς ἕταρος,
εἰκάδα δειπνίζων ἐνιαύσιον· εἰ δ'
[ἀπολείψεις,
οὔθατα καὶ Βρομίου χιογενῆ πρόποσιν,
ἀλλ' ἑτάρους ὄψει παναληθέας, ἀλλ'
ἐπαγούσῃ
Φαήκων γαίης πολὺ μελιχρότερα·
ἢν δέ ποτε στρέψῃς καὶ ἐς ἡμέας ὄμματα
Πείσων,
ἄξομεν ἐκ λιτῶς εἰκάδα πιοτέρην (ὁ αὐτός).

45. Αὐτοθελὴς ἥδιστος ἀεὶ πότος· ὃς δὲ κ'
[ἀνάγκῃ,
ὑβριστὴς οἴνῳ τ' ἐστὶ καὶ οἰνοπότῃ.
Τὸν μὲν γὰρ γαίῃ προχέει κρύφα· τὸν δ' ὑπὸ
[γαίῃ
πολλάκι πρὸς Λήθης ἤγαγε πικρὸν ὕδωρ.
Ποι λυμεθεῖς χαίροιτε· τὸ δ' ὁππόσον ἡδὺ
[ποθῆνατ.
μέτρον ἐμοὶ πάσης ἄρκιον εὐφροσύνης.

47. Οὐ μοι μέλει τὰ Γύγεω,
τοῦ Σαρδίων ἄνακτος,
οὐθ' αἱρέει με χρυσός,
οὐκ αἰνέω τυράννους·
ἐμοὶ μέλει μύροισι
καταβρέχειν ὑπήνην·
ἐμοὶ μέλει ῥόδοισι
καταστέφειν κάρηνα.
Τὸ σήμερον μέλει μοι·
τὸδ' αὔριον τίς οἶδεν ; ('Ανακρέων.

48. Τὸν ἄργυρον τορεύσας
Ἥφαιστέ μοι ποίησον
πανοπλίαν μὲν οὐχί,
ποτήριον δὲ κοῖλον
ὅσον δύνῃ βάθυνον.
Ποίει δέ μοι κατ' αὐτοῦ
μηδ' ἄστρα, μηδ' ἀρούρας,
μὴ στυγνὸν 'Ωρίωνα,
ἀλλ' ἀμπέλους χλοώσας,
εἰς βότρυας γελῶντας·
σὺν τῷ καλῷ Λυαίῳ (τοῦ αὐτοῦ).

49. Βάκχου μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ
[μηδ' ἐλάχιστον·
ἔστι γὰρ ἡ λύπης αἴτιος ἡ μανίης.
Χαίρει κιρνάμενος δ' ἐτρισὶν Νύμφαισι
[τέτάρτος.
τρῖμος καὶ θαλάμοις ἐστὶν ἐποιμότατος·
εἰς δὲ πολύς, πνεύσειεν, ἀπέστραπται μὲν
[Ἔρωτας,
βαπτίζει δ' ὕπνῳ γείτονι τοῦ θανάτου.
[Εὔηνος

55 Δὸς πιέειν, ἵνα Βάκχος ἀποσκεδάσειε
μερίμνας,
ἀψ ἀναθερμαίνων ψυχομένην κραδίην.
[Παλλάδας

61. Χθιζὸν ἐμοὶ νοσέοντι παρίστατο
[δῆιος ἀνὴρ
ἠπιος, δεπάων νέκταρ ἀπειπάμενος·
εἶπε δ' ὕδωρ πίνειν· ἀνεμώλιος, οὐδ'

[ἐδιδάχθη,
«ὅτι μένος μερόπων οἶνον Ὅμηρος ἔφη
[Μακηδ. Ὑπάτου).

297. Εἰς γυναῖκα μεθυστρίδα

α΄ Πῶς φιλέεις, ὦ μῆτερ, ἐμοῦ πλέον υἱέος οἶνον ;
δὸς πίνειν οἶνοιο. ἐπεὶ γάλα τὸπρὶν ἔδωκας·

β΄. Ὦ παῖ, σὴν μὲν δίψαν ἐμὸν γάλα τὸ πρὶν ἔπαυσε·
νῦν ἴθι πῖνε ὕδωρ, καὶ παύεο δίψαν ἑοῖο.
(Ἀδήλου).

298. Δέρκεο πῶς διψῶν υἱὸς χέρα μητέρι [τείνει·
ἡ δὲ γυνὴ, ἅτε πᾶσα γυνὴ, κεκρατημένη οἴνῳ,
ἐν λαγύνῳ πίνουσα, τόδ' ἔννεπε λοξὸν [ἰδοῦσα·
Ἐκ βροχθου ὀλίγοιο τί σοι δῶ, τέκνον [ἐμεῖο ;
ξέστας γὰρ τριάκοντα μόνους λάγυνος γ' ὅδε χωρεῖ.

β. Μῆτερ, μητρυιῆς χαλεπὸν τρόπον [ἀντικρατοῦσα,
ἀμπέλου ἡδυτάτης τάδε δάκρυα δός μοι ἀφύσσειν.

396. Πολλάκις οἶνον ἔπεμψας ἐμοί, καὶ [πολλάκις ἔγνων
σοὶ χάριν, ἡδυπότῳ νέκταρι τερπόμενος.
Νῦν δ' εἴπερ με φιλεῖς, μὴ πέμψῃς· οὐ δέομοι γὰρ
οἴνου τοιούτου, μηκέτ' ἔχων θρίδακας.

Ὁ ἀπό τινος κατακρινόμενος οἶνος ἤρχισεν εὐτυχῶς ν' ἀνακτᾷ τὸ κράτος του, μάλιστα μετὰ τὴν μόλυνσιν τῶν ποσίμων ὑδάτων εἰς ἁπάσας τὰς μεγαλοπόλεις, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀναγκαζόμεθα ἅπαντες νὰ πίνωμεν μεταλλικὰ ὕδατα· καὶ ὅμως ἡ κατάχρησις αὐτῶν ἕνεκα τοῦ ἐν αὐτοῖς ἐμπεριεχομένου καλίου (alcali) εἶναι ἐπικίνδυνος, διότι φθείρει τοὺς ἱστοὺς τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τοὺς νεφρούς. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀποχὴ τοῦ οἴνου συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωμαλιῶν ἁπάντων τῶν πεπτικῶν ὀργάνων ἐπιφέρουσα ἔντισι περιστάσεσι τὴν σκωληκοειδίτιδα καὶ τὰς ἐντεροκοιλίδας αἱ ὁποῖαι καὶ παρατηροῦνται ἀπό τινος χρόνου. Τούτων ἁπάντων ἕνεκα ἡ ἰατρικὴ Ἀκαδημία τῶν Παρισίων τὸν Νοέμβριον τοῦ 1907 ἀπεφήνατο τὰ ἑξῆς :

Ὁ οἶνος λαμβανόμενος εἰς μετρίας δόσεις ἐνεργεῖ δεόντως ἐπὶ τῆς στομαχικῆς λειτουργίας καὶ ἐπὶ τῆς πέψεως, ἐρεθίζει τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐν μέτρῳ τινὶ ὡς θρεπτικὸς ἕνεκα τῶν θερμογονικῶν του δυνάμεων ἀντικαθιστῶν ἐν ἀνάγκῃ μέχρι τινὸς τὰ λιπαρὰ καὶ ὑδατάνθρακα. Πολὺ κεκραμένος δι' ὕδατος εἶναι χρήσιμος εἰς τὰ παιδία τῆς δευτέρας ἡλικίας καὶ τέλος εἶναι τὸ καλήτερον ὅπλον κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἅμα δὲ καὶ φάρμακον. Πρέπει ὅμως νὰ ἀποφεύγηται ὁ ὑπερόξυνος οἶνος ὅστις εἶναι καὶ μία ἀφορμὴ τῆς ἀρθρίτιδος.

Συνιστῶσι δὲ τὸν οἶνον εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ἀρρώστους.

«Ὁ οἶνος ὁ προερχόμενος ἐκ τῆς ζυμώσεως τοῦ χυμοῦ τῶν νωπῶν σταφυλῶν καὶ κατάλληλως συντηρούμενος, ἀποτελεῖ διὰ τὴν συνήθη χρῆσίν του ποτὸν ὠφέλιμον, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ παιδία τῆς δευτέρας ἡλικίας ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ εἶναι πολὺ ξυνὸς καὶ νὰ μὴ ἐμπεριέχῃ οἰνόπνευμα πλέον τῶν 9—10ο]ο, νὰ μὴ εἶναι πολὺ παλαιός, ἡ καθημερινὴ δόσις νὰ μὴ ὑπερβαίνῃ τὰ 187 δράμια καὶ νὰ πίνεται ἀραιωμένος δι' ὕδατος».

Τέλος ὁ οἶνος εἰς ἁπάσας τὰς οἰνοφόρους χώρας ἐπίνετο μέχρις ἐσχάτων· ἀπὸ τοὺς ἱστορικῶν χρόνων, ἤτοι ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν τοὐλάχιστον θεωρούμενος ὡς εὐεργετικός· ἐσχάτως μόνον ἤρχισε σταυροφορία τις ἐναντίον του, ἡ ὁποία εὐτυχῶς οὐ μόνον

δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ κατακτήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐξασθενεῖ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

Εἶναι περίεργον ὅτι ἡ κατὰ τοῦ οἴνου σταυροφορία προῆλθε τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ βάθους τῆς Γερμανίας ὁ δὲ ἀπόστολος αὐτῆς ἐγένετο ὁ διδάκτωρ Büschner. Ὁ οἶνος ἐβεβαίωσεν ὁ σοφὸς οὗτος ὅτι βραδύνει καὶ ἐμποδίζει τὴν πέψιν. Ποίαν δὲ τροσφέρει ἀπόδειξιν; Τὰς τεχνητὰς πέψεις. Καὶ ὅμως πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ κάτοικοι τῶν οἰνοφόρων χωρῶν κορένουσι τὴν δίψαν των δι' οἴνου χωνεύοντες κάλλιστα ὡς οἱ ὑδροπόται, οἱ γαλακτοπόται, οἱ μελιτοπόται καὶ οἱ ζυθοπόται.

Ἀπαριθμήσωμεν νῦν τὰ διασωθέντα ἡμῖν ὀνόματα τῶν οἴνων.

Ἡ συνέχεια εἰς τὸ φύλλον τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΟΣ

Ἐν Σελίδι 3626 τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους, παρελείφθη ὁλόκληρος ὁ δεύτερος στίχος τοῦ δευτέρου τετραστίχου τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 5 καὶ ὑπὸ τίτλον «Τί μὲ συνέβη» ἀνεκδότου ποιήματος τοῦ Παπαρρηγοπούλου καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ τετράστιχον τοῦτο δέον νὰ διορθωθῇ ὡς ἑξῆς·

Ὅτι μοὶ ἔλεγεν αὐτό, ἐγὼ δὲ ἐνθουσίων
Καὶ ἐψιττάκιζον σωροὺς κοινῶν ὡραίων τόπων
Καὶ τὴν ἐκάλουν ἄγγελον ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων·
Τὸ πᾶν διὰ φλυαρῶν τῇ ἔδιδον μυρίων.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἐν τῇ Κριτικῇ Βιβλιογραφίᾳ θὰ γράφηται παρ' εἰδικοῦ ἐπιστήμονος κριτικὴ ἐπὶ παντὸς ἔργου, οὗ ἤθελε πεμφθῶσιν εἰς τὸ Λογιστήριον τῶν «Ἀθηνῶν» δύο ἀντίτυπα.

Τὴν φιλολογικὴν Κριτικὴν Βιβλιογραφίαν γράφει ὁ Δ^ος Ν. Λιβαδᾶς, μεθ' οὗ πρέπει νὰ συνεννοῆται πᾶς ἐπιστήμων ἐπιθυμῶν νὰ δημοσιεύσῃ ἀνεπηρέαστον κριτικήν.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 50,000,000 - ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΔΡ. 10,480,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ:

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: *Ἐν Πειραιεῖ, Πάτραις, Σύρῳ, Καλάμαις, Τριπόλει, Βόλῳ καὶ Λαρίσσῃ.*
ΕΝ ΚΡΗΤΗ: *Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῳ.*
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: *Ἐν Κωνσταντινουπόλει* (Ὑποκατάστημα ἐν Γαλατᾷ μετὰ πρακτορείου ἐν Σταμπούλ), *Ἀμισῷ, Τραπεζοῦντι, Κερασοῦντι, Σμύρνῃ, Χίῳ, Αἰμένι-Βαθέος* (Σάμου), *Μερσίνῃ, Ἀδάνοις, Θεσσαλονίκῃ, Σέρραις, Καβάλλᾳ, Ξάνθῃ καὶ Ἰωαννίνοις.*
ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩ: *Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ* (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μιδὰν), *Καΐρῳ* (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Μουσκῦ), *Ζαγαζὶκ καὶ Μανσούρᾳ.*
ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ: No 22 Fenchurch Street), **ΕΝ ΛΕΜΕΣΩ:** (Κύπρου), **ΕΝ ΑΜΒΟΥΡΓΩ** (Domhof Mönckebergstrasse 18) *καὶ ἐν* **ΧΑΡΤΟΥΜ** (Σουδάν).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1911

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Διαθέσιμα:		
Ἐν τῷ Ταμείῳ καὶ παρ' ἐγχωρίοις Τραπέζαις . . .	Δρ. 13,416,927,73)	
Παρὰ Τραπέζ. ἐν Εὐρώπῃ καὶ Σ)ματα ἐν χαρτοφυλακίῳ	» 18,584,130,38)	Δρ. 32,001,060,11
Προεξοφλήσεις καὶ προκαταβολαὶ ε)γραμματίων		» 37,042,720,57
Ἠγγυημένοι λογαριασμοί:		
ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρεωγράφων	Δρ. 68,650,545,41)	
δι' ἐμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	» 81,223,530.52)	» 161,295,850.68
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	» 10,421.774,75)	
Τρέχοντες λ)σμοὶ χρεωτικοὶ		» 37,358,785.57
Ὁμολογίαι Ἐθν. Δανείων, Αἰμενικῶν Ταμείων καὶ Ἀνωνύμων Ἑταιριῶν . .		» 23,811,243.94
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια		» 8,049,963.97
Συμμετοχαὶ εἰς ἐπιχειρήσεις		» 3,425,013.40
Ὑποκαταστήματα		» 4,112,052.70
Κτήματα Τραπέζης		» 4,854,247.86
Ἐγκαταστάσεις, ἔπιπλα, χρηματοκιβώτια κτλ.		» 1,258,030.45
		Δρ. 313.108,969.25

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἑταιρικὸν		Δρ. 50,000,000.—
Κεφάλαιον τακτικὸν Ἀποθεματικὸν		» 5,480,000.—
Ἀποθεματικὸν Προνοίας		» 5,000,000.—
Καταθέσεις ὄψεως	Δρ. 46,469,087.56)	
» προθεσμίας	» 54,295,721.45)	» 157,097,048.38
» πολυετεῖς καὶ μὲ προειδοπ.	» 30,291,846.40)	
Ταμιευτήριον	» 16,040,392.97)	
Τρέχοντες λ)σμοὶ πιστωτικοὶ		» 29,662,726.—
Ἐξωτερικοὶ λ)σμοὶ		» 54,677,978.01
Προσωρινοὶ λ)σμοὶ καὶ διάφορα		» 21,191,216.86
		Δρ. 313,108,969.25

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς
ΖΑΦΕΙΡΙΟΣ Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς
Φ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις **« Ἀθηναϊκὴν »**.

ΕΚΑΣΤΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΟΝ ΧΩΡΙΣΤΑ ΤΙΜΑΤΑΙ :

ΕΝ ΤΩ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩ ΔΡ. 2 ΕΝ ΤΩ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩ ΦΡ. 2

Ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν.